

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

42 (2000)

BRNO 2001

PŘEHLED VÝZKUMŮ 42 (2000)

- Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: infor@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz>
- Odpovědný redaktor: Doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
- Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla, Ph.D.,
PhDr. Lubomír Šebela, CSc., Mgr. Richard Zatloukal, Miroslav Lukáš,
Alice Del Maschio
- Na titulním listě:
1. Výřez jihovýchodní části historického jádra města Brna z plánu z roku 1754 (Archív města Brna, Sbíрка map a plánů K11).
Uložení Portos//D:/scanner/PV 2000/PV/Pvtif.tif
 2. Dvě středověká aquamanile ve tvaru beránka a koníčka, pocházející z odpadních jímek, odkrytých roku 2000 při výzkumu severozápadní části tzv. „Velkého Špalíčku“ v Brně (Dominikánská 3, 5, 7). Foto Karel Šabata, Museum města Brna.
- Tisk: BEKROS
- Náklad: 350 ks

© 2001 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
42

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-29-X

BRNO 2001

OBSAH:

STUDIE A KRÁTKÉ ČLÁNKY

† M. Chleborád, R. Chleborád, S. Tlustá, L. Šebela	Chleborádovy archeologické výkopy a nálezy. Ausgrabungen und Funde von Miroslav Chleborád.	13
R. Procházka, J. Doležel	Současný stav poznání počátků jihomoravských měst. Der gleichzeitige Forschungsstand der Anfänge der süd-mährischen Städten.	25
D. Merta, P. Kováčik, M. Peška, R. Procházka, J. Sadílek	Předběžné výsledky záchranných archeologických výzkumů v Brně v roce 2000. Vorläufige Ergebnisse Archäologischer Rettungsgrabungen im Jahr 2000.	75

PŘEHLED VÝZKUMŮ NA MORAVĚ A VE SLEZSKU V ROCE 2000

PALEOLIT

BOHUMÍN (k. ú. Záblatí u Bohumína, okr. Karviná)	P. Wodecki	113
BOLATICE (okr. Opava)	J. Svoboda	114
BRNO (okr. Brno-město)	P. Škrdla	114
DOLNÍ VĚSTONICE (okr. Břeclav)	J. Svoboda, O. Šedo	115
KRATOCHVILKA (okr. Brno-venkov)	M. Kuča, M. Vokáč	116
MOKRÁ – HORÁKOV (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov)	P. Škrdla	116
NETÍN (okr. Žďár nad Sázavou)	M. Vokáč, P. Holub	118
OLŠÍ NAD OSLAVOU (okr. Žďár nad Sázavou)	M. Vokáč, P. Holub	118
POPŮVKY (okr. Brno-venkov)	M. Kuča, P. Žákovský	119
POUZDŘANY (okr. Břeclav)	J. Svoboda	119
PŘEROV (okr. Přerov)	J. Kohoutek	120
PŘEROV (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	Z. Schenk	121
RYCHVALD (okr. Karviná)	P. Wodecki	121
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (k. ú. Jarošov u Uherského Hradiště, okr. Uherské Hradiště)	P. Škrdla	122

01227/04 ✓

NEOLIT

BLUČINA (okr. Brno-venkov)	F. Floder, M. Salaš	129
BOHUŠOV (okr. Bruntál)	M. Zezula	129
BRNO (k. ú. Bosonohy, okr. Brno-město)	M. Kuča, P. Žákovský	129
BRNO (k. ú. Kníničky, okr. Brno-město)	M. Kuča, P. Žákovský	130

BRNO (k. ú. Komín, okr. Brno-město)	M. Kuča, P. Žákovský	130
BRNO (k. ú. Žebětín, okr. Brno-město)	M. Kuča, P. Žákovský	131
BŘEZNÍK (okr. Třebíč)	M. Vokáč, M. Kuča, L. Prokeš	131
DĚTKOVICE (okr. Prostějov)	M. Šmíd	132
DLUHONICE (okr. Přerov)	Z. Schenk	132
HNĚVOTÍN (okr. Olomouc)	M. Kalábek	132
LHÁNICE (Okres Třebíč)	M. Kuča, R. Čihák, M. Vokáč	132
MAŠOVICE (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	133
MODŘICE (okr. Brno-venkov)	R. Procházka	133
MOHELNO (okr. Třebíč)	M. Kuča, J. Šlajсна, P. Žákovský	133
MOKRÁ-HORÁKOV (k. ú. Mokrý u Brna, okr. Brno-venkov)	M. Hložek	133
MORAVSKÝ PÍSEK (okr. Hodonín)	P. Šútor	135
NESLOVICE (okr. Brno-venkov)	M. Kuča, P. Žákovský	135
OLBRAMOVICE (okr. Znojmo)	M. Kuča, P. Žákovský	135
OLOMOUC (k. ú. Nemilany, okr. Olomouc)	F. Šrámek	136
OLOMOUC (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)	M. Kalábek, A. Tajer, P. Vítula	136
OŘECHOV U BRNA (k. ú. Ořechov, okr. Brno-venkov)	I. Šterc	137
OTROKOVICE (k. ú. Kvítkovice u Otrokovic, okr. Zlín)	J. Langová, J. Kohoutek	137
PÍŠŤ (okr. Opava)	P. Stabrava	138
PODOLÍ (okr. Brno-venkov)	P. Kos	139
POZOŘICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	139
PRÁČE (okr. Znojmo)	T. Berkovec	139
PŘEROV (k. ú. Lýsky, okr. Přerov)	Z. Schenk	140
PŘEROV (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	Z. Schenk	140
PTENÍ (okr. Prostějov)	M. Šmíd	141
ROZDROJOVICE (okr. Brno-venkov)	M. Kuča, P. Žákovský	141
SIVICE (okr. Brno-venkov)	M. Kuča, P. Žákovský	141
SELOUTKY (okr. Prostějov)	M. Šmíd	142
TVAROŽNÁ (okr. Brno-venkov)	P. Kos	142
UHERSKÝ BROD (okr. Uherské Hradiště)	M. Geisler	144
VELKÁ BYSTRICE (okr. Olomouc)	A. Tajer	144
VELKÉ BÍLOVICE (okr. Břeclav)	M. Přichystal, R. Švecová	144
VEVERSKÁ BITÝŠKA (okr. Brno-venkov)	M. Kuča, P. Žákovský	144
ŽERAVICE (okr. Hodonín)	P. Šútor	145

ENEOLIT

BŘECLAV (k. ú. Poštorná, okr. Břeclav)	M. Přichystal, R. Švecová	149
HNĚVOTÍN (okr. Olomouc)	M. Kalábek	150

CHVALATICE (okres Znojmo)	T. Berkovec, J. Šmerda, J. Čep, T. Čepová, M. Vokáč	151
KOSTELEČEK NA HANĚ (okr. Prostějov)	M. Šmíd	152
LUDĚŘOV (okr. Olomouc)	M. Šmíd	152
MAŠOVICE (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	152
NÁMĚŠŤ NA HANĚ (okr. Olomouc)	M. Šmíd	153
OLOMOUC (okr. Olomouc)	H. Dehnerová	153
OLOMOUC (k. ú. Nemilany, okr. Olomouc)	M. Kalábek	154
OLOMOUC (k. ú. Nemilany, okr. Olomouc)	M. Kalábek, A. Tajer, P. Vitula	154
OLOMOUC (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)	M. Kalábek, A. Tajer, P. Vitula	154
PODMOLÍ (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	155
PŘÁSLAVICE (okr. Olomouc)	A. Tajer	156
PŘEROV (k. ú. Lýsky, okr. Přerov)	Z. Schenk	156
PŘEROV (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	Z. Schenk	156
PTENÍ (okr. Prostějov)	M. Šmíd	157
SOKOLNICE (okr. Brno-venkov)	M. Kuča, P. Žákovský	157
VELKÁ BYSTRICE (okr. Olomouc)	A. Tajer	157

DOBA BRONZOVÁ

BLUČINA (okr. Brno-venkov)	M. Salaš	161
BRNO (k. ú. Bystřice, okr. Brno-město)	M. Kuča, P. Žákovský	161
BRNO (k. ú. Řečkovice, okr. Brno-město)	M. Salaš	161
DAMBOŘICE (okr. Hodonín)	J. Škojec, M. Mazuch	161
HNĚVOTÍN (okr. Olomouc)	M. Kalábek	162
KRNOV (okr. Bruntál)	M. Kiecoň	162
KRUMVÍŘ (okr. Břeclav)	J. Škojec	162
LHÁNICE (okr. Třebíč)	M. Vokáč, R. Čihák, M. Kuča	163
LUTÍN (okr. Olomouc)	M. Kalábek	163
LUŽICE (okr. Hodonín)	J. Škojec	163
MEDLICE (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	164
MIKULOV (okr. Břeclav)	Z. Čižmář	164
MODRÁ (okr. Uherské Hradiště)	M. Vaškových	164
MODŘICE (okr. Brno-venkov)	R. Procházka	164
MORAVSKÝ PÍSEK (okr. Hodonín)	P. Šútora	165
OLOMOUC (okr. Olomouc)	H. Dehnerová	165
OLOMOUC (okr. Olomouc)	P. Kováčik, R. Procházka, A. Zúbek	165
OLOMOUC (k. ú. Nemilany, okr. Olomouc)	F. Šrámek	166
OLOMOUC (k. ú. Nemilany, okr. Olomouc)	M. Kalábek	166
OLOMOUC (k. ú. Neředín, okr. Olomouc)	F. Šrámek	166

OŘECHOV (okr. Brno-venkov)	M. Kuča, P. Žákovský	166
OTROKOVICE (k. ú. Kvítkovice u Otrokovic, okr. Zlín)	J. Kohoutek, J. Langová	167
PODMOLÍ (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	167
PODOLÍ (okr. Brno-venkov)	P. Kos	168
PROSTĚJOV (k. ú. Krasice, okr. Prostějov)	M. Šmíd	169
PŘEROV (okr. Přerov)	J. Kohoutek	169
SOBOTOVICE (okr. Brno-venkov)	M. Geisler	169
TELNICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	169
TVAROŽNÁ (okr. Brno-venkov)	P. Kos	169
UHERSKÝ BROD (okr. Uherské Hradiště)	M. Geisler	170
UNKOVICE (okr. Brno-venkov)	Z. Čižmář	171
VELKÉ BÍLOVICE (okr. Břeclav)	M. Přichystal, R. Švecová	171
VĚROVANY (okr. Olomouc)	F. Šrámek	172
VRANOVICE (okr. Břeclav)	Z. Čižmář	172
ZNOJMO (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	172
ŽATČANY (okr. Brno-venkov)	M. Čižmář	174
ŽELATOVICE (okr. Přerov)	Z. Schenk	174

DOBA ŽELEZNÁ

BRNO (k. ú. Bystřec, okr. Brno-město)	M. Kuča, P. Žákovský	177
DĚTKOVICE (okr. Prostějov)	M. Šmíd	177
DLUHONICE (okr. Přerov)	Z. Schenk	177
HNĚVOTÍN (okr. Olomouc)	M. Kalábek	177
LEŠANY (okr. Prostějov)	P. Fojtík	177
MORAVSKÝ PÍSEK (okr. Hodonín)	P. Šůtora	178
OLOMOUC (k. ú. Nemilany, okr. Olomouc)	F. Šrámek	178
OLOMOUC (k. ú. Nemilany, okr. Olomouc)	M. Kalábek	178
OLOMOUC (k. ú. Neředín, okr. Olomouc)	F. Šrámek	178
OLOMOUC (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)	M. Kalábek, A. Tajer, P. Vitula	179
PROSTĚJOV (k. ú. Čechovice, okr. Prostějov)	M. Šmíd	179
PŘEROV (okr. Přerov)	J. Kohoutek	180
PŘEROV (okr. Přerov)	Z. Schenk	180
PŘEROV (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	Z. Schenk	180
PŘEROV (k. ú. Újezdec, okr. Přerov)	Z. Schenk	181
PŘESKAČE (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	181
PTENÍ (okr. Prostějov)	M. Šmíd	182
ŠTĚPÁNOV (k. ú. Moravská Huzová, okr. Olomouc)	A. Tajer	182
TELNICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	182
TVAROŽNÁ (okr. Brno-venkov)	P. Kos	182

VSISKO (okr. Olomouc)	M. Kalábek	183
ŽATČANY (okr. Brno-venkov)	M. Čižmář	183

DOBA ŘÍMSKÁ A STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ

BOHUŠOV (okr. Bruntál)	M. Zezula	187
BOHUŠOV (k. ú. Ostrá Hora, okr. Bruntál)	M. Zezula	187
BRANTICE (okr. Bruntál)	M. Zezula	187
HRUŠOVANY NAD JEVIŠOVKOU (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	187
KOSTELEK NA HANÉ (okr. Prostějov)	M. Šmíd	188
KOVALOVICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	188
MIKULOV (okr. Břeclav)	O. Šedo	188
MUŠOV (k. ú. Pasohlávky, okr. Břeclav)	B. Komoróczy	189
OLOMOUC (k. ú. Neředín, okr. Olomouc)	F. Šrámek	190
OLOMOUC (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)	M. Kalábek	190
PŘEROV (okr. Přerov)	Z. Schenk	190
SLATINICE (okr. Olomouc)	M. Přichystal	191
SLATINKY (okr. Prostějov)	M. Šmíd	191
TELNICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	192
TVAROŽNÁ (okr. Brno-venkov)	P. Kos	192
UHERSKÝ BROD (okr. Uherské Hradiště)	M. Geisler	192

STŘEDOVĚK A NOVOVĚK

BLUČINA (okr. Brno-venkov)	M. Salaš	197
BOHUŠOV (okr. Bruntál)	M. Zezula	197
BRANTICE (okr. Bruntál)	M. Zezula	199
BRNO (okr. Brno-město)	J. Unger, P. Kos	199
BRNO (k. ú. Bystrc, okr. Brno-město)	Z. Himmelová	200
BRNO (k. ú. Zábrdovice, okr. Brno-město)	P. Kos, A. Matějčíková	200
BRUMOV - BYLNICE (okr. Zlín)	J. Kohoutek	201
BRUMOVICE (okr. Břeclav)	J. Škojec	201
BŘECLAV (okr. Břeclav)	M. Přichystal, R. Švecová	202
BUČOVICE (okr. Vyškov)	H. Palátová, R. Stránská, P. Vitula	203
BULHARY (okr. Břeclav)	O. Šedo	204
DĚTKOVICE (okr. Prostějov)	M. Šmíd	205
DIVÁKY (okr. Břeclav)	R. Švecová	205
DOMAŠOV (okr. Brno-venkov)	M. Salaš	206
HLUČÍN (okr. Opava)	H. Teryngerová	206
HLUČÍN (okr. Opava)	P. Stabrava, H. Teryngerová	206
HORNÍ BENEŠOV (okr. Bruntál)	M. Zezula	207

HRADEC NAD MORAVICÍ (okr. Opava)	M. Kiecoň	207
HRANICE (okr. Přerov)	J. Kohoutek	208
HYNČICE (okr. Bruntál)	M. Zezula	208
CHVALATICE (okr. Znojmo)	T. Berkovec, J. Šmerda, J. Čep, T. Čepová, M. Vokáč	208
JIHLAVA (okr. Jihlava)	D. Merta, P. Kováčik, M. Peška	209
JIHLAVA (okr. Jihlava)	D. Zimola	212
KOJETÍN (k. ú. Kovalovice u Kojetína, okr. Přerov)	A. Tajer	214
KOSTELEČ NA HANÉ (okr. Prostějov)	M. Šmíd	214
KRČMAŇ (okr. Olomouc)	A. Tajer	214
KYJOV (okr. Hodonín)	P. Šútora	214
LEDNICE (okr. Břeclav)	H. Palátová, R. Stránská, P. Vitula	215
LEŠANY (okr. Prostějov)	P. Fojtík	215
LHÁNICE (okr. Třebíč)	R. Čihák, M. Kuča, M. Vokáč	215
LITOSTROV (okr. Brno-venkov)	M. Salaš	216
LITOVEL (okr. Olomouc)	K. Faltýnek	216
LUTÍN (okr. Olomouc)	M. Kalábek	216
MALHOSTOVICE (okr. Brno-venkov)	P. Wiesnerová	216
MAŠOVICE (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	216
MEDLICE (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	217
MIKULČICE (okr. Hodonín)	L. Poláček, J. Škojec, O. Marek, R. Skopal	217
MIKULOV (okr. Břeclav)	Z. Čižmář	218
MIKULOV (okr. Břeclav)	O. Šedo	218
MODRÁ (okr. Uherské Hradiště)	M. Vaškových	219
MODŘICE (okr. Brno-venkov)	R. Procházka	219
MOKRÁ-HORÁKOV (k. ú. Mokrý, okr. Brno-venkov)	P. Kos	220
MORAVSKÝ KRUMLOV (okr. Znojmo)	Z. Čižmář	221
MORAVSKÝ PÍSEK (okr. Hodonín)	P. Šútora	221
NIKOLČICE-NOVÝ DVŮR (okr. Brno-venkov)	Z. Čižmář	222
NOVÁ ŘÍŠE (okr. Jihlava)	M. Bálek	222
OLOMOUC (okr. Olomouc)	H. Dehnerová	223
OLOMOUC (okr. Olomouc)	K. Faltýnek	225
OLOMOUC (okr. Olomouc)	H. Dehnerová, P. Šlězár	227
OLOMOUC (okr. Olomouc)	H. Dehnerová, K. Faltýnek	228
OLOMOUC (okr. Olomouc)	P. Šlězár, K. Faltýnek	229
OLOMOUC (okr. Olomouc)	R. Zatloukal, P. Šlězár	229
OLOMOUC (okr. Olomouc)	P. Kováčik, R. Procházka, A. Zůbek	233
OLOMOUC (k. ú. Nemilany, okr. Olomouc)	F. Šrámek	235
OLOMOUC (k. ú. Nemilany, okr. Olomouc)	M. Kalábek	236

OLOMOUC (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)	M. Kalábek	236
OLOMOUC (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)	M. Kalábek, A. Tajer, P. Vitula	236
OSTRAVA (okr. Ostrava)	M. Zezula	237
OSTRAVA (okr. Ostrava)	M. Kiecoň	238
PERNŠTEJN (okr. Žďár nad Sázavou)	H. Palátová, R. Stránská, P. Vitula	239
PETRŮVKY (okr. Třebíč)	M. Vokáč	239
PODOLÍ (okr. Brno-venkov)	P. Kos	240
POZOŘICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	240
PROSTĚJOV (okr. Prostějov)	M. Šmíd	240
PROSTĚJOV (k. ú. Čechovice, okr. Prostějov)	M. Šmíd	241
PŘEROV (okr. Přerov)	J. Kohoutek	241
PŘEROV (okr. Přerov)	Z. Schenk	242
PŘEROV (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)	Z. Schenk	243
PRŠTICE (okr. Brno-venkov)	M. Geisler	243
RAJHRADICE (okr. Brno-venkov)	S. Stuchlík	243
ROUCHOVANY (okr. Třebíč)	P. Obšusta	244
RUDKA (okr. Brno-venkov)	M. Salaš	244
SOBOTOVICE (okr. Brno-venkov)	M. Geisler	244
STAŘEČ (okr. Třebíč)	P. Obšusta	245
STRACHOTÍN (okr. Břeclav)	M. Přichystal, R. Švecová	245
ŠAKVICE (okr. Břeclav)	O. Šedo	246
ŠTERNBERK (okr. Olomouc)	J. Peška, J. Vrána	246
ŠTERNBERK (okr. Olomouc)	K. Faltýnek	248
ŠTERNBERK (okr. Olomouc)	H. Dehnerová	248
TELČ (okr. Jihlava)	D. Zimola	249
TELNICE (okr. Brno-venkov)	P. Kos	249
TĚŠETICE - KYJOVICE (okr. Znojmo)	M. Vokáč, M. Moník	250
TŘEBÍČ (okr. Třebíč)	P. Obšusta	250
TVAROŽNÁ (okr. Brno-venkov)	P. Kos	252
TÝN NAD BEČVOU (okr. Přerov)	J. Peška, A. Tajer, J. Vrána	252
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)	D. Menoušková	252
VALTICE (okr. Břeclav)	R. Švecová	253
VALTICE (okr. Břeclav)	H. Palátová, R. Stránská, P. Vitula	254
VALTICE (okr. Břeclav)	Z. Čizmář	255
VELKÉ BÍLOVICE (okr. Břeclav)	M. Přichystal, R. Švecová	255
VĚROVANY (okr. Olomouc)	F. Šrámek	256
VESELÍ NAD MORAVOU (okr. Hodonín)	P. Šůtora	256
VRACOV (okr. Hodonín)	P. Šůtora	256
ZLÍN (k. ú. Malenovice u Zlína okr. Zlín)	J. Kohoutek, J. Langová	257
ZNOJMO (okr. Znojmo)	Z. Čizmář	257

ZNOJMO (okr. Znojmo)	R. Procházka	262
ZNOJMO (okr. Znojmo)	T. Berkovec	262
ZNOJMO (okr. Znojmo)	B. Klíma, Z. Sašinka, P. Čermáková	263

SPECIÁLNÍ METODY

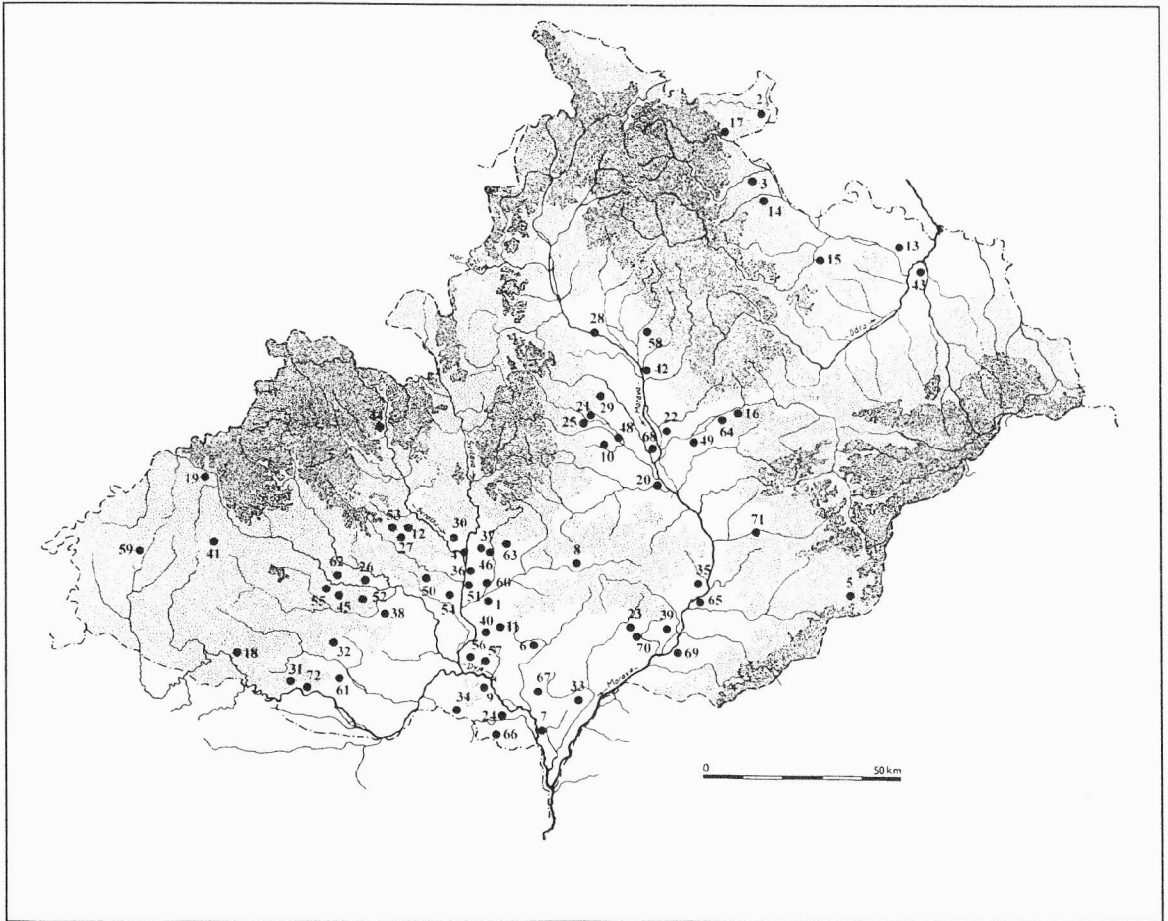
M. Bálek	Výsledky leteckého snímkování na Moravě v roce 2000
V. Hašek, K. Ondra	Inženýrskogeologický průzkum a archeogeofyzikální prospekce v místech historické těžby Ag – rud na trase obchvatu silnice I/38 v Jihlavě

ZPRÁVY O ČINNOSTI

J. Doležel	Rok 2000 v Archeologickém ústavu AV ČR Brno
P. Škrdla	Comparison of Near Eastern and Moravian Early Upper Paleolithic Knapping Technologies

**PŘEHLED VÝZKUMŮ
NA MORAVĚ A VE SLEZSKU
V ROCE 2000**

STŘEDOVĚK A NOVOVĚK

- 1 – Blučina, 2 – Bohušov, 3 – Brantice, 4 – Brno, 5 – Brumov-Bylnice, 6 – Brumovice, 7 – Břeclav, 8 – Bučovice, 9 – Bulhary, 10 – Dětkovice, 11 – Diváky, 12 – Domašov, 13 – Hlučín, 14 – Horní Benešov, 15 – Hradec nad Moravicí, 16 – Hranice, 17 – Hynčice, 18 – Chvalatice, 19 – Jihlava, 20 – Kojetín, 21 – Kostelec na Hané, 22 – Krčmaň, 23 – Kyjov, 24 – Lednice, 25 – Lešany, 26 – Lhánice, 27 – Litoštrov, 28 – Litovel, 29 – Lutín, 30 – Malhostovice, 31 – Mašovice, 32 – Medlice, 33 – Mikulčice, 34 – Mikulov, 35 – Modrá, 36 – Modřice, 37 – Mokrý-Horákov, 38 – Litovel, 39 – Lutín, 40 – Nikolčice-Nový Dvůr, 41 – Nová Říše, 42 – Olomouc, 43 – Ostrava, 44 – Pernštejn, 45 – Petrůvky, 46 – Podolí, 47 – Pozořice, 48 – Prostějov, 49 – Přerov, 50 – Prštice, 51 – Rajhradice, 52 – Rouchovany, 53 – Rudka, 54 – Sobotovice, 55 – Stařeč, 56 – Strachotín, 57 – Šakvice, 58 – Šternberk, 59 – Telč, 60 – Telnice, 61 – Těšetice-Kyjovice, 62 – Třebíč, 63 – Tvarožná, 64 – Týn nad Bečvou, 65 – Uherské Hradiště, 66 – Valtice, 67 – Velké Bílovice, 68 – Věrovaný, 69 – Veselí nad Moravou, 70 – Vracov, 71 – Zlín, 72 – Znojmo

BLUČINA (okr. Brno-venkov)

Intravilán, dvůr fary (č. p. 20). Středověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

Na podzim 1999 byly v jižní části dvora fary v těsném sousedství presbystáře kostela prováděny terénní úpravy pro zatravnění. V orbou zplanýrovaném povrchu se nacházelo množství lidských kostí a středověké keramiky, nalezeno bylo i několik zlomků keramiky středodunajských popelnicových polí. Asi 11 m od západní a 10 m od jižní obvodové farské zdi se z větší části již ve sprašovém podloží rýsoval obdélníkový objekt, připomínající tvarem hrobovou jámu. Při jeho výzkumu v březnu 2000 se ukázalo, že objekt o šířce 0,8 m a s orientací S-J se ze severního vyústění pravidelně šikmo zahlubuje jižním směrem proti svahu. Byl odkryt v délce 2,8 m, jeho jižní ukončení se ale nepodařilo zachytit. Šikmo se svažující dno dosáhlo na jižní straně hloubky 1,4 m. Zásyp tvořila v horní části hnědá a šedo hnědá kyprá hlína, při dně se nacházely vrstvy světle hnědé až šedozelené a tmavě šedé až černé hutné jílovité hlíny. Ve výplni objektu byl kromě několika atypických pravěkých zlomků keramiky a mazanice nalezen především středověký keramický materiál, datovatelný vesměs do 13. století. Zřejmě nejstarší zlomek představuje masivní okraj zásobnice se silnou příměsí tuhy, který může pocházet již z konce 12. století. Měl by tedy být starší než první písemná zmínka o Blučině k roku 1240 a nasvědčoval by existenci původní slovanské osady ještě před příchodem německých osadníků (srv. Jan 1994, 48-54). Funkci objektu se nepodařilo tímto dílčím odkryvem zcela objasnit, mohl by představovat vstup do podzemního prostoru, chodby či sklepa.

Intravilán, ul. 9. května (č. p. 622). Středověk. Dokumentace profilů.

Výkopem sklepa za domem č. p. 622 byla v červenci 2000 obnažena stratigrafická situace inundačního terénu na levobřežní terase Litavy. Na profilech bylo možno sledovat střídání vrstev sytě černé a hnědé (náplavové?) hlíny. Poslední sytě černá vrstva začínala v hloubce 1,8-1,9 m pod úrovní povrchu, přičemž její spodní hrana nebyla ještě dnem výkopu v hloubce 2,4 m zachycena. V této vrstvě byl nalezen zesílený, na vnější straně horizontálně žlábkovaný okraj zásobnice se silnou příměsí tuhy, který lze datovat do 13. století.

Milan Salaš, MZM Brno

Literatura:

Jan, L. 1994: Od první písemné zmínky do roku 1616, in: Dějiny Blučiny, 48-82. Brno.

Resumé:

Blučina (Bez. Brno-venkov), Intravillan der Gemeinde. Mittelalter (12.-13. Jh.). Siedlung. Rettungsgrabung.

Blučina (okr. Brno-venkov), Intravillan der Gemeinde. Mittelalter (13. Jh.). Dokumentation der Profile.

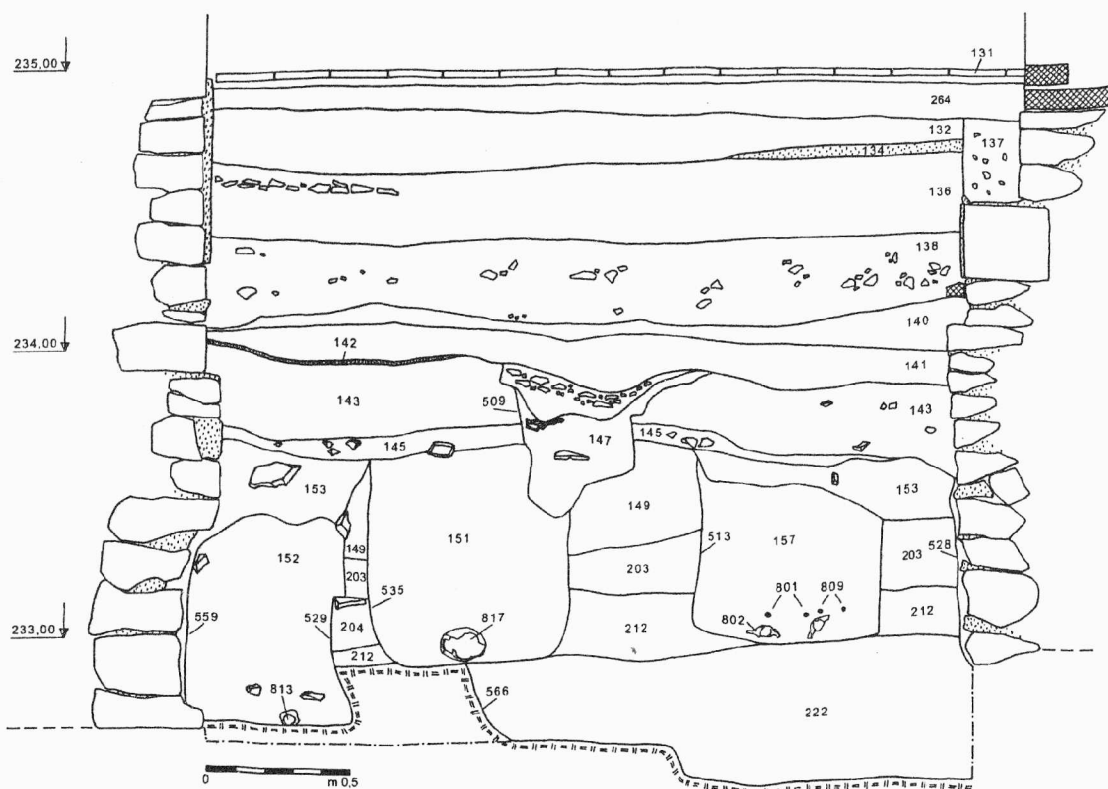
BOHUŠOV (okr. Bruntál)

Kostel sv. Martina. Střední a mladší doba hradištní, středověk, novověk. Sídliště, kostel, pohřebiště. Záchranný výzkum.

Záchranný výzkum v kostele sv. Martina v Bohušově proběhl v době od srpna 1999 do března 2000 v souvislosti se sanací podlahy v interiéru a statickým zajištěním zdiva. Výzkum byl realizován formou plošného odkryvu ve východní části presbystáře a sakristie.

Sídlištní vrstva (obr. 1., k. č. 149) indikuje osídlení lokality v středo- a mladohradištním období. Kolem poloviny 13. století bylo zdejší osídlení doplněno dalším obyvatelstvem (CDM III, 222). S příchodem nových osadníků snad můžeme spojit řadové pohřebiště, předcházející výstavbě zděného kostela. Ze tohoto bylo archeologickým výzkumem odkryto celkem 12 pohřbů, z nichž některé byly porušeny základovým vkopem při budování kostela. Pohřeb k. č. 817 je datován mincí (malý brakteát Přemysla Otakara II; určil dr. J. Šmerda) ve funkci oboju mrtvých, jiné doklady hrobové výbavy nebyly zaznamenány.

Další nálezné situace již byly spojeny s výstavbou a provozem gotického kostela sv. Martina. Vznik jednodílné stavby s obdélným presbystářem a sakristií je možné předpokládat někdy kolem r. 1275. Kostel od počátku zřejmě sloužil jako rodové pohřebiště pánů z Fulštejna (Herbert z Fulštejna vystavěl před rokem 1255 spolu s biskupem Brunem ze Schauenburka nad vsí hrad; CDM III, 222). Ve zkoumané části presbystáře bylo odkryto celkem 18 pohřbů uložených v průběhu 13.-17. století, z nichž většina s velkou mírou pravděpodobnosti náleží členům tohoto rodu. V průběhu 16. a počátkem 17. století. byli někteří členové či příbuzní rodu pohřbeni ve zděných zaklenutých hrobových komorách. Ve východní části presbystáře byly zcela či z části odkryty celkem čtyři hrobové komory, další podobná spolu s rozměrnější hrobkou se nacházela v jeho západní části. Písemnými prameny doložené vylopuení hrobových komor během třicetileté války dokládají vylámané otvory do klenby každé z nich. Místa posledního odpočinku některých z pohřbených označoval náhrobní kámen. Již počátkem výzkumu byly po skrývce nejmladších vrstev (18.-20. století) odkryty tři figurální rene-

Obr. 1. Bohušov okr. Bruntál. Kostel sv. Martina 1999, sakristie. Profil P4. K. č. 212, 566 srov. kap. Neolit; k. č. 203 srov. kap. Doba římská a stěhování národů. Hl. Martin Kirche. Profil P4. K. 212, 566 – Neolithikum; K.203 – Jüngere Römische Kaiserzeit.

sanční náhrobky z 16. - poč. 17. století (Jindřicha Supa z Fulštejna, Ekrycka Supa z Fulštejna a Václava st. Sedlnického z Choltic).

Archeologický výzkum v r. 1999/2000 poskytl i důležité doklady o podobě interiéru presbytáře a sakristie kostela v průběhu středověku a novověku. Bezprostředně po výstavbě kostela byl stavební horizont reprezentovaný až 0,35 m silnou vrstvou úlomků kamene a fragmenty malty (obr. 1, k. č. 145) překryt vyrovnávací vrstvou tvořenou přemístěnými kulturními vrstevy a podloží, pocházejícími z hloubení základového vkopu. Porušení staršího pohřebiště pak v této vrstvě (obr. 1., k. č. 143) dokládají rozptýlené lidské kosti. Nejstarší zpevnění interiéru kostela představovala litá maltová podlaha, doložená souvisleji v presbytáři a fragmentárně i v sakristii (obr. 1., k. č. 142). S určitým odstupem (14. století) následovala náročnější úprava interiéru kostela, jak o tom svědčí odkryté pozůstatky oltární menzy v presbytáři a podobné menších rozměrů v sakristii. Současně byl interiér presbytáře vydlážděn plochými kvádry z bílého pískovce. Relikt této dlažby se dochoval v jeho SV koutu, kde byla také odkryta in situ dochovaná patka sanktuáře (?) ze stejného materiálu. V průběhu středověku a novověku se úroveň terénu

v kostele stále zvedala (v souvislosti s požáry a obnovami stavby), registrováno bylo ještě dalších 5 úrovní podlah. Před položením podlahy z cihelných dlaždic patrně v 17. století byly pod dorovnávkou z maltovitého prachu vloženy dva keramické hrnky, buď prázdné anebo s nedochovaným obsahem.

Stručný výčet zjištění je možné zakončit zmínkou o nálezích druhotně užitých (především při úpravách mladších podlah) architektonických zlomcích a dílech, dokládajících stavební vývoj a úpravy kostela.

Michal Zezula, SPÚ v Ostravě, arch. odd. Opava

Literatura:

Grůza, A. - Goryczková, N. 1999: Stavebně historický průzkum kostela sv. Martina v Bohušově. Strojepis.

Resumé:

Bohušov (Bez. Bruntál), Hl. Martin Kirche. Mittlere und jüngere Burgwallzeit, Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Kirche, Gräberfeld. Rettungsgrabung.

BRANTICE (okr. Bruntál)

Kostel Nanebevzetí P. Marie. Střední a mladší doba hradištní, vrcholný středověk, novověk. Kostel, kostelní hřbitov. Záchranný výzkum.

Záchranný výzkum v interiéru kostela Nanebevzetí P. Marie v Branticích (květen-červen 1999) byl vyvolán sanací podlahy po povodni. Ještě před započatím zkoumání byla úroveň terénu v kostele snížena až téměř na úroveň podloží, takže pro rekonstrukci stratigrafických poměrů na lokalitě mohl být využit pouze ojediněle dochovaný blok neporušeného terénu před jižním bočním vstupem do lodí.

Nejstarší nálezovou situaci představoval archeologickým materiálem kontaminovaný povrch jílovité povodňové vrstvy v nadloží říční šterkové terasy (kostel je situován těsně nad pravým břehem řeky Opavy) a mělká deprese vyplněná prachovým šedým jílem, ze kterých pochází keramické zlomky dobrodzienské skupiny (viz kap. Doba římská a stěhování národů).

Výše byla uložena tmavá sídlištní vrstva obsahující keramické střepy z období středo- a mladohradištního. Zahloubené sídlištní objekty však nebyly s výjimkou tří kúlových jamek na zkoumané ploše zachyceny. Do zmíněné vrstvy byly hloubeny základy středověké sakrální stavby. Základové partie strženého kvadratického presbytáře 1. stavební fáze kostela (kolem r. 1300) byly odkryty v presbytáři, nyní v jádru renesanční stavby, která však využila částečně zdiva lodí gotického kostela. V kostele se krátce po jeho zbudování začalo pohřbívat. Celkem bylo odkryto 11 hrobových jam v prostoru presbytáře kostela a 2 hroby v JV koutu lodí, další 3 pohřby pak v sondě umístěné v jižní kapli, t.j. v původním exteriéru kostela. Vzájemně se porušující pohřby je možné časově zařadit do širokého intervalu 13.-18. století.

Michal Zezula, SPÚ v Ostravě, Arch. odd. Opava

Literatura:

Grůza, A. - Goryczková, N. 1999: Stavebně historický průzkum kostela Nanebevzetí P. Marie v Branticích. Strojopis.

Prix, D. - Zezula, M. 2000: Archeologický výzkum Kostela Nanebevzetí Panny Marie v Branticích, okr. Bruntál. AH 24, 279-303.

Resumé:

Brantice (Bez. Bruntál), Nanebevzetí P. Marie Kirche. Mittlere und jüngere Burgwallzeit, Hochmittelalter, Neuzeit. Kirche, Gräberfeld. Rettungsgrabung.

BRNO (okr. Brno-město)

Husova ulice č. 14. Středověk, novověk. Sídlíště, fortifikace, město. Záchranný výzkum.

Prozkoumaná plocha pod budovou UMPRUM (SM ČR 1:5000 list Brno 9-0, 323 mm od Z s. č., 239 mm od J s. č.) přinesla celou řadu nových poznatků o fortifikační architektuře na Z obvodu historického jádra Brna. Výkopy pro výstavbu nových podzemních depozitářů muzea zasáhly prostor předhradebního a příhradebního vnějšího pásma. V získaných profilech a částečně i v plošných situacích byly postupně prozkoumány hradební příkop, parkánová hradba se dvěma baštami (jedna půlkruhová, druhá hranolová) a poté i část hlavní hradební zdi se situacemi pod úrovní terénu.

Důležité bylo také zjištění, že v prostoru mezi parkánovou hradbou a hlavní hradební zdí je několik vrstev, které se na základě nálezů keramiky podařilo datovat do první poloviny 13. století. Nejnižší středověká vrstva byla porušena základovým zdívkem hradby, proto se lze domnívat, že náleží ještě do předlokačního období osídlení města.

Hradební příkop byl dokumentován ve čtyřech příčných řezech. Bylo zjištěno, že jeho S průběh je z vnější strany opatřen zděnou kamennou plentou, zatímco J průběh byl zasekán do pevné podložní skály.

Prostor vně příkopu byl sledován ve velkém odkryvu v I. místnosti budovy UMPRUM. V nejzápadnější části místnosti byl zachycen relikt výrobního objektu ze 14. století. Ve stejné ploše bylo v blízkosti příkopu zachyceno ukloněné středověké souvrství s nálezy ze 14. století. Sklon středověkých vrstev respektoval hranu Z okraje příkopu, takže jeho existenci lze zaručeně klást již do 14. století.

Během výzkumu v prostoru příkopu (jeho Z okraj) byly dokumentovány příčné profily, které potvrdily existenci novověké vozové cesty využívané od 17.-18. století.

Mezi nejmladší archeologické doklady dále patří pozůstatky zděné architektury barokní konírny, která náležela k blízkým kasárnám a stávala v prostoru mezi městskou hradební zdí a parkánem. Pozůstatky této stavby byly sledovány v soustavě několika řad nosných a opěrných kamenných základů pilířů, které se přimykaly k hradební zdi a opěrnému zdivu parkánové hradby. V popisovaném areálu byl nalezen jediný objekt (jáma) který byl vyplněn vápnem a zlomky keramiky ze 17. století.

Ze 16.-17. století též pochází fragmenty cihlových odpadních kanálů (k. 906, 939) při SZ nároží budovy UMPRUM. První kanál (k. 906) byl porušen S obvodovým zdívkem stávající budovy a

měl spád SV směrem, kde byl přerušen funkčně mladším kanálem (k. 939), který probíhá od ulice Husová, podél S obvodového zdiva budovy. V místě předpokládaného napojení na průběh staršího kanálu (k. 906) se náhle ostře lomí SV směrem. Délka prozkoumaného kanálu (k. 939) je 11,5 m. Na obou stranách je kanál zasypán. Podle úklonu stropní klenby a dna je patrný spád kanálu (k. 939) v SV směru - tedy do města.

Kromě dokladů staré kanalizace, fortifikačních a hospodářských staveb, byly na ploše záchranného výzkumu zkoumány i sklepy. První z nich byl zachycen během snižování terénu v I. místnosti budovy UMPRUM. Zасыpaný sklep (k. 506) měl rozměry 5,8 x 6,5 m a hloubku cca 1,8 m. V jeho výplni se nacházel materiál z 19.-20. století, takže nejspíše souvisel se starší budovou, jež předcházela výstavbě UMPRUM. Další sklep byl nečekaně objeven v SV cípu zahrady v blízkosti hradební zdi. Sklep byl ražený ve sprašovém podloží. Sestával z jediné velké cihlami zděné prostory s cihlovou valenou klenbou o rozměrech 8 x 5,4 x 3,4 m. Všechny stěny sklepa byly zděné z cihel pojených maltou. Pouze severní byla tvořená smíšeným zdivem (kámen, cihla). Ve východní části této zdi byl zazděný původní vchod do sklepa. Za zazdívkou bylo možné očekávat rozsáhlé sklepení, jak se během dalších stavebních prací v prostoru zahradní plochy zjistilo. Ty se však již nacházejí pod blízkým chodníkem. Podle rozboru smíšeného zdiva, se zdá, že by se mohlo jednat o zděnou příčku, související s městským opevněním. Ta mohla být soustavou sklepů již druhotně využita.

Josef Unger, Petr Kos, ÚAPP Brno

Literatura:

Kos, P. 2000: Brno 2000, ul. Husova 14, NZ ÚAPP Brno, č.j. 23/01.

Resumé:

Brno (Bez. Brno-město), Husova Gasse Nr. 14. Mittelalter (13.-14. Jh.), Neuzeit. Stadt, Siedlung, Befestigung. Rettungsggrabung.

BRNO (k. ú. Bystrc, okr. Brno-město)

„Hrad Veveří“. Středověk, novověk. Zjišťovací výzkum.

V průběhu měsíce září 2000 provedli pracovníci oddělení archeologické památkové péče Památkového ústavu v Brně (od 1.1.2001 Státní památkový ústav v Brně) zjišťovací archeologický výzkum na hradě Veveří. Cílem výzkumu bylo doplnění stavebně historického průzkumu objektu o další doklady stavebního vývoje hradu a zjištění jeho podoby v nejstarších fázích - románské a gotické. Výzkum byl proto situován jednak na tzv.

hlavní nádvoří (sonda 1 a 2), jednak do nejstarší části hradu do prostoru u hranolové věže (sonda 3).

Sonda 1, navazující na severní část anglického traktu, odkryla kamenné základové zdivo, náležející části gotické zástavby hradu, ikonograficky zachycené na nástěnných malbách z konce 18. století v hlavním („královském“) křídle hradu. V interiéru gotické budovy, jejíž vznik lze podle archeologických nálezů klášť předběžně do druhé poloviny 13. století, byly zároveň zjištěny i doklady mladších fází zástavby.

Sonda 2 zachytila rovněž fragment kamenného základu středověké zdi, náležející patrně další palácové stavbě, která souvisela s obvodovou zástavbou jižní strany hlavního nádvoří. Malý plošný rozsah sondy neumožnil další zjištění. Na tomto místě lze jen konstatovat pozdně středověkou úpravu terénu (zvýšení násypem o cca 2 m).

Sonda 3 byla umístěna do nejstarší části hradu, kde navazovala na stojící gotickou hradbu v místech předpokládané starší románské hradby. V sondě byl skutečně odkryt relikť původní kamenné hradby s předzákladem a pravděpodobným zesílením. Keramické nálezy z nehlubších vrstev, nasedajících na skalní podloží, je možné předběžně zařadit do 13. století. U architektonického článku, zjištěného ve zdivu hradby, není prozatím jisté řici, zda-li se jedná o primární či sekundární pozici.

V rámci výzkumu hradu byly rovněž prováděny povrchové sběry v prostoru kolem kaple P. Marie v předpolí hradu, které potvrdily existenci dnes zaniklé středověké vesnice, jejíž počátky můžeme podle keramického materiálu klášť do 13. století.

Zdenka Himmelová, SPÚ v Brně

Resumé:

Brno-Bystrc (Bez. Brno-město), Burg Veveří. Mittelalter, Neuzeit. Feststellungsggrabung.

BRNO (k. ú. Zábrdovice, okr. Brno-město)

Nároží ulic Milady Horákové – Koliště. Vrcholný středověk, novověk (14.-20. století). Kleinův dům. Záchranný výzkum.

Na zkoumané ploše (p. č. 1573/1, 1573/2. SM 1:5 000 – odvozená, list Brno 9-0, 429 mm od Z s.č., 352 mm od J s.č.) byly zachyceny zbytky vodoteče (zaniklého ramene Ponávky) s nálezy ze 14. století. Důležité poznatky byly získány během dokumentace základového zdiva zaniklého domu č. 6 a kamenné studny, které byly od roku 1845 majetkem továrnícké rodiny Kleinů.

Výkopy pro výstavbu pojišťovny zasáhly prostor předhradbního vnějšího pásma města.

V získaných profilech a částečně i v plošných situacích byly postupně prozkoumány zbytky zaniklé vodoteče (ramene Ponávky) s nálezy ze 14. století, rozpoznán relikt původního orníčního horizontu s atypickými nálezy keramiky z období středověku, dále vápenná jáma, hnojník a dvě jámy nejasného významu z raně novověkého období. Dokumentace a dílčí průzkumy podzemního základového zdiva bývalého domu č. 6 (Kleinův dům) přinesly mnoho dokladů o plánovitém vývoji zdejší zástavby. Bylo zjištěno, že původní velmi bažinatý terén s mělkým horizontem, kterým prosakovaly spodní vody, nevyhovoval statickým podmínkám pro plánovitou výstavbu čtvrtě. Proto zde byl kolem poloviny 19. století uměle navýšen terén navážkami z prostoru blízké centrální části města (nálezy pozdně středověké a raně novověké keramiky). V průběhu statického zabezpečování parcel byla do celého stavebního komplexu zakomponována soustava zděných odpadních kanálů, které byly odvodňovány směrem k centrální kanalizační stoce SZ za dnešní ul. Milady Horákové. Předpokladem je, že kanalizační sběrač vyústil posléze do říčky Ponávky. Cihlové zdivo kanálu (k. 904) spočívalo na dřevěném bednění, zbudovaném z plochých desek. Kromě dokladů staré kanalizace a hospodářských objektů, byla na ploše záchranného výzkumu dokumentována v půdorysech jednotlivá obytná křídla budovy i jejich podsklepených částí. Ukázalo se, že dům č. 6 měl čistý kvadratický půdorys, jehož obytná křídla uzavírala čtvercové nádvoří v němž byla centrálně umístěna kamenná studna. V jižní části zkoumané plochy byla v dokumentovaném profilu dále zachycena původní kamenná dlažba (k. 921) se základovou částí brány (k. 916), která se zde nacházela ještě v roce 1824. Podle starých plánů města Brna nebyla ještě v roce 1824 kvadratura budovy uzavřena. Až v roce 1879 je půdorys shodný s výsledky záchranného archeologického výzkumu. Jihovýchodní trakt domu č. 6 byl tedy dostavěn nejpozději. Jihovýchodně od vnějšího křídla domu (k. 939) bylo dále zachyceno základové zdivo obvodové zahradní zdi (k. 937). Prostor mezi touto zdí byl v její JZ části podsklepen (uhelné sklepy) a opatřen krátkým kanálem (k. 917) pro odvod dešťové stoky (?) přímo do centrálního sběrače k. 904. Prozkoumaná plocha přinesla celou řadu nových poznatků o podobě předměstské architektury na SV obvodu historického jádra Brna, kde přetrvala do první poloviny 19. století.

Petr Kos, Andrea Matějčková, ÚAPP Brno

Literatura:

Kos, P. 2000: Brno 2000, Víceúčelový dům, nároží ulic Milady Horákové - Koliště, NZ ÚAPP Brno, č.j. 306/00.

Resumé:

Brno (Kataster Zábřovice, Bez. Brno-město). Milady Horákové - Koliště Str. Siedlung. Mittelalter, Neuzeit (14.-20. Jh.). Rettungsgrabung.

BRUMOV - BYLNICE (okr. Zlín)

Budova městské brumovské radnice. Novověk. Záchraný výzkum.

Při rekonstrukci městské radnice v Brumově proběhl menší dílčí výzkum, který prokázal, že dnešní podoba objektu pochází z první poloviny 19. století. Poloha objektu (naleziště) na parc. č. 569, 571, 572 je situována na ZM 1:10000, l. č. 25-43-16, od Z s. č. 175 mm, od J s. č. 361 mm. Ve zdivu radnice byly druhotně použity kamenné články (konzola) z brumovského hradu, který byl pobořen ve 30. letech 19. století. Stopy staršího objektu nebyly při průzkumu zjištěny, pokud za něj nelze považovat základové zdivo jihozápadní fronty průčelí dnešní stavby.

Jiří Kohoutek, ÚAPP Brno

Resumé:

Brumov-Bylnice (Bez. Zlín), Rathaus. Neuzeit. Rettungsgrabung.

BRUMOVICE (okr. Břeclav)

„Brumovické úlehle“. Pravěk, středověk. Sídliště. Záchraný výzkum. Uložení: AÚ AV ČR Brno, Mikulčice.

Archeologický výzkum byl vyvolán stavbou „VVTL plynovodu DN 700, PN 63 Brumovice, PZP Uhřice“. Na katastru obce Brumovice došlo při výkopu k narušení tří zahloubených objektů.

Obj. č. 1: (nál. č. 1177/2000)

Tmavá výplň jámy zahloubené 120 cm pod úroveň dnešního povrchu (mocnost ornice 40 cm). Výplň objektu tvořila tmavá hlinitá vrstva, v níž byly nalezeny dva drobné zlomky keramiky (střep s radélkovou výzdobou a tenkostěnný střep s příměsí slídy). Napříč touto vrstvou procházela tenká, asi 5 cm mocná vrstvička žluté spraše. V hloubce asi 90 cm od dnešního povrchu přecházela tmavá výplň v šedou hlinitou vrstvu s drobnými kousky mazanice. Na dně této vrstvy byla nalezena zvířecí čelist.

Jáma o šířce asi 90 cm byla zahloubena do sprašového podloží. Stěny objektu jsou nepravidelné, dno mísovité. Objekt byl začištěn a zdokumentován ve východním profilu výkopu. Zadní stěna objektu se nacházela 65 cm od hrany výkopu.

Obj. č. 2:

Výplň objektu byla zachycena po obou stranách výkopu (šířka výkopové rýhy 155 cm). V západní stěně rýhy byl zásyp patrný od hloubky 175 cm od současného povrchu. Jeho stěny se pravidelně rozšiřovaly. Ukončen byl v hloubce 240 cm plochým rovným dnem. Výplň tvořila tmavá hlinitá vrstva s uhlíky, v dolní části (asi uprostřed zásypu) přerušovaná třemi asi 10 cm mocnými žlutými sprašovými vrstvami s tenkými oranžovými přepálenými vrstvičkami. Levý dolní roh zásypu byl vyplněn šedou písčitou vrstvou s uhlíky, přes kterou rovněž procházela vrstva žluté spraše. Zásyp objektu se u dna kruhovitě stáčel a zasahoval 25 cm pod hranu výkopu. Výplň neobsahovala žádné nálezy, pouze u dna objektu byl zaznamenán výskyt většího množství vápenných kongrecí.

Ve východní stěně výkopu byl zásyp patrný od hloubky 205 cm od dnešního povrchu. Stejně jako u zásypu v západní stěně výkopu se pravidelně rozšiřoval a byl ukončen rovným plochým dnem v hloubce 240 cm. Celou výplň zásypu tvořila šedá písčité vrstva s uhlíky, pouze její horní část byla narušena menší hlinitou vrstvou s uhlíky.

Obj. č. 3: (nál. č. 1178/2000)

V hloubce asi 70 cm od dnešního povrchu přecházela tmavě černá hlinitá vrstva v tmavou hlinitopísčitou výplň objektu, z níž bylo vyzvednuto 6 drobných zlomků pravěké, blíže neurčené keramiky, zlomky zvířecích kostí a jeden kus štipané industrie. Z levé strany zasahoval do tmavé výplně klín promíseného žlutého písku, v němž nebyl nalezen žádný materiál. Stěny objektu se směrem ke dnu rozšiřovaly. Zásyp nade dnem měl kruhovitý tvar a zasahoval 50 cm pod hranu výkopu. Dno v hloubce 150 cm bylo ploché a rovné.

Jaroslav Škojec, AÚ AV ČR Brno

Resumé:

Brumovice (Bez. Břeclav), „Brumovické úlehle“. Mittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

BŘECLAV (okr. Břeclav)

Křížkovského, Slovácká, Sovadinova ulice a sídliště Dukelských hrdinů. Mladohradištní období, novověk. Město. Záchranný výzkum. Uložení: MMG Břeclav (inv. č. A 6995-A 7020, přír. č. 43/2000).

Dne 13. 7. 2000 byly náhodně zjištěny asi 1,6 m hluboké a kolem 1 m široké výkopy pro tepelné potrubí, které probíhaly centrem Břeclavi přes výše uvedené ulice. Po celé délce výkopu bylo již uloženo a místy i z části zasypáno potrubí a na zbývajících odkrytých úsecích profilů nebylo zaznamenáno kromě novodobých navážkových vrstev žádné narušení starších archeologických situací.

Obr. 2. Břeclav, roh Křížkovského a Sovadinovy ulice. Zlomek mladohradištní nádoby (MMG Břeclav, inv. č. A 7019). The corner of the Křížkovského and Sovadinova street. A fragment of ceramic vessel of the period after the fall of the Great Moravian Empire.

Při kontrole vytěženého materiálu, uloženého na hromadách okolo výkopu, byl na rohu Křížkovského a Sovadinovy ulice nalezen větší zlomek okraje hrncovité nádoby s částí výdutě zdobené trojnásobnou vlnicí a horizontálními žlábkami (obr. 2). Na základě výzdoby i keramické hmoty můžeme zmíněný střep zařadit do mladohradištního období, a to do 10.-11. století. Objev je pozoruhodný především z toho důvodu, že jde o jediný dosud známý takto datovaný exemplář z východního břehu Dyje - tedy z druhého břehu než je dnešní zámek, do jehož blízkosti bývá lokalizováno krystalizační jádro Břeclavi (srov. Měřínský 1981, 157-158).

Ostatní nálezy z hald vybagrované zeminy byly novověké až recentního stáří. Jednalo se o 21 zlomků keramiky (8x okraj, 6x výduť, 5x dno, 2x ucho), dále o 3 téměř celé skleněné nádoby (1x pohárek, 2x flakónek) a rukojeť železného nože opatřenou kostěnými střenkami. Převážně tenkostěnná keramika byla vyrobena z kvalitního jemného materiálu, vypálena do šeda nebo do červena a téměř v polovině případů potažena - ať už jen na jedné, nebo na obou stranách - glazurou v různých odstínech zelené barvy. Vyskytla se také uhlíková výzdoba nebo výrazné žlábkování na hrdle.

Michal Přichystal, FF MU Brno

Renáta Švecová, MMG Břeclav/FF MU Brno

Literatura:

Měřínský, Z. 1981: Přehled dosavadního stavu výzkumu fortifikací 11. až počátku 16. století na Moravě a ve Slezsku (hradiska a hrady), AH 6, 147-197.

Summary:

In July 2000, the authors noted non-announced excavation for heat pipeline leading across the centre of Břeclav, exactly across the Křížkovského, Slovácká, Sovadinova streets and the housing estate of Dukelských hrdinů. A fragment of ceramic vessel

of the period after the fall of the Great Moravian Empire (10. – 11. century, fig. 2) was found besides modern and recent artefacts on piles of exploited earth.

BUČOVICE (okr. Vyškov)

„Zámek“. Tvrz, kostel, zámek. Středověk, novověk. Záchranný výzkum.

V říjnu až prosinci 2000 provedli pracovníci archeologického oddělení SPÚ v Brně záchranný výzkum při rekonstrukci kanalizačního řádu na renesančním zámku v Bučovicích. Rýhy prořaly obvod nádvoří ze tří stran, dále část severního dvora zámku a část zámeckého parku v jeho severovýchodním rohu. Výzkum byl prováděn během výkopových prací formou dokumentace profilů v místech výrazných souvrství, ale i formou plošného odkryvu v prostoru dochovaných zbytků zdiva středověkých a novověkých staveb.

Na hlavním nádvoří zámku byly v rýhách podél jižního, východního a severního traktu hlavní budovy dokumentována souvrství z vrcholně středověkého až novověkého období (14. - 19. století). Nejstarší vrstvy souvisí bezesporu s gotickou tvrzí, doloženou zde historickými prameny ve 14. - 16. století, mladší vrstvy můžeme spojit se stavbou a provozem renesančního zámku (od roku 1567 do 18. století) a nejmladší úroveň jsou pak odrazem několika následujících povrchových úprav nádvoří. Při jižním a východním traktu byly na několika místech odkryty pozůstatky kamenného a cihelného zdiva původní tvrze. K nejzajímavějším patří objev 2 m široké chodby se zbytky původní lomené gotické klenby. Ta byla v novověku odstraněna a prostor pak znovu zaklenut. Mohutné, až 1 m silné kamenné kvádrkové zdivo pojené vápennou maltou, bylo zevnitř omítnuto vyhlazenou kvalitní vápennou omítkou. Chodba byla v novověku z obou stran přepažena cihelnými příčkami tak, že zde vznikla místnost o rozměrech zhruba 2 x 2 x 2,3 m. Její dnešní dno je pod hladinou spodní vody a bylo zaneseno zhruba 0,5 m mocnou vrstvou bahenních kalů. Usazeniny, které byly zčásti vybrány až na dno, neobsahovaly kromě jednoho střepu z 15. století žádné nálezy. Proto se účel tohoto prostoru nepodařilo přesně zjistit. Je však nepochybné, že byl vytvořen z chodby, která je pozůstatkem gotické tvrze. To dovoluje vyslovit předpoklad, že relikty středověkého panského sídla, které předcházelo zámku, mohou být v prostoru nádvoří dochovány až do výšky téměř jednoho celého patra. Tomu také nasvědčuje téměř třímetrové převýšení nádvoří oproti terénu vně hlavní budovy zámku. Není vyloučeno, že zbytky místností I. patra někdejší tvrze vyplněné stavebním rumem tvořily jakýsi důmyslný komorový systém, využitý ke zpevnění terénu uvnitř zámku.

K dalším důležitým objevům došlo v severovýchodním rohu zámeckého parku, kde bylo v rýze pro kanalizaci zachyceno několik dalších staveb. Nejmladšími z nich byly cihelné zdi, stavěné v podobě jednoduchých klenebních pasů. Tvořily patrně systém komor a sloužily patrně opět ke zpevnění silně podmáčeného terénu. Toto podmáčení se nejsilněji projevilo zřejmě až v první čtvrtině 20. století, kdy došlo k zavezení 8 m hlubokého a 35 m širokého vydlážděného vodního příkopu, obepínajícího zámek s parkem. Příkop plnil bezesporu i odvodňovací funkci. Jeho zavezením se místní vodní režim musel velmi radikálně změnit, a to bylo asi hlavním důvodem zpevňovacích prací. Vzniku zdí v tomto období odpovídá i typ a označení cihel, které pochází nejdříve z druhé poloviny 19. století.

Dále zde byla zachycena poměrně mohutná, avšak mělce založená kamenná kvádrková zeď. Pojivo tvořil prostý jíl promísený jemným říčním pískem. Podle stratigrafické situace, ale i ojedinělých keramických zlomků nalezených v pojivu ji můžeme datovat nejdříve do pozdního středověku. Jako stavební materiál zde byly použity kamenné kvádry pocházející nepochybně z destrukce dalšího zachyceného zdiva, které můžeme považovat za nejstarší a zároveň i nejvýznamnější.

Z této důležité stavby se dochovaly nejen základy, ale zásluhou umělého zvyšování terénu i nadzemní části obvodových zdí až do výšky 1 m. Výzkumem byla zachycena menší část severní mohutné obvodové zdi o šířce 1,3 m. Byla přerušena původním bočním vstupem o šířce 0,7 m. Dochoval se z něj kamenný práh a do výšky 1 m i unikátní ústupkový, 3x odstupněný portál. Podle reliéfní výzdoby ostění a patky jej můžeme datovat do poloviny 13. století. Tomuto datování odpovídá i keramika z vrstvy, která tvořila tehdejší povrchovou úroveň terénu a byla pokrytá tenkou vrstvou malty, související s výstavbou kostela. Vnitřní strana nadzemní části zdi byla uvnitř omítnuta vápennou maltou, a to svědčí o tom, že stavba kostela musela být dokončena. Tento nález dokládá přítomnost velmi významné sakrální stavby, pro malá města v tomto období zcela neobvyklé. Písemné prameny se sice o existenci kostela, hřbitova a kamenné vodní tvrze několikrát zmiňují, ale jejich velikost, přesná poloha i orientace nebyly dosud známy. O poloze kostela a hřbitova se uvažovalo několikrát na základě náhrobních kamenů i fragmentů zdí, nalezených a zdokumentovaných v roce 1950 K. Tihelkou při hloubení jámy na vápno na severním dvoře zámku. Pokud zdi opravdu patřily stejné stavbě, pak kostel musel být nejméně 50 m dlouhý. Jeho výjimečnost potvrzuje i honosný boční portál, zpracovaný tehdy asi některou význačnou kamenickou hutí. Svědčí o tom bohatá výzdoba i způsob

zpracování, srovnávané s nejdůležitějšími architektonickými památkami tohoto období na Moravě (Velehrad, Louka u Znojma, Žďár nad Sázavou). Uvážíme-li, že první věrohodné písemné zprávy o Bučovicích se dosud datují k roku 1322 (Vok z Bučovic), pak nález odkrytý během záchranného výzkumu zdůrazňuje význam města a jeho počátky posouvá hlouběji do středověku. Již ve druhé polovině 13. století nebyly asi Bučovice zcela bezvýznamnou tržní osadou, ale tvořil je zřejmě větší komplex několika samostatně stojících skupin objektů. První z nich bylo malé město, opevněné přinejmenším dřevěnou palisádou, místy snad i vodním příkopem, s branami na západním a východním okraji (Tihelka 1951, 17). Druhou částí byla patrně dřevěná tvrz na kopci na severozápadním okraji města opevněná mohutnými příkopy a valy. Jejím archeologickým výzkumem, kterého se v roce 1940 zúčastnil a poté jej i publikoval K. Tihelka, nebyly zjištěny žádné zbytky kamenných staveb, ale jen pozůstatky křivých konstrukcí ze dřeva. Podle archeologických nálezů se její vznik klade do první poloviny 13. století (Tihelka 1941, 13-15). Třetí částí komplexu, možná také samostatně opevněnou, byl velký kostel s přilehlým hřbitovem v jižním sousedství města. K němu byla později přistavěna i kamenná vodní tvrz. S ohledem na velikost kostela je zarážející, že písemné zprávy jsou o něm tak skoupé. Není nám známo jeho zasvěcení a chybí i jakékoliv zprávy o tom, jak zanikl. Poslední historická zmínka praví, že zámek byl vystaven v místě, kde stávala tvrz a prastarý kostelík se hřbitovem (Kramoliš 1900, 47). Podle zpráv z roku 1790 byl při stavbě stoky nalezen náhrobní kámen Anežky z Ojnic z roku 1531. Nepochybně byl původně zabudován v kostele, který tehdy ještě fungoval. K jeho destrukci došlo pravděpodobně až v souvislosti se stavbou zámku v letech 1567-1581. Vypovídá zřejmě o tom také skutečnost, že mohutný vodní příkop, vybudovaný v souvislosti se stavbou renesančního zámku byl vylážděn kameny. Naráží se na ně při nejrůznějších zemních pracích i v současné době. Porovnáme-li je se stavebním materiálem z dochovaných částí zdí kostela je zřejmé, že pocházejí z jeho destrukce. Vyloučit nelze ani to, že část materiálu z kostela byla použita také ke stavbě vlastního zámku. Likvidace velké sakrální stavby může mít úzkou spojitost se šířením protestantismu, který koncem 16. století dosahoval největšího rozmachu. Změny myšlení tehdy zasáhly výrazně prosté obyvatelstvo, ale pronikaly i do řad šlechty. Absence historických zpráv o likvidaci kostela pak mohla být pouze důsledkem snahy o zahlazení jakýchkoliv stop starého katolického myšlení.

Záchranný výzkum při rekonstrukci kanalizace v Bučovicích přinesl řadu nových poznatků a ukázal, jak může archeologie přispět k objasnění nebo upřesnění historických skutečností. Poukázal

také znovu na to, jak je důležité, aby v historicky cenných objektech byly archeology sledovány veškeré zásahy do stávajícího terénu.

Hana Palátová, Radmila Stránská, Petr Vitula, SPÚ v Brně

Literatura:

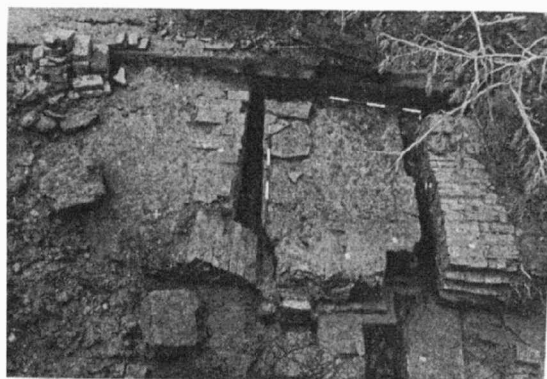
Kramoliš, Č. 1900: Vlastivěda moravská. II. Místopis. Bučovský okres. Brno.

Tihelka, K. 195: K otázce, kdy vznikly Bučovice, VVM IV, 12-19.

Tihelka, K. 194: Hradisko nad Bučovicemi. Příspěvky k dějinám Bučovic II. Bučovice.

Resumé:

Bučovice (Bez. Vyškov), „Schloss“. Mittelalter, Neuzeit. Rettungsgrabung.

Obr. 3. Bučovice – zámek. Rekonstrukce kanalizačního řádu. Zeď gotického kostela s bočním ústupkovým portálem datovaným kolem roku 1250 a cihelné zpevňovací klenební pasy z počátku 20. století. Rekonstruktion der Kanalisation. Das gotische Mauerwerk um 1250 und die Ziegelwölbung (Anfang des 20. Jh.).

BULHARY (okr. Břeclav)

Východní části katastru obce. Středohradištní období. Pohřebiště. Záchranný výzkum.

Z podnětu E. Klanicové, ředitelky Městského muzea v Břeclavi, byl prohlédnut výkop pro plynovod, provázející komunikaci z Bulhar do Nejdku. Pole vymezuje silnice Bulhar-Nejdek, větrolam a opuštěná cihelna. Ve vodou zaplněné rýze byly v úseku dlouhém asi 30 m na několika místech patrné horní části hrobových jam. Ve vyházené hlíně se podařilo sesbírat lidské kosti, většinou z dolních končetin. Je zřejmé, že zásahem do terénu byly porušeny kostrové hroby, které s velkou pravděpodobností tvoří součást velkomoravského po-

hřebiště zkoumaného v roce 1989 v trati Gajdošova cihelna (Dvořák-Vitula-Peška 1993).

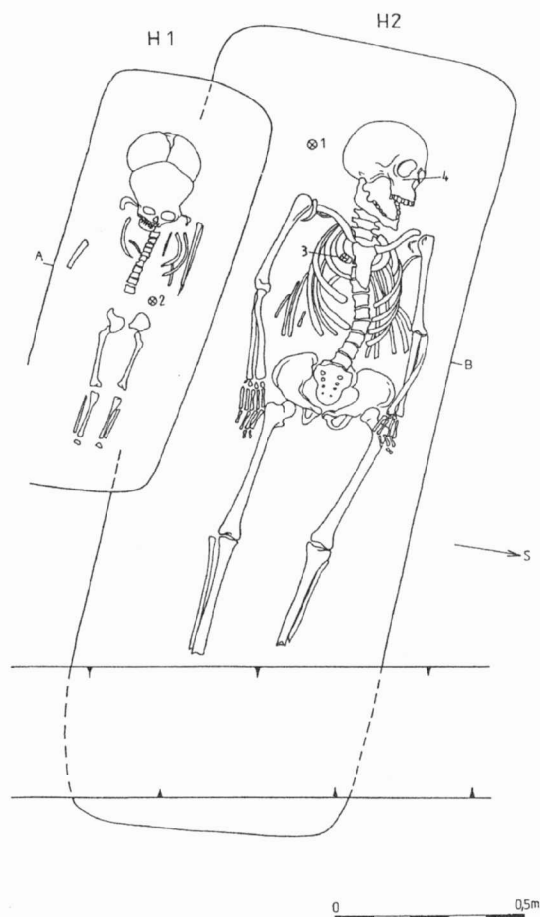
Ondrej Šedo, Regionální muzeum Mikulov

Literatura:

Dvořák, P. - Vitula, P. - Peška, J. 1993: Rettungsgrabungen bei Bulhary (Bez. Břeclav). PV 1989. Brno, 114-115.

Resumé:

Bulhary (Bez. Břeclav), Ostteil des Katasters der Gemeinde. Mittlere Burgwallzeit. Gräberfeld. Rettungsgrabung.

Obr. 4. Dětkovice, „Za zahradama“. Půdorysy prozkoumaných hrobů.
Grundriß des untersuchten Grabes.

DĚTKOVICE (okr. Prostějov)

„Za zahradama“. Mladohradištní období. Pohřebiště. Záchraný výzkum.

V měsíci listopadu 2000 byly napříč prostějovským okresem prováděny výkopové práce související s budováním optického propojení mezi

Brnem, Ostravou a Českým Těšínem. Touto stavbou byly dotčeny známé i dosud neznámé archeologické lokality. Na severovýchodním okraji Dětkovic, východně od silnice z Dětkovic do Určic, rýha porušila či zcela zničila několik hrobů. Výzkumem jedné, pouze částečně porušené hrobové jámy byly odkryty dva kostrové pohřby - dospělé ženy a o něco mladší pohřeb dítěte. Oba jsou datovány stříbrnými denáry uherského krále Ondřeje I. do 11. století. U hlavy ženy byly nalezeny i dvě stříbrem plátované záušnice. Pohřebiště je známo již od konce 19. století, kdy zde byly při stavbě silnice do Určic odkryty první hroby, shodou okolností rovněž datované mincí Ondřeje I.

Miroslav Šmíd, ÚAPP Brno

Resumé:

Dětkovice (Bez. Prostějov), Feldflur „Za zahradama“. Jüngere Burgwallzeit. Gräberfeld. Rettungsgrabung.

DIVÁKY (okr. Břeclav)

„Zadní Novosady“. Pravěk, středověk, novověk. Povrchový sběr. Uložení: MMG Břeclav, inv. č. A 6832-A 6911, př. č. 37/2000).

Dne 27. 4. 2000 při povrchové prospekci nad silnicí vedoucí z Divák do Šitbořic, v polní trati „Zadní Novosady“ (na svahu i na návrší západně od této komunikace) byla objevena nová archeologická lokalita. Nachází se na ZM 1 : 10000, listu 34-21-02; Z s. č., J s. č.: ([347, 92], [370, 49]) mm. Povrchový sběr, uskutečněný na ploše zhruba 400 x 30 m, byl proveden nad staveništem protipovodňových nádrží (stavební dílo „Nádrž Diváky, protipovodňová opatření“), konkrétně SSZ od zmínované stavby. Při prospekci bylo získáno celkem 81 zlomků artefaktů; keramické střepy (pravěk, středověk, novověk), 2 fragmenty skla, 3 kusy ŠI a zlomek brouska. Střepy pocházejí většinou z výdutí, jsou malé a bez výzdoby, což vede pouze k jejich rámcovému chronologickému zařazení. Za zmínku stojí fakt, že v bezprostřední blízkosti sbírané plochy, v trati "Prostřední Torhety" (SZ směrem), se nachází hradisko z doby bronzové a starší doby železné (Němeček-Peška 1993; Peška 1993).

Renáta Švecová, MMG Břeclav/FF MU Brno

Literatura:

Němeček, J. - Peška, J. 1993: Další výšinné opevněné sídliště na katastru Šitbořic (okr. Břeclav), PV 1989, 122-124.

Peška, J. 1993: První výzkumná sezóna na opevněném výšinném sídlišti v Šitbořicích (okr. Břeclav), PV 1990, 127-128.

Resumé:

Diváky (Bez. Břeclav), Feldflur "Zadní Novosady". Urzeit, Mittelalter, Neuzeit. Oberflächensammlung. Am 27.4. 2000 bei der Oberflächensammlung im Flur "Zadní Novosady" im Kataster der Gemeinde Diváky, Bezirk Břeclav, wurde eine neue archäologische Fundstelle entdeckt. Bei der Prospektion wurden insgesamt 81 Bruchartefakte gewonnen; keramische Scherben (Urzeit, Mittelalter, Neuzeit), 2 Glasfragmente, 3 Stück von gespaltener Steinindustrie, ein Schleifsteinbruchstück. Scherben sind meistens klein, ohne Verzierung und stammen von der Bauchwölbung. Das führt zu deren chronologischer Rahmeneinteilung.

DOMAŠOV (okr. Brno-venkov)

Intravilán obce. Mladohradištní období, pozdní středověk a novověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Při hloubení plynofikační rýhy v červnu 2000 na jihovýchodním okraji intravilánu před domem č. p. 13 (ZM ČR 1 : 10000, list 24-32-16, 134 mm od Z s. č. a 227 mm od S s. č.) byla pod povrchovým horizontem prořata tmavě šedá sídlištní vrstva. V ní byl kromě zlomku mazanice nalezen fragment těla nádoby s výraznou příměsí tuhy, zdobený mělkou, několikanásobnou vlnovkou. Zlomek lze datovat do závěru mladší doby hradištní, což koresponduje s první písemnou zmínkou o obci k roku 1048. Rýha mezi budovou školy a domem č. p. 11 narušila navážkové vrstvy, z nichž byly získány zlomky pozdně středověké a novověké (16.-18. století) keramiky.

Milan Salaš, MZM Brno

Resumé:

Domašov (Bez. Brno-venkov). Intravillan der Gemeinde. Jüngere Burgwallzeit (12. Jh.), Neuzeit (16.-18. Jh.). Siedlung. Rettungsgrabung.

HLUČÍN (okr. Opava)

Kostelní ulice č. 4, č. p. 286, parc. č. 454. Vrcholný středověk, novověk. Zámek. Záchraný výzkum.

Neohlášené zemní práce v interiéru zámku vyvolaly na přelomu října a listopadu 2000 potřebu krátkodobého záchranného výzkumu. Při laickém pokusu o nalezení sklepních prostor byla v přízemní místnosti severně od průjezdu vykopána jáma o rozměrech cca 1,40 x 1,40 m, která byla ještě před příchodem archeologů takřka z poloviny vybrána. Hloubka činila místy až 1,40 m. Vykopaná zemina zůstala na místě a její obsah spolu s dochovanou stratigrafií na stěnách sondy avizoval narušení středověkého souvrství. Jak se ukázalo, dosahovalo do hloubky cca 1,60 m, níže pokračovala vrstva rezavě hnědého písku, sporadicky kontaminovaná

ve svrchní části střeby a drobnými uhlíky, pod ní již následovalo rostlé podloží - žlutý jílovitý písek. Situace v dosud intaktní části sondy se od předchozí značně lišila. Kromě povrchové vrstvy těsně pod betonovou podlahou se zde ukázal pouze jediný kontext vzniklý antropogenní činností, který byl druhotným zásahem do staršího středověkého souvrství. V těchto místech se také podloží objevilo již v hloubce 1,20 m. Jeví se tedy, že původní terén se tady prudce svažoval směrem k jihozápadu (relikt říční terasy?) a postupně byl záměrně vyrovnáván.

Výkop odhalil také část obvodové zdi odělující místnost od průjezdu. Zdivo z neopracovaných kamenů spojovaných našedlou maltou neslo místy stopy šalování dřevěnými deskami. Základové spáry nebylo dosaženo. Markantní se jevila mezera mezi touto zdí a vrstvami, do nichž byla zapuštěna.

Pomineme-li recentní drobné úpravy ve 20. století, byl zámek do dnešní podoby budován v období renesance. Přitom byly narušeny vrstvy starší, datované keramikou do 15. století, tedy do doby, kdy je i písemnými prameny (první zmínka k roku 1439) doložena existence středověké pozdně gotické stavby - městského hradu či tvrze, na místě dnešní zámecké budovy.

Hana Teryngerová, SPÚ v Ostravě

Resumé:

Hlučín (Bez. Opava), Kostelní Str. 4, Parc. Nr. 454. Hochmittelalter, Neuzeit. Schloss. Rettungsgrabung.

HLUČÍN (okr. Opava)

Úzká ulice, parc. č. 23/1. Vrcholný středověk, novověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Podnětem záchranné akce, probíhající v MPZ města Hlučína v květnu 1999, byla výstavba obchodního centra, plánovaná ve stavební ploše po již dříve demolované budově. Zkoumaná plocha o rozměrech 10,9 x 11,5 m se nalézá v sousedství centrálního hlučinského náměstí a v těsné blízkosti bývalého, torzovitě dochovaného městského opevnění.

Po odstranění recentní rumištní vrstvy (0,5-1 m) se v prosvítajícím písčitém podloží vysokovaly zahloubené objekty, eventuálně terénní deprese, vyplněné kulturní vrstvou s poměrně hojným výskytem keramiky. V zadní části staveniště byly zjištěny reliktové novověké zdi.

Ze tří prozkoumaných objektů byl nepochybně nejvýznamnější a archeologicky nejpřínosnější objekt č. 3 – zemnice. Půdorysně se jevila jako mírně nepravidelný obdélník se zaoblenými rohy. Měla evidentně rovnou podlahu o rozměrech

2,60 x 1,70 m, do písčitého podloží se zahlubovala 1,20-1,30 m a její dřevěnou konstrukci tvořily 4 nárožní kůly - pátý, umístěný poblíž jejího středu, sloužil patrně jako podpora střechy. Delší osou byla orientována ve směru SZ-JV a svou jihozápadní, protáhlejší stranou zřetelně kopírovala ulici, od níž byla vzdálena cca 3-4 m. Objekt zanikl požárem, jak dokazuje 10-20 cm silná vrstva spáleného dřeva, mazanice a do červena propáleného písku, stejně jako výskyt částečně žárem natavených keramických zlomků. Množství spáleného dřeva napovídá, že stěny zemnice byly dřevěné a zřejmě také podlaha, což je v písčitém terénu Hlučínska nejpravděpodobnější úprava. Nepodařilo se zjistit, zda tyto stěny byly tvořeny štípanými deskami nebo jen proutěným výpletem. Nalezené kusy mazanice nenesly otisky dřeva ani prutů, nelze je tedy jednoznačně interpretovat jako pozůstatek omazávky stěn. Ne zcela jasná je otázka vstupu do zemnice, předpokládaného na JZ straně (od ulice). Okolí západního nároží však bylo silně poškozeno recentním zásahem, patrně výkopem pro základovou spáru demolovaného domu, a proto je dnes neprozkoumatelné. Původně byla jako vstup interpretována zahloubenina při JV straně objektu, s níž byl propojen, jak o tom svědčí požárová vrstva na dně, a který s ní také společně zanikl. Průzkumem však bylo zjištěno, že jde o kotlovitou jámu (průměr ústí cca 1,40 m, hl. 1,15 m), zřejmě sloužící jako zásobárna či sklípek.

Z písčitohlinitého zásypu zemnice byly vyvednuty četné zlomky kuchyňské keramiky, z požárové vrstvy při dně i celé nádoby: láhev s okrajovou výlevkou, mísa, hrnec s kruhovou značkou na dně, pohárek a drobná miska. Spora-dicky se vyskytly zkorodované železné hřeby a úlomky přepálených kostí. Na základě rozboru keramického materiálu lze uvedený soubor časově zařadit do období první poloviny 14. století.

Pavel Stabrava, Hana Teryngerová, SPÚ v Ostravě

Resumé:

Hlučín (Bez. Opava), Úzká Str., Parc. Nr. 23/1. Hochmittelalter, Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

HORNÍ BENEŠOV (okr. Bruntál)

Jiráskova ulice. Novověk. Cesta. Záchraný výzkum.

V rámci záchraného výzkumu proběhl v měsících říjnu roku 1998 až březnu roku 1999 dohled výkopů pro plynofikaci v historickém jádru Horního Benešova, které byly hloubeny ve stávajících komunikacích. Kromě recentních zpevnění komunikací nebyly s výjimkou Jiráskovy ulice pozorovány archeologické situace. Na Jirá-

skově ulici se v délce 2,0 m podařilo zdokumentovat a zaměřit sled kulturních vrstev komunikačního charakteru až po jejich bázi, kterou zde tvoří zvětřalé kulmské droby. Nejstarší keramické zlomky vyjmuté ze stěny výkopu je možné časově zařadit do 16.-17. století. Polohu dokumentovaného úseku vymezuje na ZM ČR 1 : 10000, list 15-31-15, bod s těmito souřadnicemi: Z s. č.: 29 mm; J s. č.: 213 mm.

Michal Zezula, SPÚ v Ostravě, Arch. odd. Opava

Resumé:

Horní Benešov (Bez. Bruntál), Jiráskova Str. Neuzeit. StraÙe. Rettungsgrabung.

HRADEC NAD MORAVICÍ (okr. Opava)

Zámecká ulice č. 58, parc. č. 1411. Středo- a mladohradištní období, středověk, novověk. Sídlištní objekty, hroby. Záchraný výzkum.

V průběhu měsíců července a srpna 2000 proběhla závěrečná fáze záchraného archeologického výzkumu (první fáze červenec-září 1999), vyvolané plánovanou úpravou zahradní plochy stávající parcely rodinného domu. Předmětem zájmu se staly východní partie parcely č. 1411, zkoumaná plocha byla rozčleněna do čtvercové sítě 4 x 4 m, mezi jednotlivými čtverci byly ponechány bloky kontrolních profilů o šířce 0,6 m. V obou sezónách se podařilo odkrýt a zdokumentovat situaci ve 46 čtvercích, tedy plochu 736 m² - to činí necelou polovinu výměry parcely.

Výzkumem byly zjištěny sídelní i pohřební aktivity - kompaktní kulturní vrstva vytvořená dlouhodobou erozní činností z původních, dnes již nelo-kalizovatelných vrstev z různých období od eneolitu až po novověk: kamenný štět lokálně zpevňující a vyrovnávající zdejší kopcovitý terén, ohniště a 2 mazanicové kry; několik typů zahloubených objektů sídlištního charakteru a 2 hroby. Štět a hroby jsou pozůstatkem osídlení, spadajícího do středohradištního období, zahloubené objekty jsou zčásti slovan-ské a dílem halštatské. Ze jmenovaných objektů a situací byl získán početný nálezový soubor v podobě keramiky, skla, kostí, kovových předmětů apod.

Zvláštní zmínku si zaslouží pro náš region ne zcela běžný nález velkomoravského bohatě vybaveného pohřbu bojovníka (hrob 1, čtverec č. 13). Hrob tvořila jáma obdélného půdorysu (d. 2,42 m, š. 0,8 m, h. 0,5 - 0,6 m) se zaoblenými rohy, mírně zkosenými stěnami a plochým dnem, která byla zasekaná do skalnatého podloží. Skelet se nacházel v natažené pozici na zádech, orientován ve směru Z-V, tváří k severu. Levá ruka spočívala v klíně, pravá ohnutá v lokti směřovala zpět k rameni. Hrob obsahoval mimo kostru i šestnáct předmětů, ať už

přímo hrobové výbavy či souvisejících s obřadem. Uvedme např. ostruhy s kompletními garniturami, sekeru (typ I A), kopí s křídélky a nůž. Zásyp tvořený sprašovou hlinou byl promíšen značným množstvím drobných uhlíků, mazanice a také střepů z rozbité keramické nádoby, roztroušených v zásypu i při těle zemřelého. Skvrna tmavší hlíny ve tvaru obdélníku patrná nad a kolem kostry zřejmě dokládá existenci rakve. Ve vzdálenosti asi 2 m JV směrem se nacházel druhý hrob (hrob 2, čtverec č. 5) obsahující dětský pohřeb doplněný keramickou nádobou.

Marek Kiecoň, SPÚ v Ostravě, arch. odd. Opava

Resumé:

Hradec nad Moravicí (Bez. Opava), Zámecká Str. 58, Parc. Nr. 1411. Mittlere und jüngere Burgwallzeit, Mittelalter, Neuzeit. Siedlungsobjekten, Gräber. Rettungsgrabung.

HRANICE (okr. Přerov)

Jiráskova ulice. Novověk. Městské opevnění. Záchranný výzkum.

Při připravované realizaci zástavby proluky v Jiráskově ulici v historickém jádru města Hranic, parcela č. 2/2 a 2/4, byl proveden záchranný a zjišťovací průzkum. Poloha je lokalizována na ZM 1 : 10 000, l. č. 25-12-22, od Z s. č. 21 mm, od J s. č. 131 mm. Jedna z položených sond (sonda II) zachytila částečně torzo válcové bašty o průměru téměř 9 m, která byla součástí opevnění vnitřního jádra středověkého města z doby výstavby fortifikace za Pernštejnů na přelomu 15. a 16. století (analogie s Přerovem a Lipníkem) a patrně dodatečně byla včleněna do fortifikačního pásma podzámčí. Lze tedy oprávněně předpokládat, že v prostoru stavební parcely se nachází východní zakončení oboustranně vyzděného příkopu, který chránil město a zámek (původní hrad) ze severní, nejlépe přístupné strany a jehož pozůstatky byly odkryty již při výzkumu v Jiráskově ulici v roce 1995 (PV 95-96, 401).

Jiří Kohoutek, ÚAPP Brno

Resumé:

Hranice (Bez. Přerov), Jiráskova Str. Neuzeit. Stadtmauer. Rettungsgrabung.

HYNČICE (okr. Bruntál)

Kostel sv. Mikuláše. Středověk, novověk. Kostel, hřbitov. Záchranný výzkum.

Záchranný výzkum zjišťovacího charakteru byl proveden v červenci 1999 v předstihu před plánovanou sanací podlahy v interiéru kostela. Jeho cílem bylo ověřit možnost dochování základových

partii středověkého kostela, strženého ve druhé polovině 18. století a nahrazeného pozdně barokní novostavbou, do které byla ovšem zahrnuta starší věž s renesanční oktogonální nástavbou.

Jelikož z kostela nebyl vyklizen mobiliář, pro sondáž zůstala dostupná pouze plocha před hlavním oltářem a prostor pod hudební kruchtou v západní části lodi. V sondě před oltářem se podařilo zachytit základy sakristie čtvercového půdorysu, přistavěné před rokem 1721 k východní zdi středověkého presbytáře. Pod suťovou demoliční vrstvou v jejím interiéru se částečně dochovala asi nedlážděná podlaha s nečetnými nálezy keramických střepů a skla (16.-18. století). O výstavbě sakristie na kostelním hřbitově svědčily 4 odkryté pohřby. Sonda pod kruchtou v JZ koutu lodi doložila využití základového zdiva staršího kostela barokní novostavbou a skutečnost, že se v interiéru této starší sakrální stavby pohřbívalo, jak potvrdil jeden částečně odkrytý hrob. Z jeho zásypu byly vyzvednuty dva středověké keramické zlomky (14.-15. století). Hroby i základy staršího kostela byly zahloubeny do mohutných náplavových nadložních geologických vrstev tvořených jílovitými šterky. Hrobové zásypy neobsahovaly téměř žádný datovatelný materiál a stopy jiných, než s kostelem souvisejících antropogenních aktivit nebyly na lokalitě zjištěny.

Michal Zezula, SPÚ v Ostravě, Arch. odd. Opava

Literatura:

Grůza, A. - Goryczková, N. 1999: Stavebně historický průzkum farního kostela sv. Mikuláše v Hynčicích. Strojopis.

Resumé:

Hynčice (Bez. Bruntál), Kirche des Hl. Nikolaus. Mittelalter, Neuzeit. Kirche, Gräberfeld. Rettungsgrabung.

CHVALATICE (okr. Znojmo)

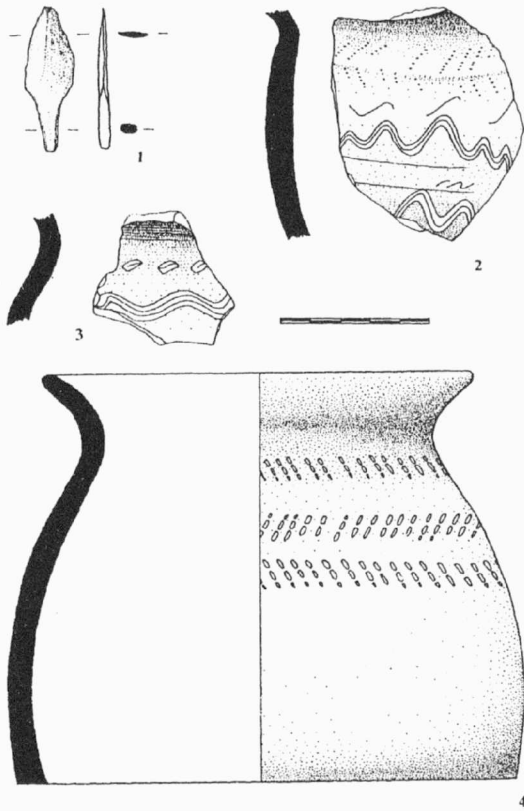
„Růžový vrch“. Středohradištní období. Výšinné sídliště. Záchranný výzkum.

Na výšinném sídlišti jevišovické kultury (viz kap. Eneolit) v trati „Růžový vrch“ bylo zjištěno také osídlení z doby hradištní. Stejně jako v eneolitu, byla intenzivně osídlena plošina o rozměrech 22 x 25 m, ohraničená na SSZ příkopem a na JJV skalnatými srázy. Ojedinelé nálezy keramiky pocházejí také z předpolí ostrožny, ze vzdálenosti cca 5 m S směrem od příkopu.

Archeologický materiál reprezentují zlomky keramických nádob, nepočetné zvířecí kosti (často i přepálené), dva zlomky železných předmětů (plochá šipka s trnem a odlomený čtyřboký hrot jednoduché šipky s tulejkou) a jeden kus železné strusky, uka-

zující na místní metalurgickou výrobu podpořenou hojnými výchozy železných rud v Podyjí.

Keramické tvary jsou zastoupeny pouze menšími hrnci vejčitého nebo soudkovitého tvaru těla. Jeden silnější fragment pochází z většího zásobního hrnce. V použité keramické hmotě nádob převažuje silná přísada tuhy, dodávající střepu až kovový lesk. Grafit pochází s největší pravděpodobností z blízkých primárních zdrojů na Jemnicku (např. okolí Lubnice). Poměrně chudá je výzdoba omezující se na několikanásobné ostře vedené vlnice a klasovité vstřicné vpichy. V jednom případě byla zjištěna řádka vrypů pod hrdlem nádoby. V profilaci okrajů převažují tvary vně vyhnuté jednoduše profilované, na konci zaoblené nebo šikmo hraněné.

Obr. 5. Chvalatice - Růžový vrch. Výběr nálezů.
Kresba A. Komendová.
Auswahl der Funde.

V keramickém materiálu je patrná shoda v použité hmotě, výzdobě, profilaci okrajů a tvarů nádob a lze uvažovat o poměrně kratším časovém úseku osídlení lokality. Důležitá je absence bikónických a svisle vzhůru vytažených okrajů, které jsou charakteristické pro 11. a 12. století. Soubor keramiky jeví nápadnou shodu s keramickými fragmenty z některých okolních výšinných sídlišť

jako např. Turecký kopec u Hornic, Staré Hobzí (Bláha 1997, 225), částí materiálu z Pallardiho hradiska u Vysočan, jakož i s keramikou ze středo-hradištních mohylníků ve Vysočanech (9.-polovina 10. století) a Uherčicích a z některých rovinných sídlišť. Nejblíže má našemu souboru slovanský materiál z Hornic, který je datován do 9 (?) - 10. století (Měřinský 1997, 138, obr. 70).

Osídlení zkoumané lokality můžeme tedy podle materiálu shodného se situací v blízkém okolí položit někde do 10. století s možným přesahem do 11. století. Výšinné sídliště opět rozšiřuje skupinu slovanských lokalit na Jemnicku (Bítovsku), které jsou datovány do středohradištní periody 9.-10. století a pro něž je typická keramická produkce s vysokým obsahem tuhy ve hmotě (Měřinský 1997, 133-139).

Tomáš Berkovec, Jaroslav Šmerda, JMM Znojmo
Josef Čep, Tereza Čepová, Znojmo
Milan Vokáč, FF MU Brno

Literatura:

Bláha, J. 1997: K projevům kulturních vlivů na keramice raného a vrcholného středověku v horním Podyjí, 225-229, in: Nekuda, V. (edit.), Z pravěku do středověku, Brno.

Měřinský, Z. 1997: Osídlení regionu od prvých stop pobytu člověka do 10. století, 73-149, in: Nekuda, V. (edit.), Moravskobudějovicko Jemnicko, Vlastivěda Moravská II. sv. 65, Brno.

Resumé:

Chvalatice (Bez. Znojmo), Feldflur „Růžový vrch“. Mittlere Burgwallzeit. Höhensiedlung. Rettungsgrabung.

JIHLAVA (okr. Jihlava)

Husova ulice č. 28, parcela č. 3363 (akce A20/98). Vrcholný středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Archeologický výzkum byl vyvolán přístavbou domu Husova ul. 28 v historickém jádru města. Terénní část výzkumu byla závislá na postupu stavebních prací, proběhla tedy neperiodicky v jednotlivých dnech v období od 10. srpna roku 1999 do 26. dubna roku 2000.

Zkoumaná lokalita leží v poměrně málo členitém terénu, na mírném jižním svahu. Úroveň povrchu se pohybuje v intervalu 524,75-524,85 m n. m. Geologické podloží je tvořeno drobnozrnnou dvojslídnatou žulou z centrálního moldanubického plutonu variského stáří a částečně rulovými horninami prekambriického stáří s výskytem kordieritů - biotitických migmatitů (Malý 1999). Výzkumem

byla zachycena vrstva pocházející z rozkladu skalnatého podloží. Na ni nasedalo antropogenní souvrství pokryté asfaltovým povrchem ulic. Většina plochy parcelního bloku je dnes zastavěna.

Výzkum se zaměřil na sledování hlavních rysů vývoje středověké zástavby na předmětných parcelách. Dalšími událostmi zachytilými archeologickým výzkumem mohly být např. požáry (zmiňované k r. 1353, 1474, 1513, 1523, 1525, 1528, 1548, 1551, 1627), válečné události (1304-07, 1402, 1423, 1425, 1427, 1432, 1647) a jiné katastrofy, jako zemětřesení (1328, 1329, 1443, 1511, 1590, 1615, 1768, 1785, 1786, 1837, 1856, 1873, 1876, 1927, 1939, 1936) apod. (Dostál 1974; Jaroš 1999). Vzhledem k rozsahu četných recentních zásahů na zkoumané parcele se terénní výzkum omezil na dokumentaci a vzorkování stěn výkopů vzniklých během zemních prací. Ve vybraných situacích byl dohled doplněn plošnou exkavací zjištěných archeologických situací.

Skalnaté podloží (stratigrafická jednotka [dále jen s.j.] 112) představované navětralými rulami, místy přecházející ve vrstvu rulového „štěrku“, bylo pokryto výrazně písčitým šedookrovým jílem (s. j. 100) s četnými šedozelenými jílovitými skvrnami. Půdní horizont nebyl identifikován, což způsobily zásahy do terénu již v době počátků města (13. století). Nejstarší doklady stavební aktivity lze datovat do období 13. století. Reprezentují je především torza středověké měšťanské architektury, respektive relikty suterénu dřevohliněného a pozůstatky sklepů tří kamenných domů.

Ze suterénu dřevohliněného domu (s. j. 502), který časově předcházela kamennému domu II, se zachoval jihovýchodní kout s částí podlahy a křivá (sloupová) jáma pro dřevěnou vertikální konstrukci. Na základě ojedinělých zlomků keramiky se zásep (s. j. 101) a stratigrafické situace můžeme vznik domu zasadit do období lokace města, kolem poloviny 13. století.

Kamenný dům I indikuje zeď (s. j. 910) tvořící jeho jihovýchodní nároží. Stavba v podstatě stála na ploše sousední parcely č. 3364, v důsledku této situace z ní bylo odkryto pouze zmíněné nároží. Z rozměrů lze rekonstruovat pouze jižní stěnu o předpokládané délce 5,4 m. Stáří domu (závěr 13. století) určuje jeho stratigrafická pozice ve vztahu k okolním nálezovým situacím. Výkop zdi (s. j. 501) je zahluoben do středověké kulturní vrstvy s. j. 159 datované nálezy do období kolem poloviny 13. století. Vrstva překrývala starší (odpadní?) jámu (s. j. 502) o hloubce 1,5 m a kruhového půdorysu. Objekt byl v dolních partiích vyplněn uhlíkatým prachem s. j. 143 (stopa po požáru a jeho úklidu?) a zbytky přemístěných kulturních vrstev s. j. 144, 145, které překrýval poměrně sterilní štěrkopískový zásep rozdrolené ruly

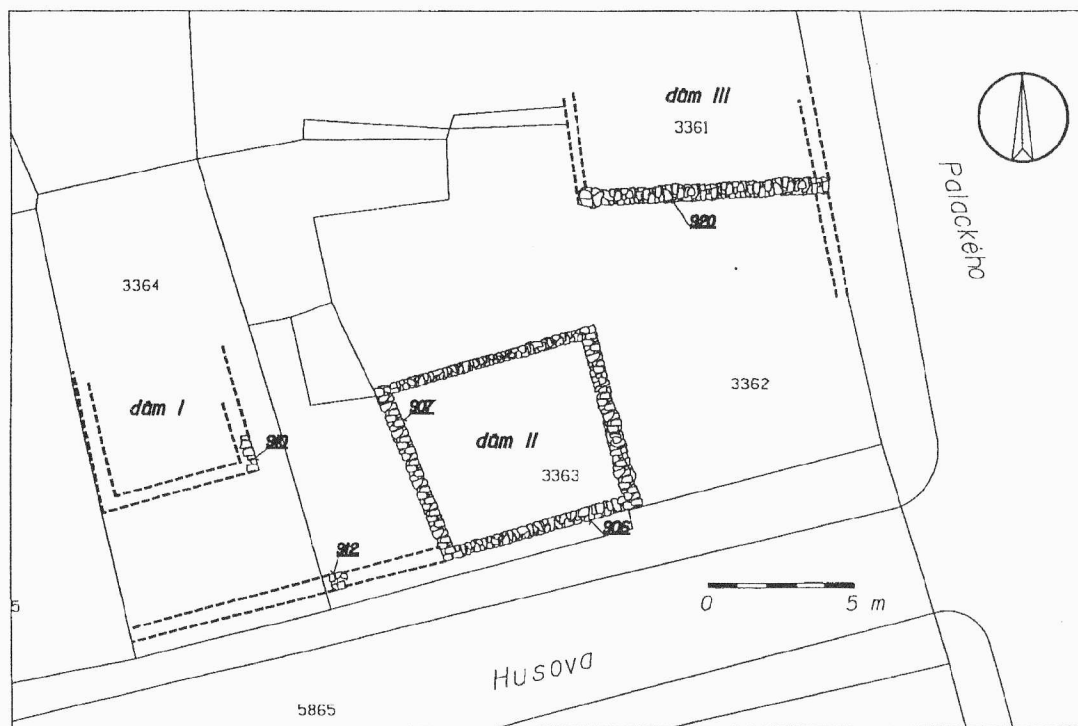
s. j. 146 (pravděpodobně prokleslá komunikační úprava dvora). Vrstvě (s. j. 159) v přední části parcely pak odpovídají kontexty č. 147, 148 (komunikační úroveň, vzniklé rozšlapáváním povrchu terénu) a především č. 149 (sídlíštní vrstva, výrazně „odpadního charakteru“). Do tohoto souvrství pak byla zahluobena sloupová jáma s. j. 503. Těsně při uliční čáře ulice Husovy byla odkryta středověká kamenná zeď s. j. 912. Dle mělkosti založení lze uvažovat o parcelní zdi. Její vystavění spadá do stejného časového horizontu jako je tomu u domů. Nelze vyloučit, že sloupová jáma (s. j. 502) se zdí funkčně souvisí. Pravděpodobně se jedná o doklad lehčí sloupové konstrukce zastřešující částečně prostor mezi parcelní zdí (s. j. 912) a výše popsanou kamennou stavbou. Východní hranice parcely byla ve středověku totožná se současnou parcelací, o čemž svědčí poloha zdí s. j. 901, představující parcelní zeď. Její datace spadá dle stratigrafické situace do období raného novověku. Vývoj parcely dokumentují další archeologické aktivity. Typické sídlíštní odpadní vrstvy reprezentují s. j. 121, 118, 152 (=160), 155 (=161), 156 (=162). Kontexty č. 117, 115, 114, 153, 154, 163 představují středověké úpravy terénu. Destrukční, resp. požárové horizonty dokládají s. j. 122, 120, 119, 116 a 158. Dům byl dále stavebně upravován, o čemž svědčí cihlová klenba s. j. 911 - roznášecí pas, spadající snad do období pozdního středověku, resp. raného novověku (15. - 16. století). Destrukční suťovitá vrstva s. j. 165 snad indikuje tuto přestavbu, případně sanaci domu. Vrstva s. j. 166 představuje mladší úpravu terénu a objekt s. j. 504 blíže neinterpretovaný recentní zásah.

Jižně zdi 912 byl na profilu pod chodníkem dnešní ulice Husova dokumentován vývoj stratigrafické situace středověké uliční komunikace. Do období středověku, respektive počátků lokace města, náleží s. j. 189, 188, 187, 185, 184 a 509. Typické komunikační vrstvy reprezentuje s. j. 188, 187 a 185. Kontexty č. 189, 186 pak představují odpadní vrstvy vytvářející se na štětových úpravách komunikace. Středověkého stáří je i mělký, blíže neinterpretovaný objekt 509 vyplněný uloženinou 184.

Existenci středověkého kamenného domu II dokládají zdi s. j. 900, 905, 906. Jednalo se o stavbu se zahluobeným kamenným suterénem lichoběžníkového půdorysu o rozměrech 7,0 x 6,2 x 7,9 x 6,3 m. Zdivo dosahovalo mocnosti 0,5 až 0,6 m, jeho základová spára se nacházela v hloubce 2,6 m pod dnešním terénem. Vnitřní světlost tedy dosahovala ve vztahu k zachycenému středověkému terénu přibližně 2,2 m. Vzhledem k tomu, že ze stavby zůstala zachována pouze sklepní prostora, nelze zaujmout jednoznačné stanovisko ke konstrukci jeho nadzemní části. Mohla být jak zděná kamenná, tak i hrázděná. Pro dřevoh-

liněnou konstrukci snad svědčí výskyt četných fragmentů mazanice ve vrstvách s. j. 119, 120, 122 a ve vrstvě s. j. 139. Stratigrafická situace nebyla zcela jednoznačná. Vrstva s. j. 139, 140 byla spolu s s. j. 138 a 141 součástí zásypu mladšího objektu s. j. 508. Jedná se pravděpodobně o odpadní jámu v konečné fázi vyplněnou planýrkou z požárem destruované části domu. Stratigrafická pozice objektu s. j. 508 jej řadí na přelom 14./15. století. Městské bylo patrně již ve 13. století vybaveno kanalizací, jejíž pozůstatky dokládají dřevěné kolíky s. j. 401 a 402 umístěné ve výkopu 506. Kolíky přidržovaly dřevěné desky tvořící koryto žlabu. Boky žlabu byly vymazány šedým jílem (čocky v rámci s. j. 130). Cca 0,6 m východně od kanalizace bylo objeveno torzo dubového sloupu (s. j. 400), umístěného ve výkopu (s. j. 507) a utěsněného jílem (s. j. 142). Kanalizace spolu se sloupem se nacházela ve větším objektu (s. j. 507), zahloubeném 0,3 m do kulturního souvrství (s. j. 167, 168, 169, 170). Objekt, jehož celkové

rozměry se nepodařilo zjistit, měl ploché dno a pravděpodobně svíslé stěny. Z nálezové situace a polohy vzhledem k domu II nelze vyloučit, že se jedná o pozůstatky dřevěné, snad hospodářské stavby (chlév apod.) sloupové konstrukce s odtokovou kanalizací zapuštěnou do podlahy. Objekt byl vyplněn vrstvami kulturního, respektive odpadního charakteru (s. j. 130, 132, 135), prostředného vrstvami komunikačních úprav - podlahy objektu ? (s. j. 131, 133, 134). Objekt lze na základě keramických nálezů datovat k polovině 13. století. Dataci snad upřesní dendrochronologická analýza vzorku dubového dřeva odebraného ze sloupu (s. j. 400). Tento dům prošel dalšími stavebními úpravami, jednu z nejstarších indikuje cihlová zeď 906 (pozdní středověk ?). Novověkého stáří jsou zdi s. j. 902, 901. K zániku sklepních prostor domu došlo v šedesátých letech 20. století. Jejich výplň tvořil suťový zásyp (s. j. 110, 111) a uhlíkatý prach (s. j. 113).

Obr. 6. Zkoumaná plocha s vyznačením kamenných domů I, II a III.
Die Grabungsfläche mit Steinbauten Nr. I, II und III.

Pozůstatky vrcholně středověkého kamenného domu III představuje zeď s. j. 920 zachycená při průzkumu stávajícího sklepení domu. Jednalo se o dům, respektive kamenný sklep čtvercového, případně obdélníkového půdorysu o jižní stěně délky 8,5 m. O půdorysu stavby napovídá dnešní

stav parcelace, ze které vyplývá, že dům náležel k sousední, severněji položené parcele č. 3361. K předpokládané stavbě náležela rovněž zeď (s. j. 922), pravděpodobně fragment parcelní zdi, oddělující městské od středověké komunikace v místě dnešní ulice Komenského. Dobu výstavby

můžeme opět položit do období 13./14. století. Dům byl později rozšířen, o čemž svědčí kamenná zeď 921, obdobného charakteru, pouze s malou odchylkou orientace od zdi č. 920. Jedná se patrně o jižní obvodovou zeď přístavby obdélného, resp. čtvercového půdorysu, přiléhající k západní stěně kamenného jádra domu. Dům prošel během novověku dalšími sanačními úpravami, během nichž byla hmota původního středověkého zdiva převrstvena novými zdi (cihlové plenty s. j. 923, 924, 925).

Přesto, že se jednalo rozsahem spíše o menší archeologický výzkum, přinesl důležité poznatky o středověkém osídlení této části města. Charakter objevených staveb, použitá technika i jejich předpokládané rozměry plně korespondují s nálezy obdobných vrcholně středověkých kamenných jader domů, známých z městského prostředí v Čechách a na Moravě. Analogické stavby jsou známy (v mnohem intenzivnějším zastoupení) z prostoru jihozápadní Evropy odkud pocházela i značná část lokátorů města.

*David Merta, Peter Kováčik, Marek Peška
Archaia Brno*

Literatura:

Dostál, O. a kol. 1974: Československá historická města, Praha.

Jaroš, Z. 1999: Jihlava v datech, 1999, Jihlava.

Kováčik, P.-Merta, D. 2000: Jihlava, Husova 28, nálezořá zpráva o archeologickém výzkumu. Nálezořá zpráva uložena v archivu brněnské pobočky společnosti Archaia.

Malý, K. 1999: Jihlavský rudní revír-přehled geologie a mineralogie. In: Dolování stříbra a mincování v Jihlavě.

JIHLAVA (okr. Jihlava)

Minoritské náměstí. Vrcholný středověk, novověk. Sídliště, studna. Záchranný výzkum. Uložení: Muzeum Vysočiny, Jihlava.

Studna, která byla zakryta betonovými překlady, měla téměř kruhového ústí s průměrem 1,50 až 1,70 m. Stejný profil má i kamenné roubení dosahující hloubky 12 m. Spodní přibližně dvoumetrový úsek tvoří nepravidelná kapsa vytesaná v rulových horninách a zaplavená vodou. Roubení studny tvoří neopracované nebo jen nahrubo otesané kameny různých velikostí, které jsou zasazeny do jílovitého nadloží. Na východní straně horní části studny je kamenné roubení porušeno do

hloubky 1,5 m a následně vyplněno cihlovou zadržkou.

Nálezy získané ze spodní části studny můžeme rozdělit do dvou základních skupin: 1. keramické předměty; 2. kovové předměty. Nejstarší skupinu keramických nálezů tvoří kuchyňská a stolní keramika ze 16. století, reprezentovaná především téměř neporušeným džbánem (inv. č. J08/B1136) a částmi různých nádob (inv. č. J08/B1139-1144). Kovové předměty, získané ze záspy studny, patří časově do 18.-20. století. Jedná se o dva železné předměty interpretované jako závaží (inv. č. J08/B1152-1153) a jednu mosaznou rolničku (inv. č. J08/B1151).

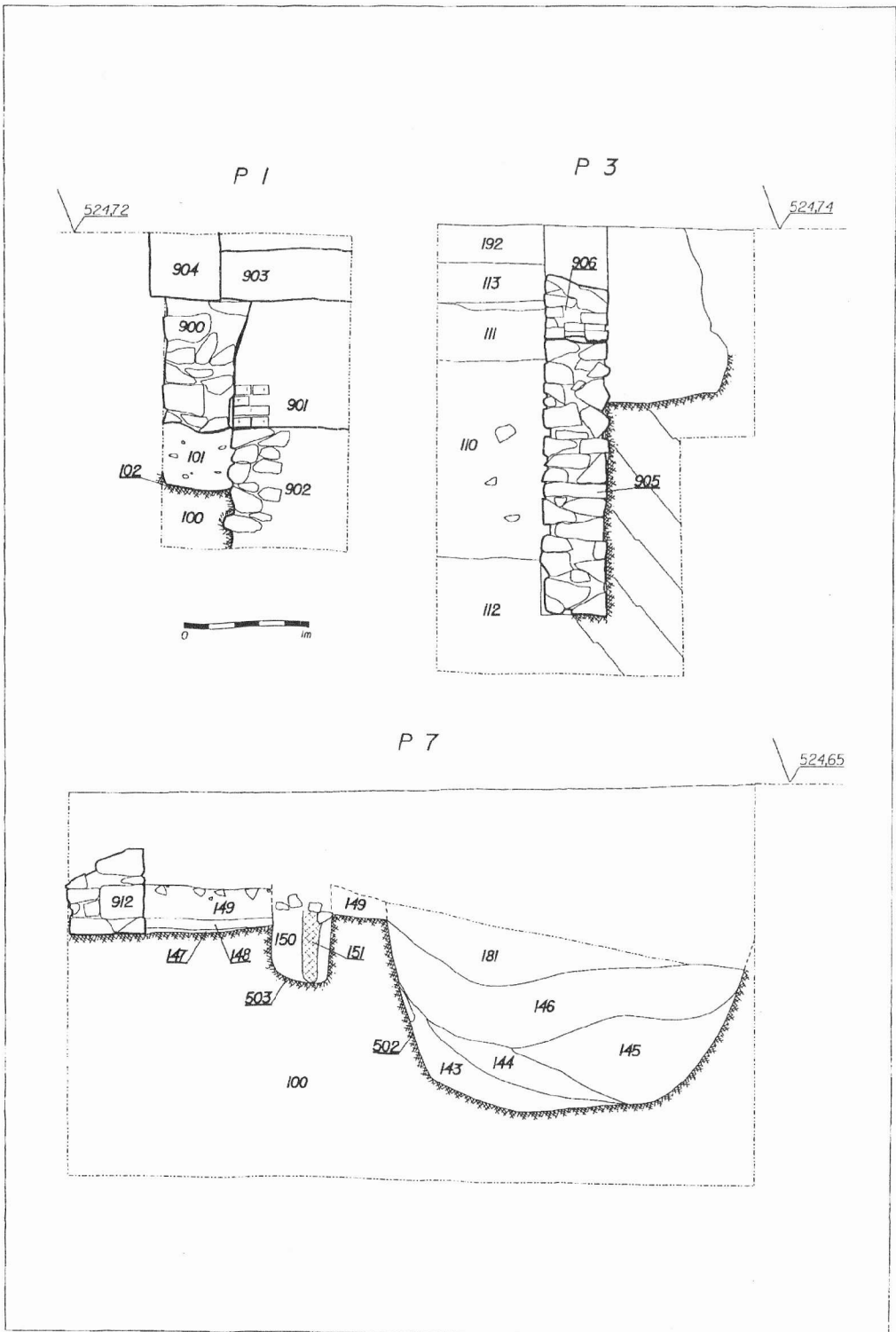
Archeologický výzkum prováděný v rámci čištění studny nepřinesl jednoznačnou odpověď na otázku, kdy byla studna vykopána a jakou dobu byla v provozu. Podle vyzvednutých nálezů lze soudit na přinejmenším čtyři století jejího fungování, tzn. od 16. do 19. století. Vzhledem ke strategické poloze objektu v jihozápadní části města se domnívám, že studnu zřídili jihlavští obyvatelé již ve středověku, vyloučena není ani doba okolo zakládání Jihlavy v polovině 13. století. Byla průběžně čištěna a snad i rozšiřována a stavebně upravována. Nalezené předměty nejsou v tomto případě příliš směrodatné, mohly se sem dostat i po uzavření studny ve dvacátém století při zbavování se nepohodlného odpadu. V 80. letech 19. století dochází ke zbudování kamenné kašny v blízkosti studny, jejíž zásoby vody byly využívány. V této souvislosti dochází k úpravě horní části roubení (cihlová zadržka). V této době zřejmě nechali stavitelé studnu vyčistit.

Od třináctého po dvacáté století čerpali jihlavští měšťané vodu především z několika hlubokých studní (jejich počet se měnil), které se nacházely na území původního středověkého města. Studna vylámaná ve skále nedaleko minoritského kláštera, byla jednou z nich. Zásobovala životně důležitou tekutinou nejen klášter, ale i celou jihozápadní městskou čtvrť.

David Zimola, Muzeum Vysočiny Jihlava

Resumé:

Jihlava (Bez. Jihlava), Minoritské Platz. Hochmittelalter, Neuzeit. Siedlung, Brunnen. Rettungsgrabung.

Obr. 7. Profil P 1, stratigrafický vztah dřevohliněného suterénu a kamenného domu II. Profil P 3, řez jižní stěnou sklepa s přilehlou stratigrafickou situací. Profil P 7, parcelní zeď s. j. 912 a k ní přiléhající stratigrafická situace v prostoru dvora městiště domu II.

Schnitt P1, die stratigraphische Beziehung des Holz-Erde Souterrains und des Steinbautes Nr. II. Schnitt P3 durch den S-Wand des Kellers. Schnitt P7, das Mauer der Parzelle und die stratigraphische Lage im Bereich des Hofes des Hauses Nr. II.

KOJETÍN (k. ú. Kovalovice u Kojetína, okr. Přerov)

Intravilán obce, Novověk. Pohřeb. Záchranný výzkum.

Při opravě vodovodního potrubí v Kovalovicích u Společenského domu („Zámek“), v rýze pro vodovodní potrubí, byla během zemních prací nalezena lidská lebka a také zlomky postkranialního skeletu. Při záchranném výzkumu zde byl následně prozkoumán hrob orientovaný svou osou ve směru S-J. Hrobová jáma měla obdélný tvar o rozměrech 1,95 x 0,95 m a maximální zachycená hloubka byla 0,20 m. Na dně hrobové jámy ležely dva lidské skelety bez pohřební výbavy. Na základě stupně zachování obou koster a dvou zlomků keramiky nalezených v zásepě hrobu, je možno datovat tento pohřeb do období 17. až 18. století. Antropologická analýza kosterního materiálu ukázala, že se jedná o kostry muže a ženy. Jedinec mužského pohlaví měl kolem 22-26 let a měřil cca 165 cm, druhá kostra patřila ženě, která zemřela ve věku kolem 45-50 let a měřila cca 157 cm.

Arkadiusz Tajer, AC VMO

Resumé:

Kojetín (Kat. Kovalovice u Kojetína, Bez. Přerov), Intravillan der Gemeinde. 17.-18. Jh. Grab. Rettungsgrabung.

KOSTELEC NA HANĚ (okr. Prostějov)

„Kozí brada“. Středohradištní období. Sídliště. Záchranný výzkum.

V měsíci listopadu zahájili manželé Pelíškoví výstavbu svého rodinného domu v poloze Kozí brada na východním okraji Kostelce na Hané. Předstihovým archeologickým výzkumem na ploše určené k zástavbě byly prozkoumány i 3 slovanské objekty z 10. století (srov. kap. Eneolit).

Miroslav Šmíd, ÚAPP Brno

Resumé:

Kostelec na Hané (Bez. Prostějov), „Kozí brada“. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

KRČMAŇ (okr. Olomouc)

„Za hatí“. Středověk. Sídliště, pohřebiště. Záchranný výzkum.

Ve dnech 3.-19. 5. 2000 byl proveden záchranný archeologický výzkum na akci „Těžba šterku – zemník Krčmaň“. Lokalita Krčmaň se nachází na šterkové terase na okraji údolní nivy řeky Moravy v nadmořské výšce cca 206,60-208,20 m n. m. Ve vzdálenosti cca 600 m

směrem na J od prozkoumané archeologické lokality teče potok „Loučka“. Na ploše o celkové výměře cca 1,3 ha byly odkryty, prokopány a zdokumentovány celkem 142 sídlištní objekty a také 4 hroby.

Většinu sídlištních objektů tvořily pozůstatky slovanských chat, hospodářské jámy a také kúlové jamky. Ve třech hrobech byly nalezeny lidské kostry, jeden hrob obsahoval pohřeb koně. Hroby č. 2 a 3 se nacházely v SV části výzkumu, přímo na V okraji skryté plochy a 18 až 29 m od jejího S okraje. Zdá se, že oba hroby mohly patřit k většímu pohřebišti, které bylo zničeno těžbou šterku, kde je dnes rybník a souviselo s osadou, jejíž pozůstatky byly nalezeny na ploše výzkumu. Hrob č. 1 se nacházel ve V části výzkumu cca 15 m od V okraje a 55 m od J okraje plochy. Nedostatek datovacího materiálu znemožňuje zjistit souvislost pohřebiště a osady. Antropologická analýza (zpracovala: Mgr. Z. Bartošíková) ukázala, že se jednalo o pohřby mužů ve věku 40 (hrob č. 2) a 45-55 let (hrob č. 3). V případě hrobu č. 1 (zachována jen část lebky) nebylo možno identifikovat výšku, pohlaví ani věk.

Arkadiusz Tajer, AC VMO

Resumé:

Krčmaň (Bez. Olomouc), „Za hatí“. Mittelalter. Siedlung, Gräberfeld. Rettungsgrabung.

KYJOV (okr. Hodonín)

Dvůr radnice. Středověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

Při výstavbě administrativní budovy kyjovské radnice bylo v roce 2000 objeveno torzo sídliště datovatelného do poloviny 13. století. Sídliště představuje nález tří zemnic, z nichž jen jedna byla prozkoumána z větší části. Ostatní byly jednak poškozeny stavebními pracemi, jednak zasahovaly až z 99% pod dosud stojící budovu bývalé městské věznice (současné sídlo městské policie). Pouze zemnice označená A/2000 mohla být prozkoumána, i když také zasahovala pod objekt současné České spořitelny.

Před vlastním výzkumem zemnice bylo provedeno začištění jejího povrchu odhaleného pomocí dvou sond. Při této činnosti byla provedena dokumentace a následně odstranění kúlových jamek a sídelních objektů zařaditelných do počátku 16. století. Zemnice A/2000, která byla poškozena výstavbou radnice v letech 1561-1562, měla oválný tvar s mírně se svažujícími stěnami. Dno objektu bylo zahloubeno do sprašového podloží.

Vlastní průzkum objektu probíhal postupným mechanickým odebráním vrstev o síle cca

20 cm. Ve výplni se objevily červeně zbarvené požárové vrstvy (stopy ohně, zaklíněné mazanice kry), dosedající na dno zemnice, které bylo pokryto šedočerně zbarvenou jílovitou vrstvičkou o síle cca 2-4 cm. Po jejím odstranění byly ve dně zemnice zjištěny stopy po kulových jamkách (doklad konstrukce střechy nebo stěn objektu). Při odebírání vrstev byly zachyceny následující zlomky keramiky: okraj hrnce zdobený vlnicí, okraj (kyjovité profilace) zásobnice, okraj (kyjovité profilace se žebrem) zásobnice a fragmenty z těla nádoby. Kromě popsaných artefaktů byl objeven i železný srp se zachovanou dřevěnou rukojetí.

Stopy ohně a nález železného srpů dokládají náhlý zánik objektu A/2000. Jeho původní majitelé museli jej v polovině 13. století velmi rychle opustit. Je možno pouze litovat, že objekt nemohl být prozkoumán v celku.

Pavel Šůtora, Masarykovo muzeum, Hodonín

Resumé:

Kyjov (Bez. Hodonín), Rathaus. Mittelalter (13. Jh.). Siedlung. Rettungsgrabung.

LEDNICE (okr. Břeclav)

Traf „Zámecký skleník“. Jezírko. Novověk. Zjišťovací výzkum.

V srpnu 2000 provedli pracovníci archeologického oddělení SPÚ v Brně zjišťovací výzkum v prostoru zámeckého skleníku, který byl vystavěn v místech někdejší rozsáhlé barokní oranžerie, vybudované v 80. letech 17. století a přestavěné v roce 1715. Stavba vlastního skleníku byla realizována v letech 1843 - 1845 a konečnou stávající podobu získal skleník po opravě v roce 1936. V interiéru skleníku se nachází umělé jezírko, které spolu se vzácnými exotickými rostlinami tvořilo bezesporu jedno z nejromantičtějších zákoutí zámku. Jeho původní podobu však neznáme, protože dnešní tvar získalo jezírko až při opravě v 50. letech 20. století.

V souvislosti s dnešní celkovou rekonstrukcí skleníku byl vysloven požadavek na provedení zjišťovacího archeologického výzkumu. Cílem bylo najít reliktů původního jezírka a jeho odtokového koryta, aby poté mohly být tyto objekty přebudovány do originální historické podoby.

Během archeologického výzkumu bylo zjištěno, že při rekonstrukci jezírka v 50. letech minulého století nebyl z valné většiny respektován jeho původní tvar ani hloubka. Z historické podoby se dochovaly pouze fragmenty stěn při ústí do odtokového koryta, které zde tvořily jakýsi meandr. Z těchto skutečností lze usuzovat, že původní jezírko bylo menší než stávající. Odtokové koryto bylo také podstatným způsobem upraveno a jeho závěr tvořila jakási umělá tůň, hluboká 0,37 m. Měla maltou

vymazané dno a v její výplni bylo nalezeno několik zlomků recentní keramiky a celkem 42 drobných mincí, z nichž nejstarší je československá pětkoruna z roku 1966. Stálý odtok vody pak zajišťovalo potrubí ústící do vytápěcího kanálu skleníku, který zřejmě plnil i vedlejší funkci jako odpadní stoka.

Hana Palátová, Radmila Stránská, Petr Viitula, SPÚ v Brně

Resumé:

Lednice (Bez. Břeclav) „Schloss“. Glashaus. Neuzeit. Feststellungsgrabung.

LEŠANY (okr. Prostějov)

Intravilan obce. Středověk. Sídliště. Povrchový průzkum.

Místopisně se lokalita nachází na západním okraji zástavby, nalevo od silnice Lešany - Zdětín, na mírném západním svahu s nadmořskou výškou asi 280 m. Místo nálezů určuje bod na ZM z roku 1982; 1 : 10000; list 24-24-06: 149 mm od Z s. č. a 347 mm od J s. č.

Z orniční vrstvy, odstraněné při záchranném výzkumu objektu platěnické kultury (viz kap. Doba železná), pochází fragment okraje a výdut' s příměsí tuhy, které naznačují také středověkou sídelní aktivitu. Nálezy budou předány Muzeu Prostějovska v Prostějově.

Pavel Fojtík, FF MU Brno

Resumé:

Lešany (Bez. Prostějov), Intravilan der Gemeinde. Mittelalter. Siedlung. Oberflächenuntersuchung.

LHÁNICE (okr. Třebíč)

SZ okraj obce. Mladohradištní období. Sídliště. Povrchový průzkum.

Na SZ okraji obce ve stejném prostoru nálezu z neolitu (viz popis lokality v kap. Neolit) jsme v roce 2000 zjistili ojedinělé zlomky tuhové mladohradištní keramiky. Jde o střep ze zásobnice s plastickou páskou a bikónický okraj z hrnce. Nálezy zřejmě signalizují blízkou dosud neznámou mladohradištní lokalitu sídlištního charakteru.

Roman Čihák, Martin Kuča, Milan Vokáč, FF MU Brno

Resumé:

Lhánice (Bez. Třebíč), NW Rand der Gemeinde. Jüngere Burgwallzeit. Siedlung. Oberflächenuntersuchung.

LITOSTROV (okr. Brno-venkov)

Intravilán obce. Pozdní středověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

Při hloubení plynofikační rýhy podél hlavní silnice byla v srpnu 2000 pod ornici obnažena hnědá hlinitá vrstva, nasedající v hl. 0,5 m na žlutohnědé jílové podloží. Před domem č. p. 2 (ZM ČR 1 : 10000, list 24-31-25, 4 mm od V s. č. a 51 mm od S s. č.) byl na bázi této vrstvy nalezen zlomek okraje keramické nádoby, který lze datovat nejdříve do závěru 15. století.

Milan Salaš, MZM Brno

Resumé:

Litostrov (Bez. Brno-venkov), Intravillan der Gemeinde. Hochmittelalter (15./16. Jh.). Siedlung.

LITOVEL (okr. Olomouc)

Revoluční ulice č. p. 728, parc. č. 128/1. Sídlištní vrstvy. Vrcholný středověk, novověk. Záchranný výzkum.

Lokalizace: ZM ČR 1 : 10000, rok vydání 1998, list 24-22-02; 78 mm od Z, 318 mm od J s. č.

Při hloubení základové rýhy pro přístavbu ve dvoře (maximální hloubka 0,7 m) na území městské památkové rezervace bylo zjištěno souvrství, které lze datovat do 15.-18. století. Nebylo dosaženo geologického podloží ani starších kulturních vrstev, s nimiž je zde nutno počítat.

Karel Faltýnek, SPÚ v Olomouci

Resumé:

Litovel (Bez. Olomouc). Revoluční Gasse Bnr. 728. Neuzeit (15. – 18. Jh.). Siedlung. Rettungsgrabung.

LUTÍN (okr. Olomouc)

„Na klíně“. Středohradištní období. Sídliště. Záchranný výzkum.

V říjnu 2000 narušil výkop pro optický kabel, na jižním svahu nad továrnou Sigma Lutín, sídlištní objekty datované do středohradištního období. Identifikace lokality v mapě ZM 1:10000, list 24-22-23, v souřadnicích Z s. č., J s. č.: ([98,151], [112,138]) mm.

Marek Kalábek, AC VMO

Resumé:

Luřín (Bez. Olomouc), „Na klíně“. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

MALHOSTOVICE (okr. Brno-venkov)

„U boží muky“, „Na podsedkách“. Pravěk, středohradištní období. Sídliště. Záchranný výzkum. Uložení: Okresní muzeum Brno-venkov, pracoviště Předklášteří.

V listopadu a prosinci 2000 byl proveden záchranný archeologický výzkum při stavbě vodovodu „Nuzířov“. Trasa výkopu vedla podél silnice vedoucí SSV z Malhostovic k Nuzířovu. Identifikace lokality na mapě ZM ČR 1 : 10000 list 24-32-03, v souřadnicích Z s. č., J s. č.: ([312,44], [319,42], [338,85], [335,92], [319,79]) mm. Nadmořská výška 292-298 m.n. m.

Na profilu výkopu (hloubka 1,5 m) o celkové délce asi 1160 m bylo zdokumentováno celkem 9 objektů. Z narušených situací bylo získáno 31 střepů, 1 ks mazanice a 1 ks zvířecí kosti. Z toho většinu střepů se podařilo jenom rámcově datovat do pravěku. Pouze jeden střep byl díky výzdobě vročen do střední doby hradištní.

Petra Wiesnerová, OMBV

Resumé:

Malhostovice (Bez. Brno-venkov), „U boží muky“, „Na podsedkách“. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

MAŠOVICE (okr. Znojmo)

Intravilán obce, kostel sv. Jana Křtitele. Středověk, novověk. Vesnice, hřbitov. Záchranný výzkum.

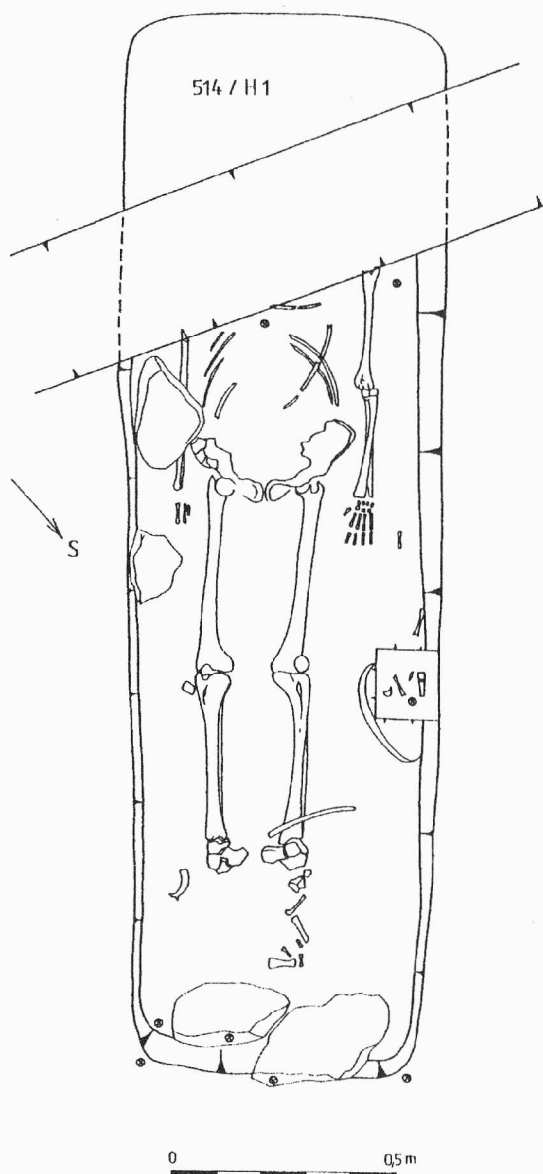
V listopadu a prosinci 2000 probíhaly sanační práce na odvodnění kostela sv. Jana Křtitele v Mašovicích. Při výkopových pracích zde probíhal archeologický dohled a následný záchranný výzkum. Rýhy kolem obvodového zdiva kostela měly šířku do 0,6 m a hloubku do 0,8 m od úrovně povrchu. Nadmořská výška lokality činí 370 m n. m.

U severního přístavku lodi se podařilo zachytit stratigrafickou sekvenci tří navážkových vrstev s obsahem drobných zlomků středověké keramiky ze 14. století. Ze získaného keramického materiálu náleží jeden střep z výdutě středohradištního období. Za presbytářem kostela byly ve stěně výkopu obnaženy části dvou kostrových hrobů, které se nepodařilo blíže datovat. Lze je však vzhledem k jejich mělkému uložení (40 cm od úrovně povrchu) pokládat za součást novověkého kostelního hřbitova. Nacházely se v recentní navázce světle hnědé prachové hlíny s příměsí stavební suti (zlomky cihel, malty a lomových kamenů) a byly orientovány S-J.

Zdeněk Čížmář, ÚAPP Brno

Resumé:

Mašovice (Bez. Znojmo), Intravillan der Gemeinde, Kirche Hl. Jana Křtitele (Johannes der Täufer). Mittelalter, Neuzeit. Dorf, Gräberfeld. Rettungsgrabung.

Obr. 8. Medlice, "Malé padělky". Půdorys mladohradištního (?) kostrového hrobu.
Grundriß des Skelettgrabes der jüngeren Burgwallzeit (?).

MEDLICE (okr. Znojmo)

"Malé padělky". Mladohradištní období. Pohřeb. Záchraný výzkum.

Při záchraném archeologickém výzkumu na trase VTL přivaděče plynu z Přeskač do Medlic byl

porušen a následně prozkoumán kostrový hrob. Skelet se nacházel v pravidelné obdélné jámě o rozměrech 2,40 x 0,70 m a hloubce až 0,30 m s orientací JV-SZ. Mrtvý byl uložen v natažené poloze na zádech, s rukama podél těla. Lebka a horní partie páteře s částí žeber a ramen byly porušeny rýhou. Uprostřed delších stran jámy a u chodidel na severní straně hrobové jámy se nacházely větší ploché lomové kameny postavené na užší stranu (obr. 8). Nebyl zde však nalezen žádný milodar. Podle celkové situace se lze domnívat, že se jedná z největší pravděpodobností o mladohradištní hrob, který může náležet k většímu pohřebišti.

Zdeněk Čížmář, ÚAPP Brno

Resumé:

Medlice (Bez. Znojmo), "Malé padělky". Jüngere Burgwallzeit. Grab. Rettungsgrabung.

MIKULČICE (okr. Hodonín)

„Panské“. Středohradištní a mladohradištní období. Pohřebišť. Záchraný výzkum.

Ve dnech 9.3.-20.5.2000 pokračoval AÚ AV ČR Brno, pracoviště Mikulčice, v záchraném výzkumu raně středověkého pohřebiště v trati "Panské" na jihozápadním okraji intravilánu Mikulčic (srov. Poláček-Škojec-Marek-Skopal 2000). V souvislosti s pokračující rekonstrukcí železničního koridoru Břeclav - Hodonín byl zkoumán pás terénu o šířce asi 15 m podél kolejiště na jeho severní straně. Zjištěná minimální šířka nekropole 210 m a celkový počet 128 hrobů prozkoumaných v obou sezónách 1999-2000 svědčí o původně rozsáhlém pohřebišti o několika stech hrobech. Většina hrobů patří středohradištnímu období, pouze malá část je datována do mladohradištní doby.

Většina středohradištních hrobů obsahovala nálezy. Oproti předchozí sezóně bylo zjištěno poměrně méně hrobů bojovníckých, naproti tomu více bohatších pohřbů ženských a podstatně více hrobů dětí. Lze tedy uvést nové charakteristiky dosud prozkoumané části pohřebiště: Sekery byly zjištěny v 11 hrobech, z toho v 6 případech společně s ostruhami. Ostruhy byly nalezeny ještě v dalších 2 hrobech. Hrob 103 obsahoval vedle vědra a nože krátký jednosečný meč - sax. Poměrně hojně byla mezi přídavky zastoupena vědra (12 ks) a keramická nádoby (23 hrobů). Nejčastějším nálezem byl železný nůž, zjištěný u 50 hrobů. Ze šperků byly nejvíce zastoupeny náušnice (29 hrobů), dále štítkové plechové prsteny (5 hrobů) a skleněné korálky z náhrdelníků (11 hrobů). Náušnice měly nejčastěji jednoduchý hrozníček nebo závěsek v podobě spirály či trubičky, ojediněle dutou kuličku, meandrovité nebo esovité ukončení. Ze dvou hrobů pocházejí stříbrné náušnice se šesti bubínky. Náušnice

byly vyrobeny nejčastěji z bronzu, méně ze stříbra, v řadě případů byly pozlaceny. Vedle skleněných a jednoduchých bronzových knoflíků bylo nalezeno několik párů bronzových pozlacených gombíků zdobených filigránem nebo granulací, ojediněle vtlačovaným rostlinným nebo geometrickým ornamentem. Z první sezóny výzkumu pochází pár pozlacených gombíků s hladkým, vertikálně žebrovaným povrchem.

Pro pohřebiště v „Panském“ jsou charakteristické úpravy hrobových jam pomocí dřevěných konstrukcí, případně terénních stupňů. V několika případech jsou doloženy výklenkové hroby. Časté jsou hrobové jámy velkých rozměrů; k největším patří 2,50 m hluboká jáma bojovníckého hrobu 18 s objemem cca 13 m³. Několik středohradištních hrobů se nacházelo ve vzájemné superpozici. Je patrný určitý náznak řadového nebo skupinového uspořádání. Předběžné datování ukazuje na 9., případně 10. století.

Mladohradištní hroby se soustřeďují v jihozápadní části nekropole, jsou uloženy mělce pod povrchem a vykazují řadové uspořádání. Obsahují nálezy uherských denárů z první poloviny 11. století a esovité záušnice malých průměrů (Ø 1,6 až 2,4 cm).

Středohradištní pohřebiště v trati „Panské“ v Mikulčicích patřilo s největší pravděpodobností k sídlšti doloženému v trati „Podbřežníky“ jihovýchodně od nekropole (srov. Škojec 1997, 373, č. 18). Význam pohřebiště spočívá zejména v jeho výpovědi k sociální struktuře nejbližšího zázemí mikulčického velkomoravského hradu a k řešení otázky možné kontinuity pochovávání mezi 9. až 11. stoletím. Velkomoravské pohřebiště v Mikulčicích „Panském“ se řadí k bohatším venkovským nekropolím.

Lumír Poláček, Jaroslav Škojec, Otto Marek, Rostislav Skopal, AÚ AV ČR Brno

Literatura:

Poláček, L.–Škojec, J.–Marek, O.–Skopal, R. 2000: Mikulčice (okr. Hodonín). Polní trať „Panské“. Slovanské pohřebiště. Záchraný výzkum. Přehled výzkumů 41 (1999), 170-171.

Škojec, J. 1997: Archäologische Fundstätten und Funde im "Hinterland" des Burgwalls von Mikulčice I (Katastralgelände Hodonín, Lužice, Mikulčice, Moravská Nová Ves). In: Studien zum Burgwall von Mikulčice II. Brno, 343-397.

Resumé:

Mikulčice (Bez. Hodonín), „Panské“. Mittelere und jüngere Burgwallzeit. Gräberfeld. Rettungsgrabung.

MIKULOV (okr. Břeclav)

Intravillan města, ulice 1. května. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

V listopadu 2000 proběhl záchraný archeologický výzkum na ulici 1. května v Mikulově, kde probíhala druhá etapa rekonstrukce kanalizace a vodovodu. Při výzkumu byly zdokumentovány a ovzorkovány celkem 3 větší objekty, které se dají podle sporadických nálezů zařadit do průběhu 15.-16. století.

Zdeněk Čížmář, ÚAPP Brno

Resumé:

Mikulov (Bez. Břeclav), Intravillan der Gemeinde, 1. května Str. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

MIKULOV (okr. Břeclav)

Ulice na jižním svahu Kozího hrádku. Novověk. Sídlště. Povrchový průzkum.

Při zásazích do terénu vyvolaných úpravami komunikací na jižním svahu Kozího hrádku byly zjištěny ve vrstvách obsahujících stavební suť početné střepy a zlomky kachlů z počátku novověku (17.-18. století). Nálezová situace s množstvím cihel, zlomků malty, stavebního kamene a opracovaných kamenných bloků dokládá velký rozsah destrukcí, které postihly zástavbu v této části městské aglomerace.

Areál vojenského útvaru, tzv. Horní kasárna - hřiště. Mladohradištní období (?). Kostrový hrob. Záchraný výzkum.

Sledováno a dokumentováno bylo torso kostrového hrobu téměř úplně devastovaného při odstraňování kořenového systému starého stromu. Kromě aktuálních výkopů poškodily nálezovou situaci již dříve opakované planýrky provádějící výstavbu hřiště a komunikací a dále dorovnávkou při zasypávání smetiště. Na základě dokumentace částí skeletu, které se v průběhu archeologické akce nalézaly in situ, byl kostrový hrob uložen v obdélné hrobové jámě se světlým homogenním zásypem. Pouze odhadem je možné uvažovat o jeho datování do mladohradištního období.

Ondřej Šedo, Regionální muzeum Mikulov

Resumé:

Mikulov (Bez. Břeclav), Strassen am Südhang des Kozí Hrádek. Neuzeit. Siedlung. Oberflächensammlung.

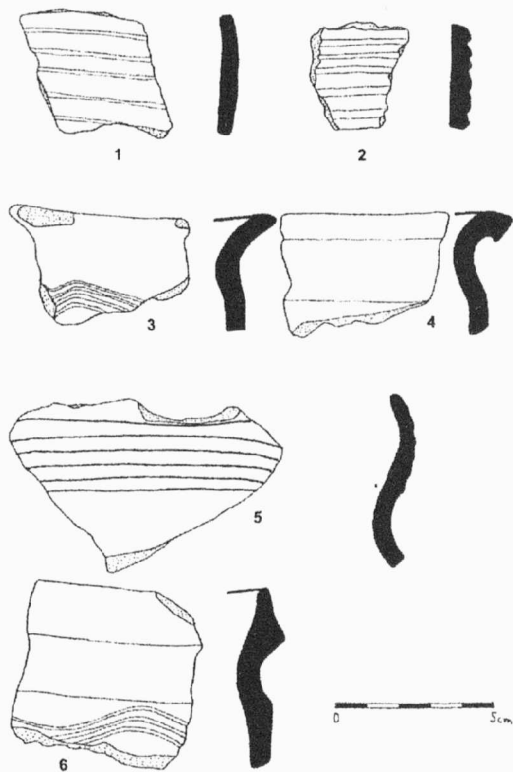
Mikulov (Bez. Břeclav), sog. Horní kasárna (Obere Kaserne). Jüngere Burgwallzeit (?). Körpergrab. Rettungsgrabung.

MODRÁ (okr. Uherské Hradiště)

„Žabinec“. Mladohradištní období. Sídliště. Záchranný výzkum.

V červnu 2000 proběhl na katastrálním území obce Modrá záchranný výzkum, který si vyžádalo vybudování mokřadu Žabinec po levé straně silnice Staré Město - Velehrad, v místě odbočky na Modrou.

Na základě prohlídky skryté plochy se výzkum zaměřil především na severozápadní část, kde bylo položeno celkem 6 sond. V rámci nich se podařilo také zachytit zlomky mladohradištní keramiky spolu s blíže neurčenými zvířecími kostmi, uhlíky a kousky mazanice. S těmito nálezy ležely u dna, ale také při povrchu sondy opálené kameny – zřejmě pískovce. Vzhledem k velmi vysoké hladině spodní vody nebylo možné objekty prozkoumat v úplnosti. Mladohradištní objekt je proto interpretován jen rámcově jako jáma odpadního rázu.

Obr. 9. Modrá - Žabinec. Keramické nálezy. Keramikauswahl.

Dále se výzkum soustředil do JV části, kde bylo možné sledovat vrstvy související s cisterciáckým rybníkem, který se v této části katastru dříve nacházel. Tady, na dně budoucího mokřadu Žabinec, se podařilo zachytit a zaměřit celkem 8 dřevěných zašpičatělých kůlí (Ø 7-9 cm), nepra-

videlně uspořádaných. Kůly se nacházely v bagrem narušené a částečně již podmačené a zaplavené jílovité hlíně rezavé barvy. Protože se kůly nacházely níže než dno někdejšího cisterciáckého rybníka, je možné usuzovat na jejich mladohradištní, příp. středohradištní stáří. Vzhledem k nedalekým základům velkomoravského kostela je možné usuzovat, že se mohlo jednat o výrobní (?) okrsek oddělený palisádovým plotem.

Miroslav Vaškovič, SM Uherské Hradiště

Resumé:

Modrá (Bez. Uherské Hradiště), „Žabinec“. Jüngere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

MODŘICE (okr. Brno-venkov)

Prusinovského ulice, parc. č. 2025/13. Středověk, novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

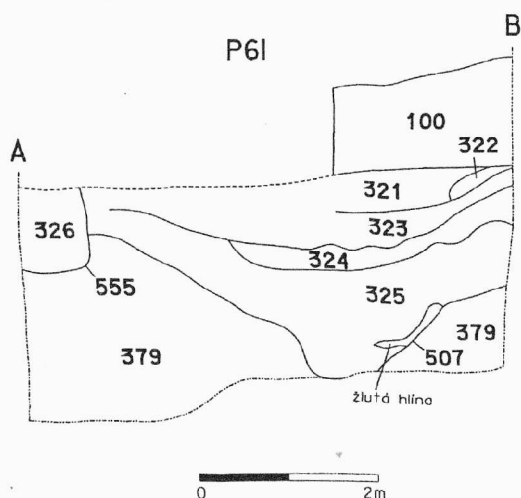
Záchranný výzkum při hloubení výkopů pro kanalizaci a vodovod proběhl mezi 28.3. až 4.5. 2000. Prostor výzkumu je známým územím s archeologickými nálezy, kde proběhly záchranné výzkumy již v roce 1994 (Kos 1995) a 1999 (Procházka 1999a, b). Plocha výzkumu se nalézá při jižním okraji historického intravilánu Modřic, v těsné blízkosti inundačního území pravobřeží řeky Svratky. Terénní část výzkumu byla realizována formou dohledu nad průběhem výkopových prací, dokumentace a vzorkování stěn výkopů. V prostoru západní části příkopu č. 507 byly odebírány i nálezy z odtěžených vrstev jeho zásypu jak in situ, tak i z výkopků. Byl též vypreparován východní okraj kostry pohřbu č. 801. Kromě pravěkého osídlení (viz kap. Doba bronzová), byl zkoumán okraj intravilánu historického městečka. Nejdůležitější intravilán na jižním okraji. Byl sledován mezi řezy P4 a P62 v přípojkách S24-D24 a S29-D29. Celkem 36 dokumentovaných profilů (z toho 6 velkých příčných řezů P2-4, P24, P61, P62) prokazuje průběh příkopu podél jižní hranice parcel domů, ležících při náměstí Svobody, trať „Za humny“ (obr. 10). Probíhá tedy v trase nynější komunikace Prusinovského ulice. Příkop nenarušuje starší situace, dosahuje šířky až 12 m při původní hloubce kolem 2,3 m. Podle nečetných nálezů ze spodních vrstev příkop existoval již v 15. století (vrstva 121 v řezu P4). Byl zasypán v první polovině 17. století velkým množstvím sídlištního odpadu s vysokou koncentrací keramiky a zvířecích kostí. K pozoruhodným nálezům patří bronzová jehlice a zlomek zlatené číše. Velký význam má také množství zlomků vypálené mazanice z konstrukcí stěn domů, snad související s válečnými událostmi závěru třicetileté války, kdy Modřice obsadilo švédské vojsko obléhající Brno. Z otisků dřevěných prvků lze soudit na hojný výskyt hrázděných konstrukcí stěn, stály zde též stavby

srubové. Příkop zjevně směřoval do nápadného, dnes hospodářskými objekty zastavěného koutu (jižně parcel 191, 192). Parcelní hranice zde asi respektovaly průběh příkopu. Je možné, že směřoval dále na severovýchod k mlýnskému náhonu. Pouze v profilech P2-P4 se při dně objevily fluvialní uložení, svědčící o občasném průtoku vodních přívalů. Normálně však byl příkop suchý a jeho dno se svažovalo shodně s poklesem svahu.

Na křižovatce Prusinovského a Krakovské ulice u božích muk, na východním okraji plochy byly zachyceny dva hroby (č. 800, 801 a jámy 563, 550-571). Šlo o součást pohřebiště, při výzkumu v roce 1994 datovaného pomocí mincí do 16. století (Kos 1995). Jde pravděpodobně o nekatolický hřbitov z doby před protireformací, jejíž nástup začal za olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského a jeho nástupců ve druhé polovině 16. století.

Součástí areálu městečka bylo i množství novodobých jam, zasypaných v pokročilém 19. století (č. 508-510, 516-518, 521, 522, 523, 539, 541-549, 553-555, 561, 564, 565, 458, 569). Většinou se nacházely severně pravěkého areálu podél linie stodol (profily P1, P5-9, P16, P19, P21, P22). V různých řezech jich bylo identifikováno asi 28. Při podrobnějším srovnání však lze některé ztotožnit. Převážně šlo zřejmě o hliníky k těžbě hlíny, poslední mohly být zasypány po vzniku první tovární cihelny Václava Špondra na sklonku 19. století. Uložení ve velké mísovité jámě č. 516 nevylučují, že zde stála voda. Některé jámy poskytly zajímavé soubory keramiky z 19. století.

Rudolf Procházka, Archaia Brno

Obr. 10. Profil P61 s pozdně středověkým příkopem 507.
Profil P61 mit dem spätmittelalterlichen Graben Nr. 507.

Prameny:

Kos, P. 1995: Modřice – kanalizace, NZ ÚAPP Brno, č.j. 93/95.

Procházka, R. 1999a: Modřice - bytový dům u kostela, NZ Archaia, pracoviště Brno, č.j. 22/99.

Procházka, R. 1999b: Modřice - „Za humny“, římské sídliště, NZ Archaia, pracoviště Brno, č.j. 24/99.

Resumé:

Modřice (Bez. Brno), Prusinovského Str., Parzelle Nr. 2025/13. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung. Rettungsggrabung.

MOKRÁ-HORÁKOV (k. ú. Mokrý, okr. Brno-venkov)

Mokrý-lom VII, „Spálená seč“. Středověk. Vápenická pec. Záchraný výzkum.

Záchraný archeologický výzkum, který se uskutečnil v roce 2000 v areálu dobývacího prostoru ložiska Mokrý, umožnil na Spálené seči (ZM ČR 1:10 000 list 24-41-17, 125 mm od Z s.č. a 35 mm od J s.č.) poznání další části středověké vápenické pece. Zatímco ložský výzkum (Kos 2000; 2000a; 2000b; 2000c) se soustředil do prostoru pece a v menší míře i předpecí, v roce 2000 se podařilo kompletně odkrýt všech 5 tahových kanálů a asi 90% celkové rozlohy předpecního manipulačního prostoru. Fragmenty strašíc i nově nalezených keramických nádob bylo možné, po konzultaci s Jiřím a Davidem Mertovými, zařadit již do 13. století. Nálezy keramiky pochází především ze záspy obslužné části pece.

Vápenický objekt má přímé obdoby např. v nálezech při obřanském hradě na SV okraji Brna. Výrobní zařízení lze zařadit mezi největší svého druhu, neboť celková kapacita vypalovacího prostoru dosahovala 42 m³. Tak velké množství vápna nebylo jistě určeno pro místní spotřebu, ale pro stavební účely spojené s přestavbou města Brna, kde ve 13. století pozvolna nahrazuje zděná architektura dřevěnou.

Petr Kos, ÚAPP Brno

Literatura:

Kos, P. 2000: Doklady vápenických objektů u Mokrý v jižní části Moravského krasu, *Archeologia technica* 11, in: Zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami, Sborník ze semináře 1999, Brno, 75-87.

Kos, P. 2000a: Mokrý-Horákov (k.ú. Mokrý, okr. Brno-venkov), Mokrý-lom VII, PV 2000, Brno, 172-173.

Kos, P.2000b: Mokrá 2000, Mokrá-lom VII, NZ ÚAPP Brno, č.j. 33/01.

Kos, P. 2000c: Nález středověké vápenické pece u Mokré v jižní části Moravského krasu, Estavela, roč. II, č. 4, 10-12.

Resumé:

Mokrá-Horákov (Kataster Mokrá, Bez. Brno-venkov), Mokrá-lom VII, „Spálená seč“. Mittelalter (13. Jh.). Kalkofen. Rettungsgrabung.

MORAVSKÝ KRUMLOV (okr. Znojmo)

Intravilán města, Zámecká ulice č. 17. Novověk. Město. Záchraný výzkum.

V září-listopadu 2000 byl proveden záchranný archeologický výzkum v Moravském Krumlově při zrušení pěti septiků a jejich napojení na trasu kanalizace. Byla sledována řada liniových výkopů na nám. T.G.M. 49 a 344, Smetanově ul. 167, Palackého ul. 137 a Zámecké ul. 17. Na trase posledně jmenované akce byla z různých úrovní druhotně přemístěných vrstev a navážek získána menší sbírka nálezů. Část souboru tvoří zlomky keramických nádob, kachlů se zoomorfními, vegetativními a geometrickými motivy, 2 dýmky a kamenná koule do střelné zbraně, které lze zařadit do průběhu 16. století. Při čištění starého septiku byla získána další část kolekce nálezů, kterou tvoří 6 celých či rekonstruovaných krajáčů a hrnků z přelomu 19./20. století.

Zdeněk Čižmář, ÚAPP Brno

Resumé:

Moravský Krumlov (Bez. Znojmo), Intravillan der Gemeinde, Zámecká Str. 17. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

MORAVSKÝ PÍSEK (okr. Hodonín)

Baráky ul. Novověk. Pohřebiště. Záchraný výzkum.

Při zemních pracích spojených s ukládkou kanalizačního vedení byly na jaře roku 2000 objeveny doklady existence novověkého pohřebiště. Místo nálezů je určeno souřadnicemi Z : J 475 mm: 8 mm na mapě č. 34-22-10 v měřítku 1 : 10 000.

Místo nálezů se nachází ve staré části obce Moravský Písek. Zemní práce probíhaly v tekutých písčích. Předchozími zemními aktivitami tj. pokládkou plynového a vodovodního potrubí byl prostor ulice o šířce 3,00 m velmi silně narušen. Vzhledem k uvedenému stavu terénní situace se podařilo zachránit pouze dva silně poškozené kostrové hroby (H1/2000, H2/2000). O existenci dalších hrobů svědčí časté nálezy roztroušených lidských kostí.

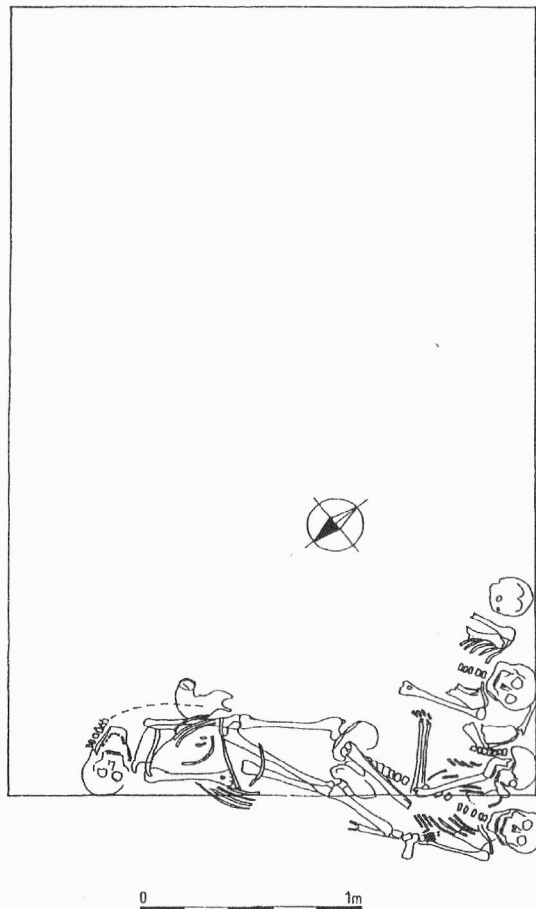
Hrob H1/2000 byl tvořen pouze kraniálním skeletem, z hrobu H2/2000 se dochovala pouze lebka s horní polovinou trupu (absence pánve a dolních končetin). Oba hroby zahloubené do žlutého písčitého podloží byly zaplněny tmavě hnědým zásypem makroskopicky srovnatelným s nadložím.

Časové určení nalezených hrobů je velmi problematické, a to pro naprostou absenci doprovodných předmětů. Jediným vodítkem je poloha horních končetin u hrobu číslo H2/2000. Chronologickou analogií je pohřebiště ve Veselí nad Moravou vročené do 17. století. Tady byla zjištěna velmi podobná pozice horních končetin.

Pavel Šútor, Masarykovo muzeum v Hodoníně

Resumé:

Moravský Písek (Bez. Hodonín), Baráky Str. Neuzeit (17. Jh.). Gräberfeld. Rettungsgrabung.

Obr. 11. Nikolčice-Nový dvůr. Půdorys zachyceného hromadného hrobu ze závěru 2. světové války.
Grundriß des Massengrabes aus dem II. Weltkrieg.

Obr. 12. Nikolčice-Nový dvůr. Výběr knoflíků uniforem z hromadného hrobu. Auswahl der Uniformknöpfe aus dem Massengrab.

NIKOLČICE-NOVÝ DVŮR (okr. Brno-venkov)
 Bezejmenná trať. Novověk. Hromadný hrob. Záchranný výzkum.

Dne 10. 4. 2000 došlo v prostoru Nového Dvora u domu 169 k nálezům několika lidských skeletů, které byly objeveny při rozšiřování zemního sklípku. Nález byl nahlášen p. Skopalem a téhož dne bylo místo nálezů ověřeno M. Čizmářem a M. Bálkem. Dne 11. 4. 2000 bylo provedeno nové ohledání místa nálezů, kompletní dokumentace (kresebná i fotografická) a vyzvednutí a popsání jednotlivých skeletů. Jáma měla rozměry 2 x 4 x 1,4 m. Celkem bylo identifikováno 5 skeletů, z nichž H 1-3 byly téměř zničeny neodborným zásahem. Mrtví byli uloženi v natažené poloze na zádech s různě uloženými končetinami v orientaci V-Z, přičemž kostry jedinců 3-5 se navzájem pře-

krývaly (obr. 11). Do jámy byly uloženi v následujícím pořadí: skelet 5 – 4 – 3 – 2 – 1. Při podrobnějším ohledání mrtvých bylo zjištěno, že se jedná o padlé z 2. světové války, kteří zemřeli při událostech „Bratislavsko - brněnské operace“ v dubnu 1945. Nelze však s dostatečnou přesností určit k jaké straně mrtví náleželi. U skeletů se našly knoflíky z uniforem Rudé armády SSSR, československé armády a také hasičského sboru (obr. 12). Žádné další součásti výstroje či výzbroje, ani identifikační známky se nepodařilo nalézt. Zajímavostí je zcela jistě skelet 5, u kterého byla zjištěna tříštivá zlomenina pravého femuru a tibie, což zjevně mohlo vést k usmrcení jedince a také nález protězy dvou zlatých zubů v místech prvního a druhého řezáku vpravo nahoře. Hromadný hrob z Nového dvora se řadí k řadě obdobných nálezů z tohoto prostoru.

Zdeněk Čizmář, ÚAPP Brno

Resumé:

Nikolčice-Nový Dvůr (Bez. Brno-venkov). Neuzeit, Mai 1945. Massengrab. Rettungsgrabung.

NOVÁ ŘÍŠE (okr. Jihlava)

Intravilán obce, náměstí. Středověk, novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

Na základě smlouvy byl Ústavem archeologické památkové péče Brno proveden záchranný archeologický výzkum při rekonstrukci NN sítě v Nové Říši. Terénní část archeologického výzkumu byla zahájena v souvislosti s výkopovými pracemi při hloubení rýh pro uložení NN kabelů na náměstí v měsíci srpnu 2000. Rýha procházela v ploše chodníku ve vzdálenosti 0,5 m před současnou uliční čarou po obou stranách náměstí, kde porušila celkem 37 středověkých a novověkých objektů. Výkop široký pouze 0,5 m, dosahoval hloubky maximálně 0,5 m, neumožňoval sledovat půdorysnou dispozici jednotlivých objektů. Na severní straně náměstí bylo zjištěno 21 a na jižní straně pak 16 objektů. Na základě rozboru získaného keramického souboru, který provedl J. Unger, lze nejstarší nálezy datovat do druhé poloviny 13. století (4 obj.), do přelomu 13. a 14. století (7 obj.), do 14./15. století (4 obj.), do 15. století jeden objekt a další pak patří do přelomu 15./16. století, přičemž nejmladší náleží do 18.-19. století. Objekty umístěné před současnou uliční čarou jsou dokladem odlišné dispozice středověké zástavby, která byla vysunutá hlouběji do prostoru náměstí.

Miroslav Bálek, ÚAPP Brno

Resumé:

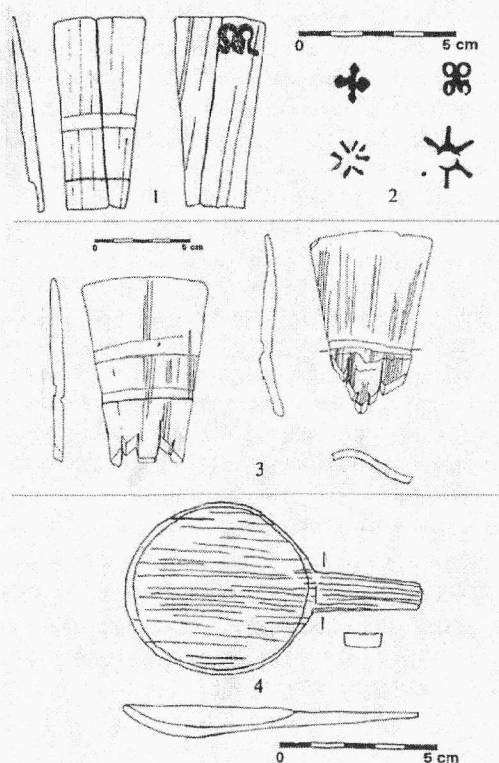
Nová Říše (Bez. Jihlava), Intravillan der Gemeinde. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (okr. Olomouc)

Dolní náměstí č. o. 42, parcela č. 446, 116/8. Sídlištní vrstvy. Středověk. Záchraný výzkum.

Lokalizace: SMO 1 : 5000, rok vydání 1991, list Olomouc 8-0; 67 mm od Z, 67 mm od J s. č. až 74 mm od Z, 70 mm od J s. č.

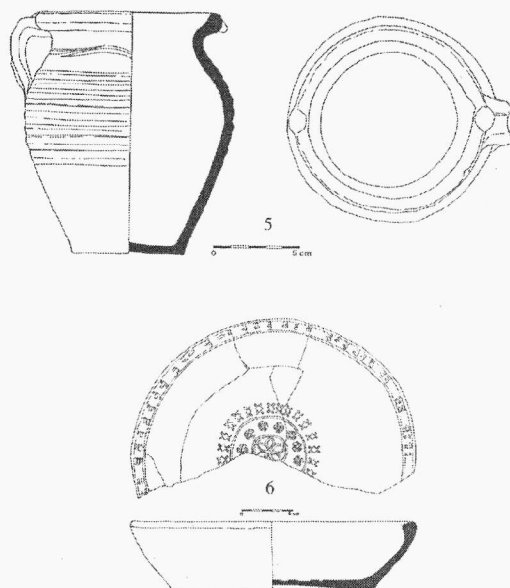
V květnu až červnu 2000 proběhl záchraný archeologický výzkum při stavbě kanalizace na parcele domu č. o. 42. Výzkum proběhl v souběhu se stavebními pracemi a měl dvě etapy. První probíhala přímo ve sklepních prostorách výše uvedeného stavení, druhá na ni plynule navazovala v ulici Uhelné, kde se napojovala na městskou stoku. Výzkum přinesl mnoho poznatků o denním životě obyvatel domu v průběhu 14.-15. století.

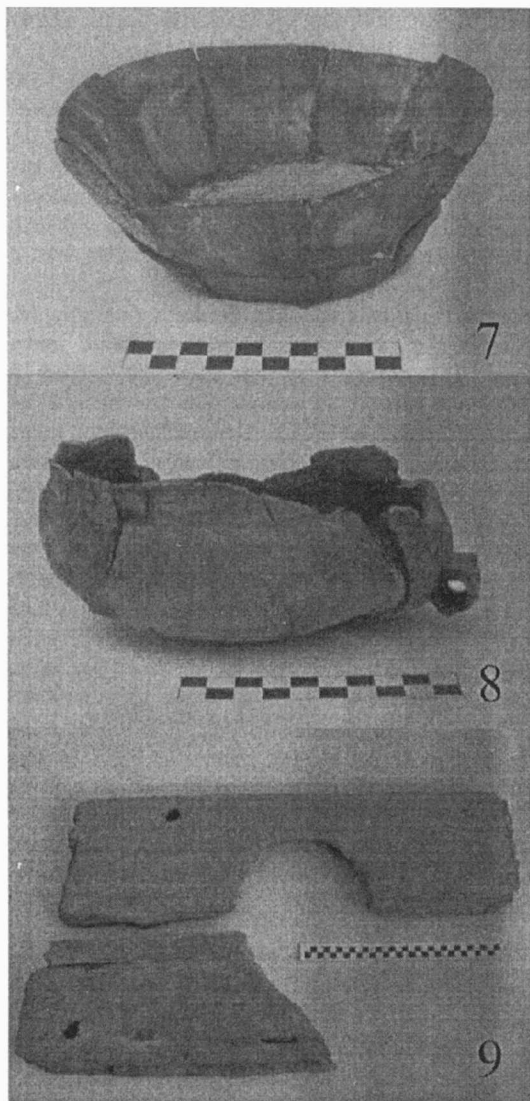
Obr. 13. Olomouc, Dolní nám. č. o. 42. 1: objekt 8/00, vrstva 16 – 17 (110 – 130 cm), dýha s vypálenou značkou; 2: objekt 8/00, vrstva 15 a 16, značky na dýchách misek; 3: objekt 8/00, vrstva 16 – 17 (100 – 110 cm), dýhy s vyřezávanou podstavou; 4: objekt 8/00, vrstva 15, dřevěná lžice. Kresba H. Dehnerová. Materialauswahl.

Výkop v první etapě o celkové délce 40 m a šířce 0,6-0,7 m dosáhl hloubky od 1,3-2,2 m, přičemž se podařilo souvisle zdokumentovat celý JV profil. Nejdůležitější informace nám poskytly ob-

jekty 5/00 a 8/00, které však nebyly prozkoumány v úplnosti. Jednak to nedovoloval rozsah stavby a navíc byl objekt 8/00 porušen mladší zdí 7/00 z lomového kamene a cihel, vedoucí napříč výkopovou rýhou. Objekt 5/00 (v úseku 18,9-20,7 m) s největší pravděpodobností představuje torzo latriny. Při jeho průzkumu byly totiž v druhotné poloze objeveny zachované části sedacího prkénka s kruhovým otvorem, což je nejstarší nález tohoto druhu v Olomouci vůbec (obr. 15:9). Výplň je datovaná nálezem celé nádoby do druhé poloviny 14. století (obr. 14:5). Objekt 8/00 - odpadní jímka (úsek 22,5 - 24,5 m) byl na keramiku bohatší a obsahoval celou řadu kompletních (nejméně deset kusů) i torzovitých nádob. Nejdůležitější byl nález části černé tuhované mísy s vnitřní kolkovanou výzdobou, která v té době napodobovala luxusní kovové zboží (obr. 14:6). Lze ji rovněž časově zařadit do doby kolem poloviny 14. století. Oba objekty byly bohaté na botanické nálezy (např. velké množství převážně třesňových pecek) a také na kvantum dochovaných předmětů z organických látek. Častým nálezem byly dřevěné předměty, např. části misek skládaných z dýžek, torzo unikátní nádoby s ouškem soustružené z jednoho kusu dřeva (obr. 15:8), zlomek lžice, různě opracované kusy nebo také kůly, piloty pod zdí 7/00, či v úseku 28,8-28,9 m zachovaná část košatiny. Pozoruhodné jsou značky (celkem pět) ve tvaru slunce, křížků aj. o velikosti cca 1 cm, vypálené na vnitřní straně dýžek misek (obr. 13:1-2).

Obr. 14. Olomouc, Dolní nám. č. o. 42. 5: objekt 5/00, vrstva 13, hrnec s hubičkou; 6: objekt 8/00, vrstva 17 – 18 (60 – 80 cm), mísa s kolkovanou výzdobou. Kresba R. Kadlčíková. Materialauswahl.

Obr. 15. Olomouc, Dolní nám. č. o. 42. 7: objekt 8/00, vrstva 15, rekonstruovaná miska; 8: objekt 8/00, vrstva 16, soustružená nádoba; 9: objekt 5/00, vrstva 13, záchodová prkna. Foto M. Ondrušková. Materialauswahl.

V druhé etapě byl výkop dlouhý 7,8 m, šířka se pohybovala od 1 do 1,3 m a dosáhl maximální hloubky 3 m. Z důvodu značného porušení inženýrskými sítěmi byla dokumentována jen část SZ profilu. V těsné blízkosti před stávajícím domem byla objevena základová zeď z lomového kamene široká 0,8 m s patou v hloubce 2,16 m od současné úrovně povrchu. Šlo o zeď středověkého domu, který stál v původní uliční čáře. Dalším významným objevem byl dřevěný kanálek v hloubce 1,25 m, který ležel ve směru V-Z (tedy vycházel z domu). Skládal se ze dvou prken zajištěných kůly, dno tvořila štětová vrstva a byl překryt velkými plochými kameny. Pod

kanálkem byl další štět a pod ním vrstva strukturované rašeliny, obsahující značné množství kostěné a zvláště pak parohové suroviny s četnými známkami řezání. Patrně šlo o odpad z kosářské dílny. Ve vzdálenosti cca 5 m od domu výkop narušil cihlovou stoku se zbytkem klenby s vrcholem v hloubce 1,06 m pod současným povrchem. Tábla se ve směru SZ-JV a pocházela z 18.-19. století.

Křivá a Šemberova ulice, parcely č. 116/9, 116/10, 116/11, 116/12. Sídlištní vrstvy. Mladohradištní období až 19. století. Záchranný výzkum.

Lokalizace: SMO 1 : 5000, rok vydání 1991, list Olomouc 8-0; v souřadnicích Z s. č., J s. č.: ([76,47], [90,32], [100,37]) mm.

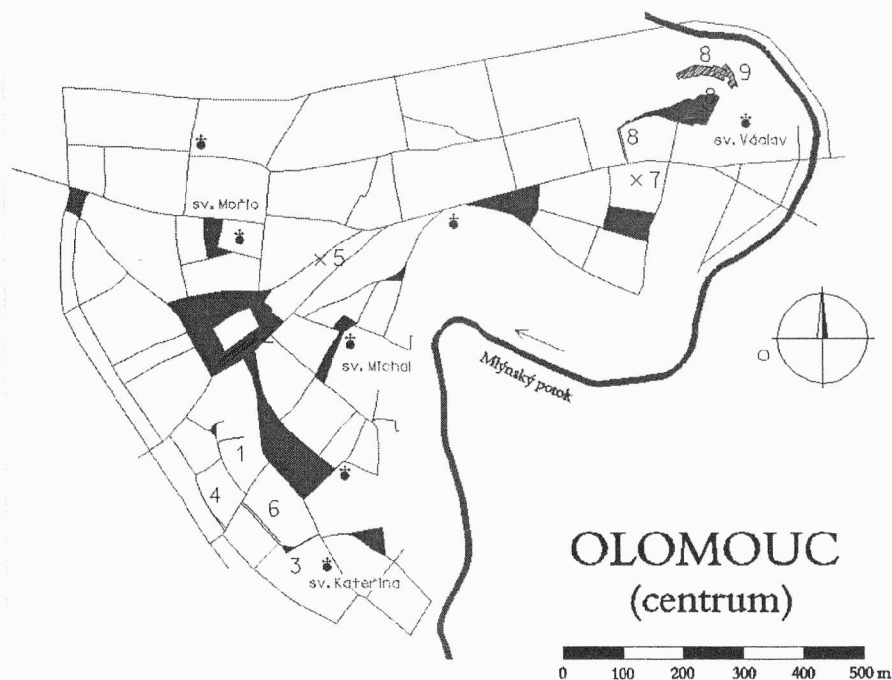
V měsících červnu a červenci 2000 zde ve dvou etapách probíhala rekonstrukce plynovodu v blízkosti Dolního náměstí. Průměrná šířka výkopu byla 0,5 m a dosažená hloubka 1-1,1 m. Pouze v místě profilů C-D a E-F před č. o. 6 v Křivé ulici byla pomocí mechanizace vyhloubena sonda až na podloží (tvořeného říčním štěrkem) do úrovně -2,1 m od současného povrchu terénu. Důležitý je nález tří zlomků renesančních ostění při bagrování v ulici Křivé. V první etapě, na úseku Křivé ulice, byly zdokumentovány celkem 4 profily. Pod asfaltovým povrchem byla zachována původní dlažba z kamenných valounů, tzv. kočičích hlav z 18. století. Významným zjištěním je zachycení mladohradištní vrstvy. Dalším pozoruhodným nálezem je objekt 1/00, který byl vyplněn defektními hrncířskými a džbánkařskými výrobky a množstvím popelu a souvisí s působením toufarů v této části města během 18.-19. století.

V druhé etapě, v Šemberově ulici, bylo zdokumentováno pět profilů. Téměř ve všech byla zaznamenána vrstva kamenného štětu (v hloubce od 0,8 m, silná 0,1-0,2 m) místy velmi výrazná (silná minimálně 0,6 m), která vznikla patrně ve 14. století.

Šemberova ulice, parcely č. 116/11, 116/10. Středověk. Sídlištní vrstvy. Záchranný výzkum.

Lokalizace: SMO 1 : 5000, rok vydání 1991, list Olomouc 8-0; na linii mezi body: 76 mm od Z, 47 mm od J s. č.: 89 mm od Z, 33 mm od J s. č.

Při rekonstrukci kanalizace v ulici Šemberově (srpen-říjen 2000) bylo možno sledovat průběh kulturních souvrství téměř v celé ulici. Nepatrná vrstva kamenného štětu v sondě před č. 2 (v hloubce -1,5 m od úrovně povrchu) se postupně zvyrazňovala, až před č. 14 dosáhla mocnosti 0,6 m. Zde v ní bylo možné rozpoznat několik fází. Středověké nánosy s hojným obsahem zetlelých orga-

Obr. 16. Lokalizace záchranných výzkumů v Olomouci v roce 2000 uvedených v textu: 1. Dolní náměstí č. o. 42; 2. Horní náměstí; 3. ulice Křivá a Šemberova; 4. Mlýnská ulice; 5. Ostružnická ulice před č. o. 24; 6. Šemberova ulice; 7. Třída 1. máje č. o. 26; 8. Václavské náměstí 3-5; 9. Václavské náměstí čp. 811.

Lageplan der Rettungsgrabungen in Olomouc im Jahre 2000, wie im Text angeführt: 1. Platz Dolní náměstí Nr. 42; 2. Platz Horní náměstí; 3. Straßen Křivá und Šemberova; 4. Straße Mlýnská; 5. Straße Ostružnická vor Hausnr. 24; 6. Straße Šemberova; 7. Straße Třída 1. máje Nr. 26; 8. Platz Václavské náměstí 3-5; 9. Platz Václavské náměstí Konstr.Nr. 811.

nických materiálů zde nebyly výrazné. Také na křižovatce s ulicí Křivou, v sondě S2 v hloubkách 0,4-0,6 m a 0,8-0,9 m kamenité vrstvy pokračovaly. Štět však nepokryval celou ulici souvisle a rovnoměrně, jak doložily přípojky k jednotlivým domům.

V sondě S1 před č. 2 (rozměry 5 x 1,6 m) byl zdokumentován JZ profil P1 o délce 1,7 m. Celková hloubka sondy S1 byla 3,6 m, přičemž v hloubce 3,1 m bylo dosaženo geologického podloží z šedozeleného jílu. Až do hloubky 2,4 m sahaly středověké vrstvy, v hloubce 1,5-1,8 m byla uložena dřevěná dutá kláda, pravděpodobně pozůstatky vodovodního potrubí. Ve spodní části ji obalovala vrstva šedého jílu sloužící jako izolace. Zásyp této roury obsahoval množství organického materiálu, např. kousky kůží, zlomky dřev nebo skořápky ořechů.

Hana Dehnerová, SPÚ v Olomouci

Resumé:

Olomouc (Bez. Olomouc), Dolní Platz Nr. 42. Mittelalter. Siedlungschiften. Rettungsgrabung.

Olomouc (Bez. Olomouc), Křivá und Šemberova Gasse. Jüngere Burgwallzeit – Neuzeit (18.-19. Jh.). Siedlungschiften. Rettungsgrabung.

Olomouc (Bez. Olomouc), Šemberova Gasse. Mittelalter. Siedlungschiften. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (okr. Olomouc)

Horní náměstí, parcela č. 116/2. Sídlištní vrstvy. Středověk, novověk. Záchranný výzkum.

Lokalizace: SMO 1 : 5000, rok vydání 1991, list Olomouc 8-0; plocha mezi body v souřadnicích Z s. č., J s. č.: ([68,94], [80,103], [81,102], [69,93]) mm.

V souvislosti s předlážděním Horního náměstí začal v polovině března roku 2000 záchranný výzkum. Z důvodů zajištění statické stability nové dlažby byl částečně změněn stavební projekt, který předpokládal celkové snížení terénu o 0,80-0,90 m. V první fázi archeologického výzkumu byly sledovány a dokumentovány průběhy tras raně novověkých dřevěných vodovodů. Průřez těchto tří tras, bohužel značně poškozených stavebními úpravami,

byl zachycen v severní části náměstí, v místech ústí ulic Opletalovy a Ostružnické. V SZ části náměstí, několik metrů SZ od sloupu sv. Trojice, byl zachycen objekt o průměru cca 2,0 m, vyplněný převážně rozdrobenou maltou a stavební destrukcí, k němuž směřovaly dvě trasy dřevěného potrubí. S největší pravděpodobností se mohlo jednat o původní místo, na němž stála do roku 1716 Herkulova kašna přemístěná na stávající místo v důsledku stavby Trojičního sloupu.

Během archeologického dohledu na Horním náměstí byly dokumentovány také zbytky dnes již neexistujících staveb. Šlo především o části základů bývalé hlavní vojenské strážnice (zbourané v 90. letech 19. stol.), která se nacházela při SZ nároží radnice. Tyto základy byly v JV části porušeny základy pro pomník císaře Františka Josefa I. (stavěn v letech 1895–1898, odstraněný po r. 1918).

První archeologicky kopanou sondou na Horním náměstí byla sonda lichoběžníkovitého půdorysu (3,15 x 2,6 x 2,7 m) nacházející se před SZ průčelím radnice, cca 25 m od orloje (šachta pro vánoční strom). Sonda nedosáhla intaktního geologického podloží (hloubka 1,00 m) a prořala pouze kulturní vrstvy náležející konci 13. až průběhu 14. století. K nejstarším nálezům z této sondy patří železná šipka do kuše s trnem zařaditelná do průběhu druhé poloviny 13. století.

Další archeologicky sledovanou akcí na Horním náměstí byl výkop pro dešťovou kanalizaci o celkové délce necelých 50 m (šířka výkopu cca 0,6 m), nacházející se přibližně mezi Moravským divadlem a radnicí, ve směru SZ – JV. Ani tento výkop nedosáhl geologického podloží, místy však porušil středověká kulturní souvrství náležející 13. a první poloviny 14. století. Nalezeny byly především železné předměty z období kolem poloviny 13. století, z nichž lze jmenovat téměř kompletně zachovanou ostruhu a části koňských postrojů.

Poměrně rozsáhlý archeologický výzkum probíhal na Horním náměstí od poloviny srpna do první dekády měsíce listopadu podél JV strany radnice na ploše přibližně 740 m². Intaktního geologického podloží bylo dosaženo pouze ve čtyřech zjišťovacích sondách o maximálních rozměrech 1 x 2 m, zatím co všude jinde byly zkoumány pouze kulturní vrstvy bezprostředně ohrožené stavební činností (do hloubky 80-90 cm).

Nejdůležitějším zjištěním byly jednotlivé úrovně historických štětových dlažeb z průběhu 14. století a skutečnost, že v podstatě žádná z nich netvořila souvislou plochu, ale vždy buď jakési ostrůvky a nebo chodníky. Nejvíce se dnešnímu pojmu „dlažba“ blížila vrstva k. 162 nacházející se pod strukturovanou rašelinou k. 106 ve čtvercích A4-A6, B4-B6 a C4-C5 táhnoucí se ve směru SZ –

JV. V rámci výzkumu toto dláždění zaujímá plochu téměř 100 m². Byla vytvořena říčními valouny z místních kulmských drob a připomíná tak typické „kočičí hlavy“, ale s mnohem nerovnějším povrchem. Podél SV hrany (ve čtvercích A6-B6) bylo ukončeno téměř svisle postavenými dřevěnými fošnami širokými až 30 cm, tvořících jakýsi obrubník. Na rozhraní čtverců A4-A5 spočívala na této dlažbě část dřevěné konstrukce, snad zbytek některého z kupeckých krámků. Dláždění k. 162 bylo v JZ směru překryto vrstvou strukturované rašeliny k. 106 a dál patrně pokračovalo formou štětu. Tato skutečnost byla potvrzena sondou o rozměru 0,5 x 1 m ve čtverci B4, která dosáhla hloubky 1,00 m. Dlažba tímto směrem proto již dále zjištěna nebyla. Vznik této dlažby byl datován keramikou a parvem Jana Lucemburského (1310-1346) do období kolem první čtvrtiny 14. století. Důležitá byla také výše zmíněná strukturovaná rašelina k. 106, neboť poskytla množství odstřížků mosazného plechu - pozůstatků po pasiřské výrobě. Jde tak o doklad přítomnosti tohoto řemeslníka, který také mohl své výrobky - opaskové přezky, různé ozdoby klobouků, oděvů atd. - vyrábět přímo v rámci středověkého tržiště již někdy na přelomu 13.-14. století. Několik ztracených hotových či defektních výrobků tohoto pasiře bylo nalezeno zejména ve čtvercích A3-A5. Dalším dokladem přítomnosti zmíněného řemeslníka je nález kamenného kadlubu na odlévání tzv. cánů, ze kterých se vyklepával plech potřebných tlouštěk, dále upravovaný stříháním. Pasiř také odléval své výrobky přímo do forem. V našich zemích naprosto unikátním nálezem je raménko mincovních vážek (délka 72 mm) uprostřed s motivem hlavy s otevřenými ústy. O domácí provenienci by mohl svědčit fakt, že jde o ztracený ještě „neodjehlený“ a neopracovaný polotovar. Tento nález zřejmě dokládá zdejší výrobu těchto předmětů, o nichž se ještě donedávna soudilo, že se k nám již hotové dovážely z Porýní. Nelze však vyloučit ani import polotovaru. Nalezenou keramikou (uloženina . 126) je tento předmět datován do samého závěru 13. století. Uloženina k. 106 rovněž vytvořila vhodné prostředí pro konzervaci předmětů ze dřeva a kůže, což v jiných částech výzkumu a v jiných uloženinách (zvláště SV od čtverců A6-B6) bylo spíše výjimkou. Z nálezů je dále nutno zmínit několik kostěných hracích kostek a zbytků kostěných hranolků - pozůstatků po jejich výrobě. Z jiných, poněkud starších vrstev obdobného charakteru (čtverec A1 a A2) pocházejí dva téměř identické zlomky terakotových hlaviček s horní polovinou trupu - tzv. jezdců v kápích.

SV směrem od čtverce A6 se podél celé JV hrany zkoumané plochy (tedy na bezmála 300 m²) nacházely různé štětové zpevnění povrchu a chodníky. Pocházely z průběhu téměř celého 14. století a často tvořily i několik ostrůvkovitých vrstev nad sebou.

Velmi pozoruhodným zjištěním byla skutečnost, že štěty podél své SZ hrany byly lemovány řadou nejméně patnácti ohnišť. SZ směrem od těchto ohnišť štěty (alespoň v rámci zkoumané plochy) již dále nepokračovaly. Ohniště se nacházela téměř v pravidelných rozestupech, nejčastěji 2-2,5 m od sebe a některá měla dvě, ale někdy i čtyři fáze. Přimo v těchto ohništích a nebo v kulturních vrstvách v jejich bezprostřední blízkosti, bylo nalezeno nápadné množství mincí. V převážné většině šlo o parvy Václava II., pouze výjimečně pak o parvy Jana Lucemburského. Ojedinelé byly: brakteát Přemysla Otakara II., těžko určitelná denárová mince z 12.-13. století a zatím neurčený (může jít o dosud neznámou ražbu) brakteátový haléf. Mincí bylo na výzkumu nalezeno celkem 32 kusů, přičemž z ohnišť a jejich okolí jich pocházelo 31 kusů (za laskavé určení veškerého numizmatického materiálu děkuji p. Jaroslavu Dopitovi). Stopy po dřevěných kůlech byly v okolí ohnišť nalezeny spíše výjimečně, zato ohniště k. 551 ve čtverci B20 mělo kolem sebe trojúhelníkovitou zídku z nasucho kladených kamenů. Ve dvou případech bylo přímo v ohništi nalezeno dno masivní tuhové zásobnice, v jednom případě takové dno leželo v bezprostřední blízkosti.

Celou situaci lze interpretovat tak, že v dobách trhů v těchto místech byly na některých ohništích pro jiné trhovce – zákazníky – připravovány za poplatek různé pokrmy. Jiná ohniště mohla naopak v chladných obdobích sloužit pro ohřívání řemeslníka, který přímo na tržišti vyráběl a prodával své výrobky. Nelze vyloučit, že se jednotlivá ohniště nacházela pod jednoduchými přístřešky, což by vysvětlovalo skutečnost, že byla štětovými chodníky respektována. Množství fází některých ohnišť nasvědčuje patrně tomu, že obchodník se v další sezóně na „své“ místo opět vrátil a nadále provozoval svou činnost.

Z dalších předmětů poztráčených na někdejší tržišti lze jmenovat opět kostěné hrací kostky a větší koncentraci jejich polotovarů a výrobních odpadů. Nalezeno bylo rovněž několik bronzových či mosazných kování, např. ve tvaru korunované ženské hlavičky o rozměrech 16 x 11 mm. Důležitý je rovněž nález třímínku mincovních vážek z přelomu 13. a 14. století (čtv. A23) a unikátem z téhož období (čtv. B23) je železné protiskluzové kování na botu ve tvaru číslice „8“ se třemi háčky (velikost 26 x 28 mm). Neobvyklý je nález břidlicového kamenného disku s otvorem uprostřed (Ø 51 mm, Ø otvoru 5 mm, tloušťka 6 mm) kolem něhož jsou vyryty dvě soustředné kružnice prořaté paprsky. Patrně jde o předmět nalezený ve středověku, mající souvislost se slunečním kultem v mladší době bronzové. Ojedinelý je rovněž i nález fragmentu zubu třetíhoniho žraloka (délka 33 mm).

Nepochybně mimořádným objevem byl kruhový zděný základ o průměru 4,6 m (zeď k. 900, čtv. B 19). S největší pravděpodobností jde o podstavec pranýře, který je v místech při jižní straně radnice doložen písemnými prameny. Pata tohoto základu se nacházela v hloubce -1,4 m od současného povrchu. Vznik stavby byl keramickým okrajem náhodně přidaným do malty datován do období kolem roku 1500. Ještě v první polovině 18. století je v těchto místech na starších mapách olomouckého náměstí zakreslen kruhový objekt, avšak bez bližších vysvětlivek. Základ pranýře byl porušen při stavbě plynovodu prováděné někdy kolem poloviny 19. století. Cihlový základ o rozměrech 0,63 x 0,65 m pro svítiplynový litinový kandelábr (doložený zde i historickými fotografiemi), byl zdokumentován nedaleko od pranýře ve čtverci A20.

Karel Faltýnek, Státní památkový ústav v Olomouci

Resumé:

Olomouc (Bez. Olomouc), Horní Platz. Mittelalter, Neuzeit. Siedlungschiften. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (okr. Olomouc)

Mlýnská ulice, parcela č. 116/124. Sídlištní vrstvy. Středověk, novověk. Záchranný výzkum.

Lokalizace: SMO 1 : 5000, rok vydání 1991, list Olomouc 8-0; 60 mm od Z, 54 mm od J s. č. až 69 mm od Z, 39 mm od J s. č.

Záchranný archeologický výzkum při budování kanalizace v blízkosti bývalého městského opevnění probíhal na přelomu let 1999/2000. V minulosti na tomto místě často probíhala stavební činnost, která značně narušila původní stratigrafie. Přesto se podařilo zjistit zbytky středověkých vrstev datovaných do druhé poloviny 13. století. Mezi důležité nálezy patří část válcového dřevěného potrubí vodovodu, který se v Olomouci stává samozřejmostí od druhé poloviny 16. století (Bláha 1995). Výkop pro kanalizaci také narušil cihlovou stoku patrně barokního stáří.

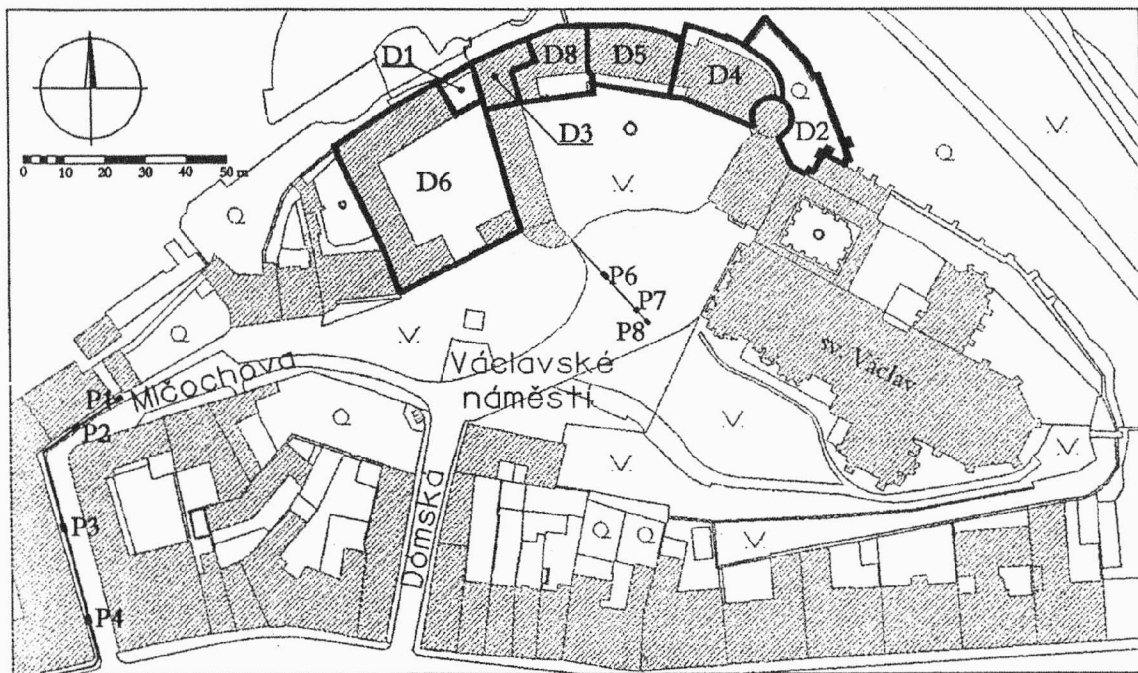
Hana Dehnerová, Pavel Šlězár Státní památkový ústav v Olomouci

Literatura:

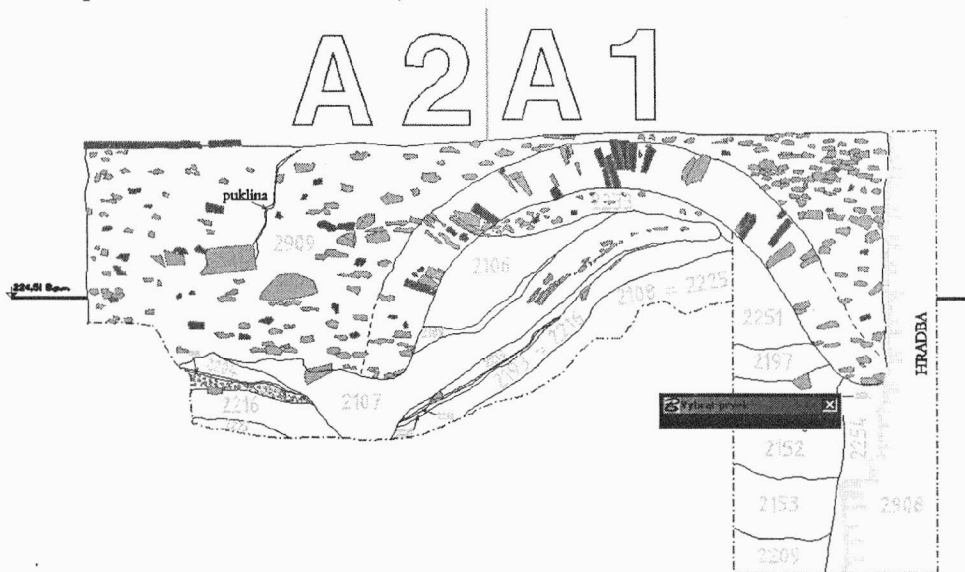
Bláha, J. 1995: Olomouc – příspěvek ke kulturní historii pozdně středověkých měst, 29-39. In: *Kultura średniowiecznego Śląska i Cziech. Miasto* (ed. Wachowski, K.), Wrocław.

Resumé:

Olomouc (Bez. Olomouc), Mlýnská Gasse. Mittelalter, Neuzeit. Siedlungschiften. Rettungsgrabung.

Obr. 17. Celkový plán lokality Olomouc, Václavské náměstí se zkoumanými plochami.
Gesamtplan der Fundstelle Olomouc, Platz Václavské náměstí mit erforschten Flächen.

Obr. 18. Zbytek kameno-hliněného jádra (k. 2198) mladohradištního opevnění na jihozápadním profilu sondy III.
Rest-Kerne aus Stein und Ton (k. 2198) der jungburgwallzeitlichen Befestigung auf südwestlichem Profil der Sonde III.

OLMOUC (okr. Olomouc)

Ostružnická ulice před č. o. 24, parcela č. 116/28.
Sídlištní vrstvy. Středověk, novověk. Záchraný výzkum.

Lokalizace: SMO 1 : 5000, rok vydání 1991, list Olomouc 8-0; 102 mm od Z, 129 mm od J s. č.

V květnu 2000 byl dokumentován profil rýhy pro kanalizační přípojku, která vedla ze středu ulice k domu č. o. 24. Její celková délka byla 4,85 m, šířka 0,8 – 1 m a maximální hloubka 3,3 m. V úrovni -2,4 m od současného povrchu se objevilo podloží tvořené hnědožlutým písčitým jílem. Na něj nasedalo mohutné kulturní souvrství, jehož podstat-

nou část tvořily vrstvy 13. a 14. století. Významně je zjištění dvou vrstev štětu, což dokládá péči o pochůzné plochy ve středověku. Tato část města byla až do poloviny 14. století nezastavěná a tvořila součást dnešního Horního náměstí. K důležitým nálezům kromě keramiky patří také hrudky železářské strusky, kousky kůže a železný nůž.

Hana Dehnerová, Karel Faltýnek, Státní památkový ústav v Olomouci

Resumé:

Olomouc (Bez. Olomouc), Ostružnická Gasse vor Nr. 24. Mittelalter. Siedlungschiften. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (okr. Olomouc)

Třída 1. máje č. o. 26, parcela č. 169. Sídlištní vrstvy. Středověk. Záchranný výzkum.

Lokalizace: SMO 1 : 5000, rok vydání 1991, list Olomouc 8-0; 209 mm od Z, 155 mm od J s. č.

V dubnu roku 2000 proběhla dokumentace profilů výkopu pro bazén o rozměrech 6,6 x 3,8 m o hloubce 1,2 m. Bohužel neohlášený výkop nás ochudil o důležité poznatky, neboť ze zachovaných profilů a menší sondy je jasné, že narušil raně až vrcholně středověké vrstvy. Lokalita se nachází v areálu Předhradí, nedaleko pohřebiště z 9. a 11. až poloviny 12. století.

Pavel Šlězár, Karel Faltýnek, Státní památkový ústav v Olomouci

Resumé:

Olomouc (Bez. Olomouc), 1. máje StraÙe Nr. 26. Mittelalter. Siedlungschiften. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (okr. Olomouc)

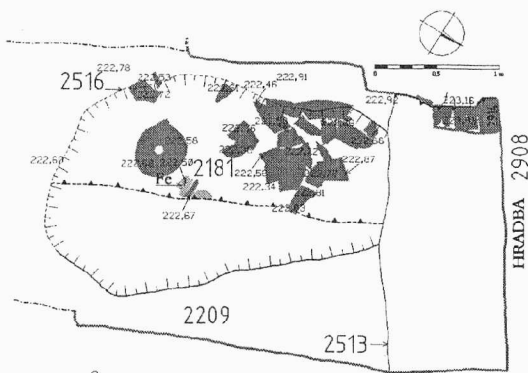
Václavské náměstí 3-5, parc. č. 149. Středo a mladohradištní období, vrcholný středověk, novověk. Město, sídliště, opevnění. Záchranný výzkum.

Plánovaná výstavba Arcidiecézního muzea Olomouc v prostoru NKP Přemyslovský palác (obr. 17) v areálu bývalého kapitulního děkanství iniciovala záchranný výzkum, který byl zahájen na podzim roku 1999 (Sedláčková 2000, 67-68) a od dubna 2000 (Zatloukal-Šlězár v tisku) nepřetržitě pokračuje i v roce 2001. Toto území bylo archeologicky zkoumáno již v roce 1948 (Reichertová 1949) a systematicky v letech 1974-1994 (Dohnal 1988; 1996). Vzhledem k rozloze stavbou zasažené ploše a časové náročnosti se v roce 2000 na výzkumu podílela také společnost Archaia Brno, která probádala tzv. plochu D 2-parkán (viz samostatný příspěvek).

Plocha D 1 - nová kotelna (obr. 17) je vymezena hradbou, štítovou zdí hospodářského dvora a budovou bývalého kapitulního děkanství, do areálu hospodářského dvora je otevřena. Výzkum podstatně zkomplikovaly mělce založené základy zmíněných okolních budov, neboť projektovaná stavba i archeologické vrstvy zasahují podstatně hlouběji, než jsou úrovně základových spár, které se musely náročným způsobem podezdívat.

Díky dlouhému a intenzivnímu osídlení, sahajícímu zde až do druhého tisíciletí př. n. l. je stratigrafie této lokality dosti složitá. Pod úrovní novověkých navážek, dosahujících hloubek 0,7-1,5 m od současného povrchu, je poměrně kontinuální kulturní souvrství z doby od 10. do 13. století. Tvoří je převážně dorovnávkou terénu. V sondě III. byla zachycena úroveň jednoduché kamenné štětové dlažby ze 13. století, spolu se sídlištními vrstvami oddělenými jílem. Dále jsou zde doklady výrobní aktivity v podobě několika výmetů popela z pece. Ve vrstvách předběžně datovaných do 12. století byla pod vrstvou písku odkryta plocha s dochovanými zbytky otisků zvířecích kopyt. Zachyceno bylo také zdivo vojenské stavby náležící baroknímu opevnění. Otázka datace hradební zdi v této části hradu je nejasná, protože v sondě I. (střední část plochy D1) bylo souvrství odstraněno schodištěm do letního kina a v sondě III. (JZ část D1) výkopem V. Dohnala z roku 1991 (S 47). V sondě II. byla sice zjištěna výkopová jáma u hradební zdi, ale ta je pozůstatkem pro výstavbu kamenného schodiště vystavěného zřejmě v 15. století jako součást výpadní branky na parkán. Na základě některých indicií se jeví, že stavbu kamenné hradební zdi či její výraznou přestavbu lze klást spíše do 14. století. Výrazný sklon vrstev (obr. 18) zachycený v sondách II. a III. (v sondě I. je stratigrafie v této části zničená schodištěm) je možné interpretovat jako terénní relikt po fortifikaci z 10./11. století. Zjistili jsme pouze zbytek rozpadlého kamenno-hliněného jádra, nasedajícího na vrstvy z 10. století, pod nimiž je pravěké osídlení. Vlastní opevnění je v této části odstraněno stavbou kamenné hradební zdi, která je vsazena přímo do kamenno-hliněného tělesa starší hradby. Přesto výraznou terénní vlnu (snižující se směrem od stávající kamenné hradby) respektovalo souvrství s keramickým materiálem datovatelným od konce 12. století (nejnižší úroveň nad jádrem zaniklé fortifikace) do přelomu 13./14. století. Celý příhradební prostor byl srovnán dosypáním zeminy až v 16. století. Pravděpodobně bude možné ztotožnit tento zbytek mladohradištního opevnění s hradbou objevenou V. Dohnalem (1984) u válcové věže tzv. Barborky a také v místnosti č. 142 bývalé kočárovny. Zatímco s dobou vzniku této fortifikace jsou zjištění obou výzkumů v souladu, v čase zániku se rozcházejí prakticky o sto až sto padesát let (srov. Dohnal 1985, 276).

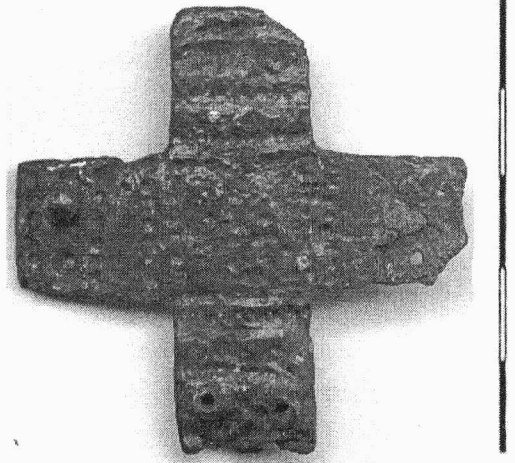
Při preparaci vrstev v sondě II. (SV část plochy D1), datovaných keramikou do 10. století, byly zjištěny artefakty dokládající intenzivní řemeslnou činnost spojenou s opracováváním kostěné suroviny. Využití poměrně neatraktivního prostoru před opevněním řemeslníky podporuje také nález jednoduché hliněné pícky. Obdobná pícka byla objevena v sondě I. Dosud nejzávažnější nález byl učiněn v sondě II., a to v podobě oválného objektu k. 2516 zahloubeného do písčitého podloží (obr. 19). Jedná se o první spolehlivě doložený velkomoravský objekt z Václavského návrší, který je datován keramikou a kovovými předměty (ostruha, křížové kování) do závěru 9. století (obr. 20). Tímto byl učiněn další kvalitativní posun v mnohaleté diskusi vedené v odborných kruzích o velkomoravském osídlení (středohradištní období) tohoto prostoru. V těsné blízkosti se nacházel další objekt, datovaný však již do století 10. Pravěké osídlení bylo zaznamenáno ve všech sondách v podobě zbytků pravěkých vrstev, zahloubených objektů a pozůstatků kulturněného půdního horizontu, narušených však často raně středověkými zásahy. Nejvíce zřejmě v podobě výrazné deprese ve střední části plochy D1. Zajímavá jsou terénní pozorování vývoje sklonu svahu kopce v různých obdobích. Hlavní část archeologického výzkumu na této ploše byla ukončena závěrem roku 2000. Archeologický dohled a dokumentace při rozšiřování prozkoumané jámy pro potřeby budoucího staveniště se protáhly do počátku roku 2001.

Obr. 19. Půdorys středohradištního objektu k. 2516 v sondě II.
Grundriss des mittelburgwallzeitlichen Objektes k. 2516 in der Sonde II.

Plocha D3-sklepy (obr. 17) vedle nové kotleny: již před zahájením výzkumu bylo patrné, sklepy jsou vylámány do skalního podloží z kulmské droby. Proto zde byla jen malá naděje na zjištění archeologických situací středověkého nebo vyššího stáří. Pravděpodobně se zde mohou vyskytovat pouze dna pravěkých objektů, zahloubená do skály. Z těchto důvodů byl výzkum omezen jenom

na tři sondy v místnosti č. 017 a jednu v prostoru č. 015. Sondáž ověřila průběh skalního podloží, ležícího v hloubce cca 0,70-0,80 m od současné úrovně nezpevněné podlahy. Sklepy byly zřejmě vyhloubeny někdy v polovině 18. století a zčásti zasypány počátkem 20. století.

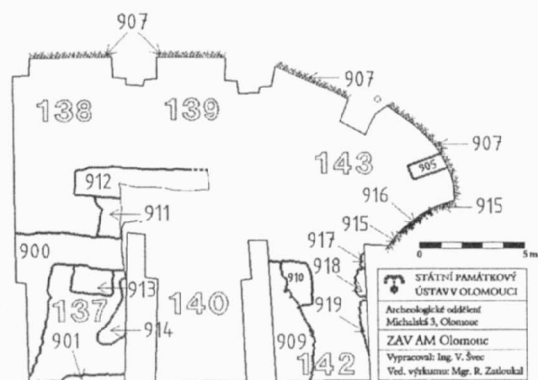

Obr. 20. Křížové kování z objektu k. 2516 (druhá polovina 9. století).
Kreuzbeschlag vom Objekt k. 2516 (zweite Hälfte des 9. Jahrhunderts).

Plocha D4-kočárovna (obr. 21): výzkum byl zahájen v místnostech č. 137 a 138, kde byla postupně snižována úroveň podlahy. Pro rychlé zorientování se v terénní situaci byly nejprve vybírány sondy S1/92 a S2/92 V. Dohnala z roku 1992 do hloubky cca 1,60 resp. 2,00 m. V sondě S2/92 bylo opět odkryto základové zdivo stavby, označené V. Dohnalem (1985, 279) jako kaple sv. Maří Magdalény (k. 900). Rozsah porušení terénu předchozími výkopy je podstatně větší, než ukazovala dostupná dokumentace. Místnost č. 137 je do úrovně -2,50 m zcela vyexploatována, v místnosti č. 138 se podařilo objevit pouze malý blok (cca 2,30 x 3,50 m) zeminy s nepoškozenou stratigrafií. Také v této části se začínají objevovat problémy s mělce založeným zdívem, které bude potřeba podezdívat. Především se jedná o přepážky mezi místnostmi č. 137, 140, 142 a také tři opěrné pilastry, přistavěné k hradební zdi (k. 907). Z tohoto důvodu bylo statikem pozastaveno další pokračování výzkumu v ohrožených částech, než bude navrženo zajištění nestabilního zdiva.

Na rozhraní místností č. 139 a 143 byla před demolicí zdokumentována novověká cihlová pec a k ní náležící kouřovody spolu s rozvody teplého vzduchu. Tato pec (zřejmě z 18.-19. století) vytápěla přízemní prostory severního křídla kapitulního děkanství. V místnosti č. 142 byl vytěžen šterk, kterým byl zasypán prostor prozkoumaný v roce 1984 V. Dohnalem, v němž se nachází údajná ap-

sida výše zmíněné kaple sv. Maří Magdalény (k. 909). Také v místnostech č. 139 a 140 byly zjištěny rozsáhlé sondážní práce nezaznamenané v oficiálních nálezových zprávách z 80. let. Tomuto datování odpovídají nálezy (PVC obaly) ve výplni neznámých výkopů. Na zbytcích neporušeného terénu pokračoval výzkum na povolenou úroveň. Především byla zachycena destrukce vnější kamenné plentý a část valového jádra mladohradišního opevnění. Za nejdůležitější zjištění považujeme objev dřevěné konstrukce v bázi fortifikace tvořící jednosměrný rošt, takže opevnění můžeme typologicky zařadit jako hradbu skořepinové konstrukce (srov. Procházka 1978, 269-270). Neméně závažný je keramický materiál pocházející z vrstev uložených bezprostředně nad rozvalenou kamennou plentou, neboť spadá do první poloviny 13. století. Tyto vrstvy představují dorovnávký, které vyplňovaly terénní sníženinu mezi destruovanou skořepinovou hradbou a vrcholně středověkou kamennou hradbou (k. 907). Zcela neočekávaným nálezem je objev vstupu do válcové věže tzv. Barborky (k. 915), který byl v polovině 19. století zazděn (k. 916). Tato zazdívka nebyla dosud odstraněna.

Obr. 21. Půdorys plochy D4 kočárovny s vyznačenými zdmi a čísly zkoumaných místností.

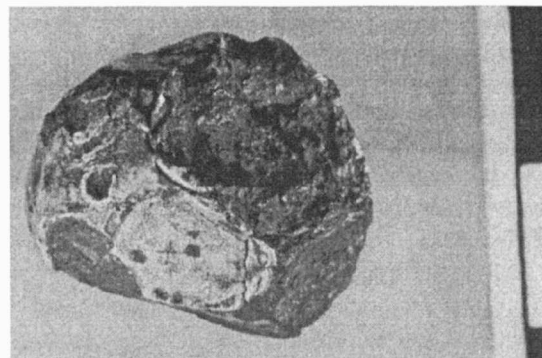
Grundriss der Fläche D4 Kutschenraum mit markierten Mauern und Nummern der überprüften Räume.

I když hlavní část výzkumu zde proběhne až v roce 2001, a je proto předčasné pokoušet se o důkladnější interpretace odkryté situace, nezbyvá než konstatovat, že některá nová zjištění jsou v rozporu se staršími hypotézami. Především se jeví jisté nesrovnalosti v datování stáří zdiva, označovaného jako kaple sv. Maří Magdalény. Z výškových poměrů okolní stratigrafie celkem jasně vyplývá, že zdivo (k. 900) porušuje vrstvy z 12./13. století. Toto datování je pouze pomocné, neboť dosud nebylo nalezeno místo, kdy by souvrství přílehlající ke sledovaným zdem nebylo odstraněno. Ve zdech k. 910 a 913 byly nalezeny zlomky cihel, které

prakticky vylučují datovat nalezenou stavbu před první polovinu 13. století. Zeď k. 912 interpretovaná jako románská hradba má ve svém zdivu druhotně použité kvádrky ze spongilitového vápence, takže je pravděpodobně až gotického stáří. Dále zde chybí nález jakéhokoliv hrobu nebo aspoň rozptýlených lidských kostí z hrobů porušených, které by signalizovaly blízkost sakrální stavby. Za současného stavu poznání lze jenom souhlasit s již dříve vyslovenými námitkami proti interpretaci objevených architektur jako kapli sv. Maří Magdalény (srov. Michna-Pojsl 1988, 58-61). Nalezené zdi k. 900, 909, 910 proto vysvětlujeme jako základy palácové stavby na Olomouckém hradě z 13. století. Zdi k. 911 a 912 jsou zřejmě součástí mladší přístavby.

Obr. 22. Kostěný hrací kámen z 10. století. Beinerer Spielstein aus dem 10. Jhd.

Obr. 23. Torzo železného závaží plátovaného plechem z barevného kovu nalezeného ve vrstvě z 12. století. Fragment eines Eisengewichtes plattiert mit Blech aus Buntmetall gefunden in einer Schicht aus dem 12. Jhd.

Plocha D5-sklepy vedle kočárovny (obr. 17): výzkum sklepních prostor se omezil na pouhou revizi starších sond V. Dohnala, aby se tak předešlo zbytečnému narušování archeologického terénu. Úkolem těchto sond bylo zjistit horizontální stratigrafii případných úrovní podlah, aby bylo možné co

nejvěrněji rekonstruovat odpovídající historický stav v budoucích expozičních prostorách. V místnosti č. 034 byl vybrán zásyp sondy S2/84 z roku 1984. Sonda zachytila velmi důležitý kontakt skalního podloží, které je překryto žlutým pískem z terciérních lakustrinních sedimentů (určil J. Zapletal). V místnosti č. 029/2 byla revidována sonda S3/84, která zachytila pravěký objekt zahloubený do identického písčitého podloží. Ve sklepech č. 030 byly při západní a jižní zdi vyhloubeny sondy, pomocí nichž jsme zjistili, že původní středověké terény jsou v této části sklepů zcela odstraněny. Sklepní místnost č. 030 byla prohloubena přibližně o 2 m zasekáním do skalního podloží. Na počátku 20. století byl sklep opět zasypán mírně pod úroveň středověké podlahy. Po předběžné sondáži jsme zjistili podobnou situaci také ve sklepech č. 034, pouze s tím rozdílem, že dno místnosti není zatesáno až do skály, ale končí v úrovni podložního písku. Výškový rozdíl mezi podlahami obou sklepů byl po stavebních úpravách asi 2,50 m. Protože se jedná o důležitý vojensko-strategický bod, který se nachází prakticky nad stykovým místem líce a kurtiny Locatelliho bastionu, bude pravděpodobně možné vročit prohloubení sklepů do období přestavby města Olomouc na hlavní a hraniční říšskou pevnost v letech 1742-1757 (srov. Michna 1997, 26-38).

Plocha D6-hospodářský dvůr (obr. 17): v budovách hospodářského měly být nahrazeny stávající podlahy. Bylo zde proto vykopáno několik sond, které ověřily, že terénní zásah do hloubky 0,50 m od stávající úrovně podlah (včetně výšky betonové desky) nenaruší archeologické vrstvy. Artefakty získané při výkopu těchto podlah byly novověkého stáří s převahou 20. století. V místnosti č. 101-elektrozvodna (velín) byla pro budoucí zařízení vyhloubena stavební jáma o rozměrech 3x3 m a hloubce 1 m. Výkop porušil pouze vrstvy novověkých terénních úprav a zbytky jámy na vápno.

Plocha D8 (obr. 17): v místnosti č. 125 byl realizován výkop pro dojezdovou šachtici výtahu o rozměrech 2x2 m a hloubce 1,60 m, který nepřinesl prakticky žádné archeologické informace, protože zasahoval jen do novověkých navážek ze zásypů četných inženýrských sítí. Pouze nad samotným dnem se objevila pozdně středověká vrstva, která nebyla dobrána, neboť ji budoucí stavba více neporušovala. Sledována byla pouze do hloubky cca 0,10 m.

Připojka VN vedená ulicemi Mlčochova a I. Máje (obr. 17): V rýze byly zdokumentovány a ozvorkovány profily P 1-4, které jednak budou podkladem pro případné zemní práce v této oblasti

v budoucnu a jednak zachytily starší úrovně ulice. Středověký terén z druhé poloviny 13. století byl ve výkopu zjištěn pouze v úseku asi 10 m před vyústěním ulice Mlčochovy do třídy I. máje. Stavební jáma pro uložení trafostanice byla z archeologického hlediska zcela negativní.

Průběžně byl sledován a dokumentován také výkop pro uložení telekomunikačních kabelů přes Václavské náměstí.

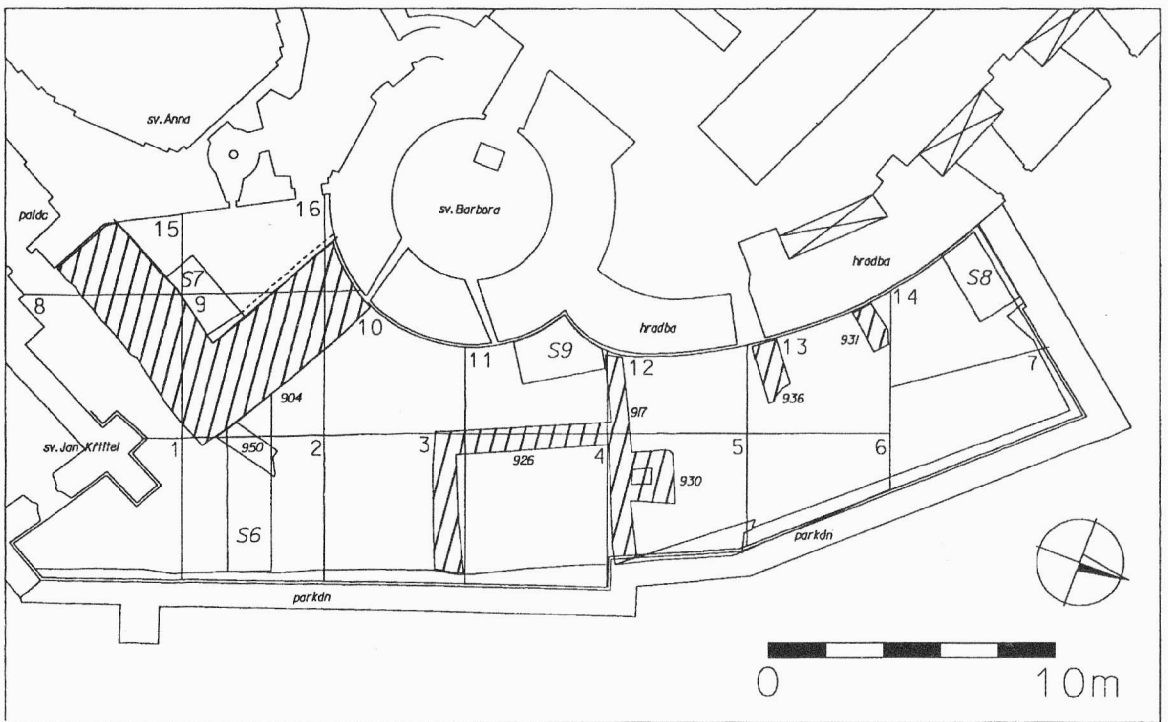
Richard Zatloukal, Pavel Šlězár, SPÚ v Olomouci

Literatura:

- Dohnal, V. 1984: K otázce funkční interpretace románského paláce v Olomouci, in: *Urbes Medii Aevi*, 29-41.
- Dohnal, V. 1985: Počátky hradu v Olomouci a jeho zděná architektura, *Archaeologia historica* 10, 273-282.
- Dohnal, V. 1988: Nové poznatky o předgotickém opevnění olomouckého hradu, *Časopis Slezského muzea B*, 37, 226-238.
- Dohnal, V. 1996: Gotické přestavby olomouckého dómu a kaple v jeho sousedství. Sborník společnosti přátel starožitností 4, 111-118.
- Michna, P. 1997: Bastionová pevnost Olomouc, Od opevněného města k tereziánské pevnosti, Průvodce dějinami a expozicí. Olomouc.
- Michna, P. - Pojsl, M. 1988: Románský palác na Olomouckém hradě, Brno.
- Procházka, R. 1978: Hlavní rysy staroslovanské opevňovací techniky na Moravě, *Vlastivědný věstník moravský* XXX/3, 268-279.
- Reichertová, K. 1949: Přemyslovský hrad a předhradí v Olomouci, *Archeologické rozhledy* 1, 60-73.
- Sedláčková, H. 2000: Přehledy činnosti, Útvar archeologických výzkumů. In: Památkový ústav v Olomouci, *Výroční zpráva 1999*, 67-68.
- Zatloukal, R. - Šlězár, P. v tisku: Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu na Václavském náměstí v Olomouci v roce 2000. In: Státní památkový ústav v Olomouci, *Výroční zpráva 2000*.

Resumé:

Olomouc (Bez. Olomouc), Václavské Platz Nr. 3-5, Parzelle Nr. 149. Mittlere und jüngere Burgwallzeit, Hochmittelalter, Neuzeit. Stadt, Siedlung, Befestigung. Rettungsgrabung.

Obr.24. Celková situace zkoumané plochy a odkrytých zdí v parkánu.
Gesamtplan der Grabungsfläche und die ausgegrabenen Mauerwerke.

OLOMOUC (okr. Olomouc)

Václavské náměstí, čp. 811, parc. 24/1. Středověk.
Město, parkán. Záchranný výzkum.

Záchranný výzkum této části dómského návrší zajišťovala Archaia na základě dohody s Památkovým ústavem v Olomouci. V tomto prostoru proběhlo již dříve několik zjišťovacích výzkumů, a to v letech 1948-1949 a 1972, 1974, 1981 (např. Dohnal 1988; Michna-Pojsl 1988). Terénní práce v areálu vymezeném vnitřní hradební zdí, kaplí sv. Jana Křtitele, kaplí sv. Anny, severním nárožím Přemyslovského paláce a vnější parkánovou hradbou probíhaly od závěru června až takřka do vánoc roku 2000. V jejich důsledku byla plocha cca 800 m², rozměřená na 16 čtverců o straně 5 m, snížena o zhruba 2 m na úroveň požadovanou projektem a z takto snížené úrovně (kolem 222 m n. m.) byly realizovány tři hloubené sondy.

Odkryv nemohl vést ke komplexnímu poznání vývoje osídlení sledované plochy a úplný stratigrafický sled poskytly jen dvě sondy - S7 a S8. Všechny sondáže pod úroveň požadovanou stavbou prokázaly velké rozdíly v konkrétní skladbě terénu, ovlivněné primárně již členitostí skalního, resp. pískového podloží. Bazální horninu představovaly kulmské droby lokálně proložené břidlicemi stejného stáří. Její povrch výrazně kolísá, nápadnou depresi jsme zaznamenali zejména v prostoru válcové věže.

Počátky souvislého osídlení sahají do závěru starší a počátku střední doby bronzové, reprezentované věteřovskou kulturou. Mohutné, 2 m mocné souvrství 14 vrstev této kultury bylo prořato sondou S7 ve čtvercích 8-9. Spočívalo na písčitém podloží (niveleta 220,19), zde jen mírně klesajícím k SV. Obdobnou situaci lze důvodně předpokládat i jihozápadně a jižně sondy ve čtvercích 14 a 8. V sondě S6 ve čtverci 2, vzdálené od předchozí sondy S7 pouhých 2,8-3 m nebylo do konce roku 2000 dosaženo povrchu pravěkých uloženin, i když zjištěné vrstvy z 12./13.-13. století obsahují značnou příměs pravěké keramiky. Naproti tomu v sondě S8 v severozápadním koutě parkánové hradby vystupovalo skalní podloží na niveletu 220,60-220,91 m. Jediná věteřovská vrstva na jeho povrchu obsahovala již sporadickou příměs mladohradištní keramiky - buď šlo o přemístěnou uloženinu až raně středověkého stáří, nebo o pravěkou vrstvu s nerozlišitelnými mladšími zásahy. Nedostatečný rozsah odkryvu mocného věteřovského souvrství ve čtvercích 8, 9, 15, 16 nedovoluje jeho jednoznačné vysvětlení, nelze však vyloučit souvislost s obvodovou fortifikací.

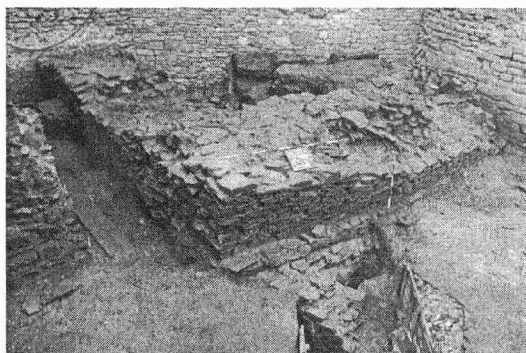
V sondě S9, která vyčistila a pouze při jižním okraji mírně rozšířila starý výkop z roku 1974 (sonda 15/74), nebylo podloží dosaženo. Nejspodnější uloženiny poskytly vedle zlomků pravěké keramiky jen velmi sporadické nálezy mladohra-

dišního období, mohlo jít o splachy nebo i destrukční vrstvy nejstarší hradby.

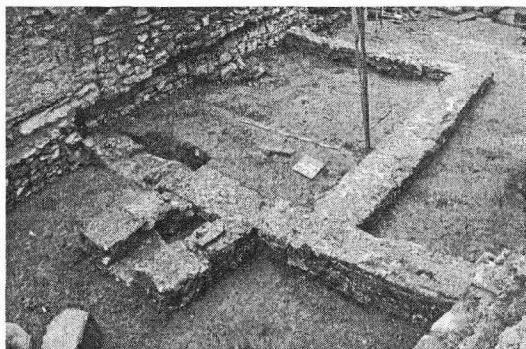
Další výraznou skupinu uloženin ve čtvercích 15 a 16, která spočívala na pravěkém souvrství, můžeme spojit s rozvalinou dřevo- resp. kame- nozemní hradby. Její podstatnou část tvořila masa žlutého jílovitého písku s četnými zlomky neopravovaného, nepochybně zčásti sbíraného lomového kamene, tedy opět kulmské droby. Byla zčásti proložena, především však převrstvena tmavou hlinou se sporadickými pravěkými a mladohradištními střepy. Toto valovitě uložené souvrství klínovitě vyznívalo na předpokládané hraně mírně svážené plošiny, za jeho splach lze považovat i vrstvu 1279 v sondě S6.

Valové těleso porušila nejstarší zděná architektura. Jde zejména o základové zdivo tzv. Přemyslovského (resp. románského) paláce, obnažené v krátkém úseku ve čtverci 15 na jižním okraji plochy. Ve čtverci 16 byl zkoumán základový výkop pro zdivo válcové věže s barokní kaplí sv. Barbory, které bylo pravděpodobně mladší než základy Přemyslovského paláce. Válcový donjon představoval zásadní krok k přestavbě opevnění olomouckého hradu do zděné podoby. Jeho rozšířený základový talus z lomového kamene porušoval mladohradištní a patrně i pravěké souvrství - základové spáry nebylo dosaženo ani na dně sondy S9 na niveletě 218,44 m. Zásyp základového výkopu obsahoval většinou keramiku datovatelnou před rokem 1200, pouze v horní části se vyskytl ojedinělý římsovitý okraj s výzdobou, umožňující přesah do 13. století. Stratigraficky následovala výstavba pozoruhodné zdi 950, zkoumané jen v krátkém úseku v sondě S6 ve čtvercích 2 a 11. Její pečlivě vyskládaný líc z pravoúhle upravených lomových kamenů naznačuje vazbu na ještě románskou techniku zdění, síla dosahovala 0,80 m. Zeď, orientovaná SSZ-JJV, byla na severu přetřata velkým recentním výkopem, na jihu ji porušila mladší hradba 904. Další pokračování ve čtverci 8 se nepodařilo zjistit ani raženou sondou. Zeď 950 porušovala nejstarší vrstvy datovatelné do první poloviny 13. století, uložené asi na splachu rozvaleného valového tělesa. Rozsahem nevelký odkryv neumožňuje jednoznačnou interpretaci, nelze vyloučit souvislost s válcovou věží. Opět byla zcela obnažena zeď 904, odkrytá již v roce 1981, která se na východě přimykala k pláští věže. Je zajímavé, že nehluboký základ této zdi byl zapuštěn do ještě ne zcela zasypaného výkopu pro válcovou věž. Hradba 904 je pozoruhodná mj. výrazným pravoúhlým zalomením. Východní rameno, prodlužující vlastně severozápadní líc románského paláce, se připíná k základové konstrukci jeho východní zdi a severní úsek je zase na spáru přizděn k věži. Výkop pro rozšířený vnitřní základ zdi 904 poskytl sporadické nálezy keramiky pozdně radištního charakteru datovatelné do 13. století. Patrně

velmi brzy po výstavbě zdi byl zvlněný, klesající terén, modelovaný rozvalenou starší hradbou, zarovnan souvrstvím, jehož horní část obsahovala bohatý sídlištní odpad včetně brakteátu Přemysla Otakara II. asi z 60. let 13. století a štyrské mince ze závěru 12. století.

Obr. 25. Pohled ze SVV na lomenou hradbu 904, v popředí zeď 950. Vpravo zdivo válcové věže, v pozadí vlevo základy „Přemyslovského“ (románského) paláce. Blick von NOO auf die Baustrukturen Nr. 904 und 950. Rechts die Mauer des Turmes, links hinten die Grundmauer des romanischen Palastes.

Obr. 26. Zdivo renesanční stavby ze SZ. V pozadí parkánová hradba, zřetelně dvě dostavby 16.- 17. století na středověké zdi vespod. Mauerreste eines Renaissancebautes. Hinten die Anbauten aus den 16. und 17. Jh.

Na druhé, severozápadní straně věže byla na spáru přizděna obvodová vnitřní hradba 915, jejíž základová spára se nacházela výše než v případě válcové věže. Zatímco v jižním úseku spočívala na mladohradištním souvrství, na severním okraji v sondě S8 bylo prokázáno dosednutí na skalní

podloží. Nedostatečné založení základu do hliněného souvrství zapříčinilo statickou poruchu jižního úseku hradby, která se mírně vyklonila a praskla pod současným průchodem na parkán. Zde byla zjištěna starší fáze vstupu, fungující patrně až do druhé poloviny 19. století. Tehdy byla úroveň povrchu záspy mezihradbí zvýšena takřka do dnešní úrovně. V sondě S10 ve čtverci 12 porušil rozšířený předzáklad hradby vrstvu s keramikou ze 13. století a byl překryt mocnou navážkou předběžně kladenou do první poloviny 15. století. Nicméně v sondě S8 nebylo zcela jednoznačně možné objasnit vztah vrstev č. 1142 a 1232 s nálezy z 14./15. až první poloviny 15. století k základu - jejich povrch nepřevyšuje úroveň základového zdiva hradby. Tyto uloženičky však mohly být dosypány po proklesnutí terénu v parkánu např. v důsledku ulehnutí, ušlapání apod.

Datování počátků parkánové hradby, která vykazuje nejméně šest hlavních fází oprav či přestaveb, bude možné až po vyhodnocení nálezů mj. i ze starších výzkumů. Situace v sondě S6, kde její základové zdivo porušuje svážné vrstvy z 13. století a další uloženičky s keramickými soubory téhož věku se k ní přimykají, však naznačuje, že její výstavba mohla být zahájena ještě ve 13. století.

Terén v parkánu byl výrazněji zvyšován zejména v pozdní gotice a v renesanci, kam lze klást řadu zkoumaných vrstev. Relativně nejvyšší úroveň bylo již v první polovině 15. století dosaženo v jižní části, kde byla snad již po roce 1435 do závěžek zapuštěna kapitulní knihovna, později kaple sv. Jana Křtitele (Michna-Pojsl 1988, 182, 183). Asi ve druhé polovině 16. století vznikla zhruba uprostřed zkoumané plochy nejméně dvouprostorová zděná stavba s vysunutou, obezděnou pecí (zdi č. 917, 926, 930, 936). Podpodlahové úpravy obsahovaly mince z 15.-16. století, nejmladší císaře Maxmiliána II. nese letopočet 1571. Po zániku stavby překryla zbytky zdiva vrstva č. 222, která poskytla 11 mincí rovněž z 15.-16. století. Do zvýšeného terénu byla nejpozději v první polovině 17. století posazena nová, rozšířená koruna parkánové hradby. Nevíme, jak pokračovala gotická parkánová zeď v severním úseku, ve čtvercích 5-7. Zde byla do zkoumané úrovně zjištěna jen její zcela novověká fáze prolomená střílnovými okny, kterou lze sotva klást před polovinu 17. století.

V 19. století došlo, jak již bylo zmíněno, k podstatnému zvýšení a zarovnání terénu v parkánu. Okna v nejmladším úseku vnější hradby byla zazděna a zasypána, ve vnitřní zdi byl proražen nový vchod ve vyšší úrovni. Asi pro zavlažování pěstované vegetace byla někdy ve druhé polovině 19. či na počátku 20. století postavena při kapli sv. Jana Křtitele cihlami vyzděná cisterna na dešťovou vodu.

Výzkum sice jen v omezené míře zasáhl vrstvy starší než z 15. století, přesto poskytl množství nálezů hmotné kultury. Takřka ve všech vrstvách se vyskytovala příměs pravěké keramiky, někdy lze usuzovat přímo na přemístění pravěkých i mladších uloženiček z vnitřního areálu dómského návrší na parkán. V rámci pravěké keramiky se hojně vyskytovaly doklady přítomnosti kultury s moravskou malovanou keramikou, nálevkovitými poháry, věteřovské, středomoravské mohylové, platěnické fáze lužické kultury, méně již keltského osídlení doby laténské. V druhotných polohách se sporadicky vykytovaly také středohradištní střepy, čteněji též keramika 10.-12. století.

Z nekeramických nálezů lze vyzdvihnout hlazenou i štípanou kamennou industrii z období neolitu až staršího bronzu, soubor 29 mincí z 12.-16. století, kostěný hrací kámen z 15. století a další, s reliéfem mužského poprsí asi ze závěru 16. století, rovněž renesanční plastiku „Ježíška“, četné hliněné kuličky, přesleny, špendlíky, nášivky z bronzu či mosazi, z militárií pak železné hroty šípů a mimořádně početné čtyřhraté bodce - „ježky“ - a fragment kulovité duté střely z barevného kovu.

Lze zdůraznit, že výzkum vzhledem k omezenému rozsahu řadu otázek spíše nastolil než vyřešil, přesto však výrazně přispěl zejména k otázce vývoje opevnění olomouckého hradu.

*Petr Kováčik, Rudolf Procházka, Antonín Zúbek,
Archaia Brno*

Literatura:

Dohnal, V. 1988: Nové poznatky o předgotickém opevnění olomouckého hradu, *Časopis Slezského muzea B*, 37, 226 – 238.

Michna, P.-Pojsl, M. 1988: Románský palác na Olomouckém hradě, Brno.

Resumé:

Olomouc (Bez. Olomouc), Václavské Platz Nr. 811, Parzelle Nr. 24/1. Mittelalter. Stadt, Burggraben. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (k. ú. Nemilany, okr. Olomouc)

Intravilán obce. Starší doba hradištní, mladší doba hradištní, novověk. Záchranný výzkum.

Při záchranném archeologickém výzkumu prováděném v roce 2000 byly výkopem pro plynovod narušeny jeden starohradištní a jeden mladohradištní objekt. Novověk je zastoupen jedním objektem s keramikou datovatelnou rámcově do 17. století (srov. kap. Neolit).

Filip Šrámek, AC VMO

Resumé:

Olomouc (Kataster Nemilany, Bez. Olomouc), Intravillan der Gemeinde. Ältere und jüngere Burgwallzeit, Neuzeit (17. Jh.). Siedlung. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (k. ú. Nemilany, okr. Olomouc)

„U lesíka“. Novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

V říjnu 2000 v těsné blízkosti staré pevnůstky u Nemilan (lokalizaci viz. kap. Eneolit) prořal optický kabel několik objektů, které bylo možné dle materiálu zařadit do novověku.

Marek Kalábek, AC VMO

Resumé:

Olomouc (Kataster Nemilany, Bez. Olomouc), „U lesíka“. Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)

„Na dvorském“. Středohradištní období. Sídliště. Záchranný výzkum.

V květnu 2000 se v rámci budování dálnice R 35 ve Slavoníně uskutečnil výzkum na stavbě odvodňovací strouhy podél stávajícího dálničního násypu. V rýze dlouhé asi 200 m a široké 3 m bylo prozkoumáno několik sídlištních jam datovaných nálezy keramiky do středohradištního období (srov. kap. Doba římská a stěhování národů).

„Pod hřbitovem“. Mladohradištní období. Sídliště. Záchranný výzkum.

V září 2000 byl proveden záchranný archeologický výzkum pod přístupovou komunikací k nově budovaným rodinným domkům. Lokalita je situovaná na svahu obráceném k JV do inundace řeky Moravy, asi 100 m od stávajícího hřbitova ve Slavoníně. V cestě bylo prozkoumáno 19 sídlištních objektů, z nichž byla většina datována do mladohradištního období. Identifikace lokality v mapě MZ 1 : 10000, list 24-22-24, v souřadnicích Z s.č., J s.č.: ([264,322], [266,323]) mm.

Marek Kalábek, AC VMO

Resumé:

Olomouc (Kat. Slavonín, Bez. Olomouc), „Na dvorském“. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

Olomouc (Kataster Slavonín, Bez. Olomouc), „Pod hřbitovem“. Jüngere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

OLOMOUC (k. ú. Slavonín, okr. Olomouc)

„U hvězdárny“. Mladohradištní období, novověk. Sídliště, pohřebiště. Záchranný výzkum.

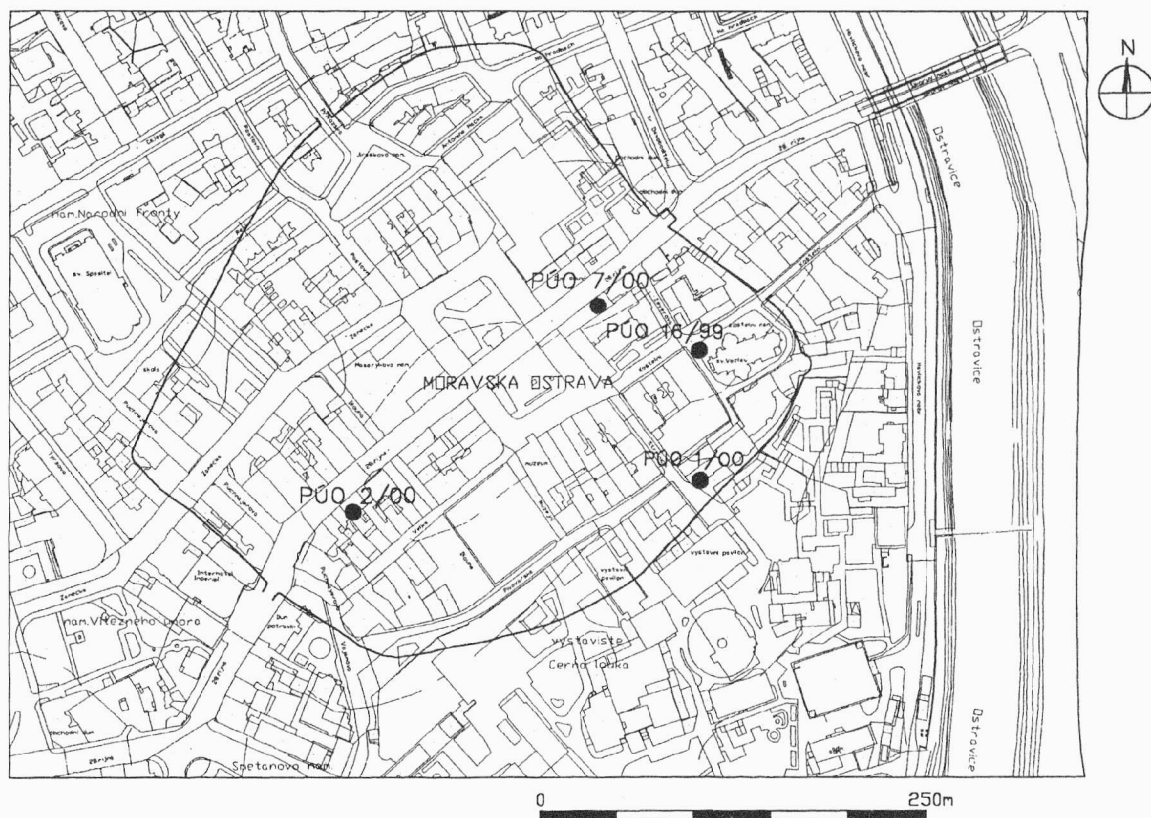
V dubnu 2000 byla v rámci záchranného archeologického výzkumu na stavbě dálnice R 35 prozkoumána polykulturní lokalita „U hvězdárny“ (popis lokality viz. kap. Eneolit). Poslední datovatelná fáze osídlení lokality souvisí s budováním vojenských objektů rakouskou armádou okolo Olomouce v první polovině 19. století. V tomto případě se jedná o základy dřevěné stavby vyskytující se i na indikační skice z 19. století.

V květnu 2000 bylo v rámci záchranného archeologického výzkumu na stavbě dálnice R35 zkoumáno mladohradištní pohřebiště s 60 kostrovými hroby. Toto pohřebiště, je typickou ukázkou řadových pohřebišť z mladohradištního období. Nekropole je tvořena 60 hroby s 54 dochovanými jedinci, rozmístěnými v pěti sevřených řadách, uskupených do nepravidelného oválu s rozměry 24x13 m. Z celkového počtu jedinců bylo 21 (38,9 %) nedospělých, 19 (35,2 %) bylo určeno jako muži, 13 (24,1 %) jako ženy a u 1 (1,8 %) dospělého jedince nebylo možné pohlaví určit (antropologickou analýzu provedl Mgr. M. Živný z PF MU Brno). Skelety ležely v mělkých obdélných jamách orientovaných Z-V. Výbava hrobů byla omezena na několik železných nožičků, bronzové popřípadě stříbrem plátované esovitě záušnice a sedm stříbrných denárových ražeb. Mince byly umístěny v pěti případech v pravé ruce nebožtíka (H17, H30, H34, H59, H64), v jednom případě u levé ruky (H22) a v jednom případě byla mince nalezena ve středu J okraje hrobové jámy (H51). V této souvislosti je třeba výčet mincí doplnit i o nález keramického střepu v podobě nepravidelného terčíku u pravé ruky v hrobu H57, plnicí nejspíše stejnou funkci jako denáry. Mezi ražbami se vyskytovaly exempláře z Uher - denár krále Štěpána (H17), denáry krále Ondřeje (H34 a H51); z Čech - denár knížete Spytihněva II (H22) a z Moravy - denár knížete Spytihněva II (H30), denáry knížete Oty I Sličného (H59 a H64) (numismatický rozbor denárových ražeb provedla Mgr. V. Michnová z Historického ústavu VMO).

Marek Kalábek, Arkadiusz Tajer, Petr Vitula AC VMO

Resumé:

Olomouc (Kataster Slavonín, Bez. Olomouc), „U hvězdárny“. Jüngere Burgwallzeit (11. Jh.), Neuzeit. Gräberfeld, Siedlung. Rettungsgrabung.

Obr. 27. Lokalizace výzkumu a dalších archeologických výzkumů v historickém jádru Moravské Ostravy v roce 2000. Silnou linií vyznačen průběh městských hradeb (podle M. Kročka).
Lageplan der archäologischen Arbeitstelle in dem historischen Stadtkern von Moravská Ostrava im Jahre 2000 mit der eingetragenen Linie der mittelalterlichen Befestigung.

OSTRAVA (okr. Ostrava)

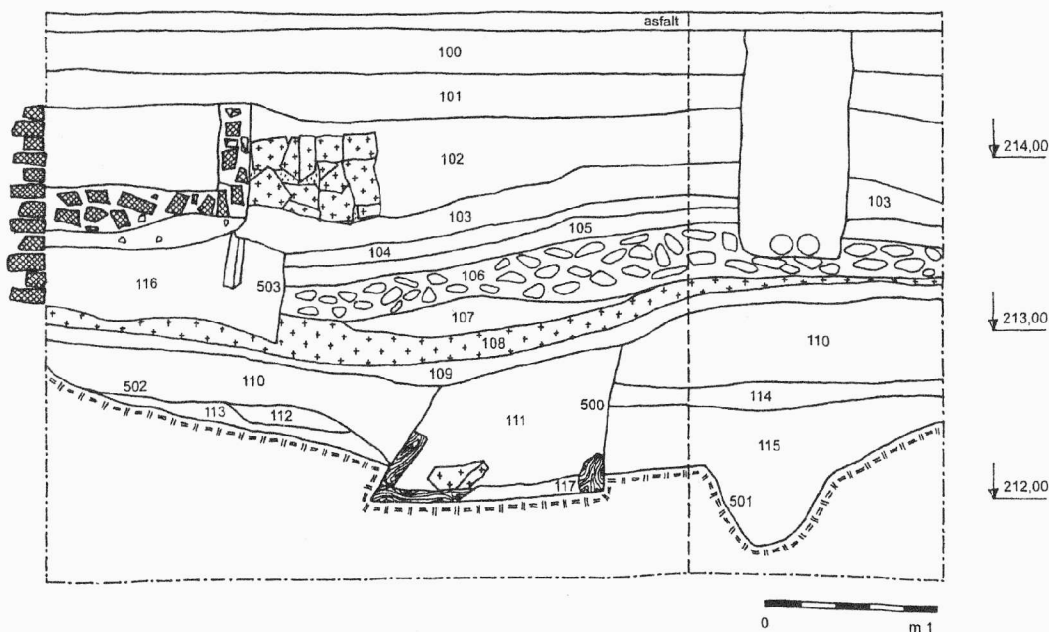
Kostelní nám., parc. č. 3478/1. Středověk, novověk.
Sídliště. Záchranný výzkum.

Záchranný výzkum (PÚO akce č. 16/99) v prosinci 1999 byl vyvolán výkopovými pracemi souvisejícími s přeložkou vodovodu. Sledována byla rýha probíhající ve směru S-J před západním průčelím kostela sv. Václava o šířce 1 m a hloubce 1,6 m. K dokumentaci a ovzorkování byl vybrán stávajícími inženýrskými sítěmi nejméně narušený úsek o celkové délce 5 m. Ve stěně výkopu byl pozorován sled horizontálně uložených vrstev, dokládající nárůst a zpevňování terénu na veřejném prostranství před farním kostelem v období 15.-20. století. Báze kulturních vrstev nebylo dosaženo. Relativně nejstarší vrstvu zasaženou výkopem představoval štět tvořený říčními valouny. Důležitou skutečností je nález pozůstatků zdi z lámaného pískovce kladeného na maltu, orientované S-J a pravouhle se zalamující podél kostela k východu. Její interpretace je nejednoznačná, mohlo by se jednat o ohrazení kostelního hřbitova.

Střelniční ul., parc. č. 3477. Středověk. Sídliště.
Záchranný výzkum.

Záchranný výzkum na ulici Střelniční (PÚO akce č. 1/00) v březnu roku 2000 byl vyvolán výkopovými pracemi souvisejícími s přeložkou kanalizace. Dokumentován a ovzorkován byl 5,3 m dlouhý úsek výkopu před jeho napojením na stávající kanalizační řád na křižovatce Střelniční a Pivoarské ulice.

Těsně před napojením porušila kanalizační rýha pouze zasypané sklepy asanovaného novověkého domu. Dále JZ směrem se ve východní stěně výkopu podařilo dokumentovat souvrství středověkého až novověkého stáří se zahloubenými objekty (obr. 28). Nejstarší horizont osídlení zde představovala sídlištní jáma k. č. 501 s výplní k. č. 115. S ní zřejmě souviselo i snížení terénu v SV části profilu, se zásypem sestávajícím z vrstev k. č. 112 a 113. Keramické nálezy z tohoto horizontu je možné časově zařadit na přelom 13. a 14. případně do první poloviny 14. století. Zánikové zásypy tohoto soujámí překryla vrstva k. č. 114 s vyšší koncentrací zuhelnatělého dřeva a poměrně silná (až 0,5 m) vrstva k. č. 110 s nálezy ze 14. století. Do ní byl

**Obr. 28. Ostrava, Střelniční ul., 2000. Profil výkopu středověkým a novověkým souvrstvím.
Lage der mittelalterlichen und neuzeitlichen Schichten im Profil.**

zhlouben vydržený objekt k. č. 500 pravoúhelného půdorysu, se stěnami rovnoběžnými s uliční sítí. Kanalizační rýha porušila jeho JZ nároží. Konstrukci objektu tvořily horizontálně položené trámký o rozměrech 15 x 15 cm, do kterých byly začepovány trámký vertikální, přibližně stejných rozměrů. Zánik objektu a jeho následné překrytí vrstvami k. č. 107-109 je možné položit do druhé poloviny 14.-15. století.

Relativně nejmladší středověkou nálezovou situací zde byla vrstva štětu (k. č. 106), tvořeného říčními valouny. Její datování do 15. století má oporu i v dalších doložených příkladech takové úpravy terénu na jiných místech v historickém jádru Moravské Ostravy.

Ulice 28. října č. 33, parc. č. 179. Středověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

V březnu roku 2000 došlo k rozšíření sklepních prostor v domě č. p. 33 na ulici 28. října v Moravské Ostravě. V nově budované sklepní místnosti byl stavební činností narušen středověký sídlištní objekt.

Záchranný výzkum (PÚO akce č. 2/00) ukázal, že se jednalo o část zhloubeného objektu k. č. 500, z něhož se podařilo zachytit části dvou pravý úhel svírajících stěn, které se zvolna svažovaly k plochému dnu objektu, porušenému základovým zdívem domu č. p. 33 (19. století). SV stěna objektu byla přerušena pravidelným zhloubením, ústícím do další jámy k. č. 502 v jeho dně. Tato jáma kónického tvaru byla vzhledem ke dnu objektu k. č.

500 zhloubena o 0,90 m. Jílovitá výplň obou jam byla charakteristická četnými fragmenty přepálené hliněné mazanice s otisky kulatiny z dřevěné konstrukce a uhlíky. Nad dnem jámy k. č. 502 se nacházela 0,20 m silná vrstva prachového jílů (k. č. 103) s příměsí rostlinných makrozbytků, určených RNDr. E. Opravilem jako semena maliníku (*Rubus idaeus*).

Celou situaci je možné interpretovat jako pozůstatek zhloubeného objektu hospodářské funkce se zásobní jámou, který se původně nacházel v zadní části středověké parcely. Jeho zánik je možné položit na základě datování keramických fragmentů na přelom 13. a 14. století.

Michal Zezula, SPÚ v Ostravě, Arch odd. Opava

Resumé:

Ostrava (Bez. Ostrava), Kostelní Platz, Parc. Nr. 3478/1. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

Ostrava (Bez. Ostrava), Střelniční Str., Parc. Nr. 3477. Mittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

Ostrava (Bez. Ostrava), 28. října Str. 33, Parc. Nr. 179. Mittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

OSTRAVA (okr. Ostrava)

Ulice 28. října č. 21, parc. č. 23. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V měsíci srpnu roku 2000 proběhl záchranný archeologický výzkum, vyvolaný stavebními úpra-

vami suterénních prostor domu na ulici 28. října. Objekt se nachází v centru městské památkové zóny Moravská Ostrava. Výzkumem byla zachycena báze intaktní středověké kulturní vrstvy, narušené při budování novověké stavby. Z této vrstvy pochází nečetný soubor středověké keramiky datovatelné do 14.-15. století (PÚO akce č. 7/00).

M. č. Zábřeh, Shopping Park IKEA Ostrava. Středověk, novověk. Záchraný výzkum.

V průběhu měsíců října a listopadu roku 2000 proběhl záchraný archeologický výzkum na ploše stavby nového nákupního centra Shopping Park IKEA Ostrava, situovaného severozápadně od křižovatky ulic Rudné a Výskovicke v městské části Ostrava-Zábřeh. Při rozsáhlých zemních pracích v areálu o výměře cca 19 ha byly zjištěny zejména pozůstatky novodobé antropogenní činnosti, související s ukončením provozu nedaleké pískovny, částečně i se zemědělskou produkcí. Z odtěžených podorniční vrstvy byl získán nepatrný soubor keramiky (7 zlomků) datovatelné do 14. století.

Marek Kiecoň, SPÚ v Ostravě, arch. odd. Opava

Resumé:

Ostrava (Bez. Ostrava), 28. října Str. 21, Parc. Nr. 23. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Ostrava-Zábřeh (Bez. Ostrava), Shopping Park IKEA Ostrava. Mittelalter, Neuzeit. Rettungsgrabung.

PERNŠTEJN (okr. Žďár nad Sázavou)

„Hrad Pernštejn“. Středověk, novověk. Hrad. Záchraný výzkum.

V listopadu a prosinci 2000 provedli pracovníci archeologického oddělení SPÚ v Brně záchraný výzkum při budování kanalizačního systému v prostoru hradu Pernštejna. Rýhy pro potrubí prořaly podélně opevňovací příkopy vlastního hradu i předhradí. Poté bylo zahájeno budování čističky odpadních vod v údolí Nedvědičky pod hradem, poblíž osady Pernštejn.

Opevňovací příkopy v místech zasažených kanalizací byly zbudovány v 16. století, a proto souvrství, které se nacházelo na jejich dně, je výsledkem jejich postupného zanášení během následujících několika set let. Zcela ojediněle zde byla nalezena militaria (hrot šipu do kuše). To svědčí o tom, že příkopy záhy po svém dobudování již přestávaly plnit svoji hlavní obranou funkci a sloužily druhotně jako odpadiště především rozbitého keramického, porcelánového i skleněného nádobí a vyhořelých zbytků tuhých paliv z otopných zařízení hradu. Místy zde bylo také značné množství žele-

zářské strusky, která je dokladem vyspělého hutnictví a kovářství, provozovaného na předhradí. Za pozitivum můžeme bezesporu považovat i to, že se místy podařilo zachytit původní dno příkopu vylámaného do tvrdého skalního podloží. Z toho můžeme usuzovat, že byl příkop v závislosti na svažitosti terénu o 1 až 2 m hlubší než je dnešní úroveň jeho dna. Jinak během výkopových prací, průběžně sledovaných, nedošlo k narušení žádných důležitých objektů nebo situací, a proto se během výzkumu vzorkovaly a dokumentovaly pouze profily rýh pro kanalizační potrubí.

Při budování čističky odpadních vod v údolí říčky Nedvědičky k narušení archeologických památek nedošlo. Odkryly se zde pouze vodou ohlazené balvany značných rozměrů, pokryté zhruba 1,0 m mocnou vrstvou nivních sedimentů promísěných říčním šterkem.

Stavební práce na odkanalizování hradu Pernštejna budou pokračovat za dohledu archeologů SPÚ v Brně i v roce 2001.

Hana Palátová, Radmila Stránská, Petr Vitula, Státní památkový ústav v Brně

Resumé:

Pernštejn (Bez. Žďár nad Sázavou), „Burg Pernštejn“. Mittelalter, Neuzeit. Burg. Rettungsgrabung.

PETRŮVKY (okr. Třebíč)

„Hrušová“. Doba mladohradištní, neolit. Sídliště a ojedinělý nález. Povrchový průzkum.

Nová archeologická lokalita byla zjištěna 600 m SZ od okraje Petřůvek. Jde o pozvolný JV svah nad dnes zaniklou vodotečí v nadmořské výšce 506-511 m vpravo silnice do Třebíče v trati „Hrušová“. Poloha lokality v ZM 1:10 000, mapa 23-44-04 je 192 mm Z s. č. a 23 mm J s. č. Roku 2000 zde bylo v místě rozorané kulturní vrstvy tmavé barvy nalezeno nevelké množství mladohradištní jemně tuhové (a jemně slídové) a vzácně silně tuhové keramiky z hrncovitých i zásobnicovitých nádob, zdobené obvodovými rýhami (obr. 29: 3, 10), 1-3 násobnými vlnicemi (obr. 29: 1-2, 4-5) a klasovitými vrypy (ze zásobnice obr. 29: 9). Okraje hrnců jsou vně vyhnuté (obr. 29: 7-8) a vzhůru vytažené (obr. 29: 6). Materiál umožňuje datovat sídliště do průběhu 12. století a podle názvu tratě zřejmě souvisí se zaniklou osadou Hrušov, která však není zachycena v písemných pramenech (srov. Nekuda 1961). Mimo raně středověký materiál byl náhodně nalezen z obou stran vrtaný miniaturní kamenný mlátek zhotovený pravděpodobně z horniny blízké spilitu, zřejmě z neolitu (obr. 29: 11).

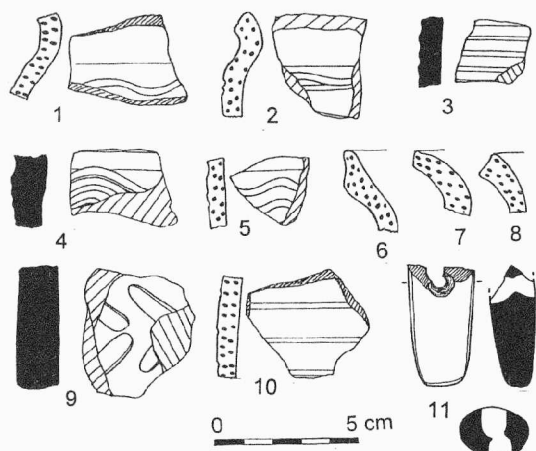
Milan Vokáč, FF MU Brno

Literatura:

Nekuda, V. 1961: Zaniklé osady na Moravě v období feudalismu, Brno.

Resumé:

Petrůvky (Bez. Třebíč), „Hrušová“. Jüngere Burgwallzeit, Neolithikum. Siedlung und Streufund. Terrainbegehung.

Obr. 29. Petrůvky, mladohradištní keramika (č. 1-10, profil: černě – tuhá hmota, tečkovaně – jemně tuhá a jemně slíďová hmota), zlomek neolitického nástroje (č. 11).
Materialauswahl.

PODOLÍ (okr. Brno-venkov)

„Nad paloukem“. Novověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Poloha lokality v ZM ČR 1 : 10000 list 24-43-01, v souřadnicích Z s. č., J s. č.: ([424,282], [422,282], [400,281], [392,279], [389,278]) mm.

Výkopovou rýhou byla zachycena zahlužená pec (k. 502) náležící do novověkého období (rámcově 19. století). K jaké činnosti pec sloužila nebylo ovšem možné zjistit (viz. kap. Neolit, Doba bronzová).

Petr Kos, ÚAPP Brno

Literatura:

Kos, P. 2000: Podolí 2000, Nad paloukem, NZ ÚAPP Brno, č.j. 311/00.

Resumé:

Podolí (Bez. Brno-venkov), „Nad paloukem“. Neuzeit (19. Jh.). Ofen. Rettungsgrabung.

POZOŘICE (okr. Brno-venkov)

„Padělky“. Středověk, novověk. Komunikace. Záchraný výzkum.

Objekt, představující starý úvoz, byl zachycen výkopovou rýhou DOK na pomezí katastru Pozořic a Tvarožné v trati Padělky (ZM ČR 1 : 10000 list 24-43-0, 18 mm od Z s. č., 307 mm od J s. č.). Jednalo se o zaniklou polní komunikaci, která podle nálezového materiálu sloužila ještě v novověku. Není však zcela vyloučen její původ již ve středověkém období.

Petr Kos, ÚAPP Brno

Literatura:

Kos, P. 2000: Pozořice 2000, Nad pastviskem, Padělky, NZ ÚAPP Brno, č.j. 308/00.

Resumé:

Pozořice (Bez. Brno-venkov), „Padělky“. Mittelalter, Neuzeit. Verkehrsweg. Rettungsgrabung.

PROSTĚJOV (okr. Prostějov)

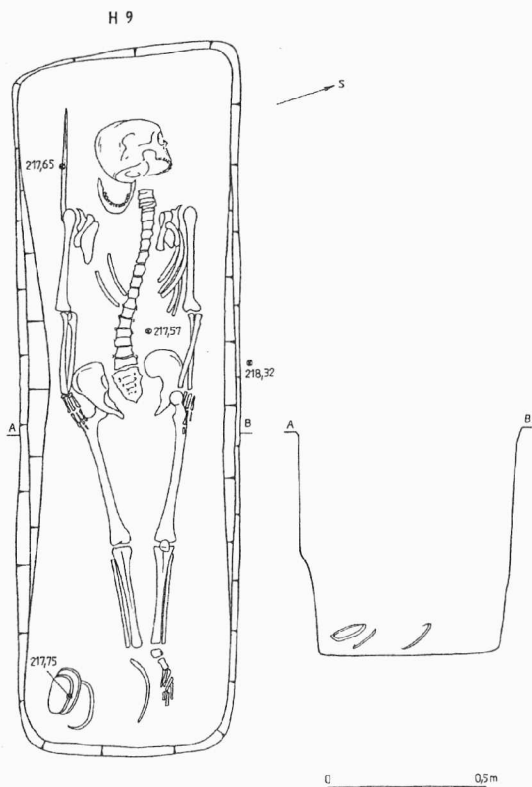
Okružní ulice. Středohradištní období. Pohřebiště. Záchraný výzkum.

Při hloubení základových pasů pro stavbu garáží na Okružní ulici v Prostějově došlo k narušení několika hrobových jam. Jako první byl prozkoumán hrob č. 1, situovaný na jižním okraji stavbou dotčené plochy. Poměrně široká hrobová jáma byla orientována delší osou ve směru S-J a obsahovala kostrový pohřeb bez milodarů. Zesnulý ležel na zádech v natažené poloze a hlava směřovala k S. Pravá ruka ležela podél těla, levá spočívala dlaní v klíně. Severní část hrobu byla odbagrována, z lebky se dochovala pouze část mandibuly. Jako druhý jsme prozkoumali hrob č. 3. V úzké a pouze 1,5 m dlouhé hrobové jámě byla na zádech uložena kostra dospělého muže. Hlava směřovala k V. Silně pokrčené nohy spočívaly chodidly na dně hrobové jámy a kolena směřovala vzhůru. Ani v tomto případě nebyl zesnulý vybaven žádnými milodary. Teprve výzkumem dalších 7 hrobů byl nalezen materiál, jež umožnil pohřebiště spolehlivě datovat. Získaná keramika, drobné šperky (náušnice) a železné předměty (kování věder, kopí) datují nově objevené pohřebiště do velkomoravského období. Nachází se v těsné blízkosti tělesa rychlostní komunikace z Brna do Olomouce a je pravděpodobné, že část pohřebiště byla zničena při jejím budování.

Miroslav Šmíd, ÚAPP Brno

Resumé:

Prostějov (Bez. Prostějov), Okružní Str. Mittlere Burgwallzeit. Gräberfeld. Rettungsgrabung.

Obr. 30. Prostějov – Okružní ulice. Velkomoravské pohřebiště. Hrob č. 9. Grab Nr. 9.

PROSTĚJOV (k. ú. Čechovice, okr. Prostějov)

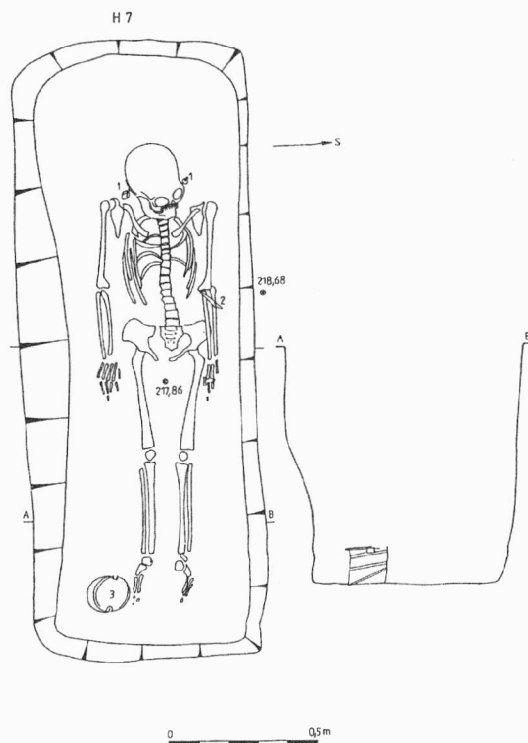
„Úzké“. Středohradištní období. Sídliště. Záchraný výzkum.

V měsících dubnu a květnu 2000 proběhl předstihový archeologický výzkum v poloze Úzké na katastru Čechovic, a sice v místě plánované výstavby 12 rodinných domků. Na skryté ploše o rozloze přesahující 1 ha bylo prozkoumáno celkem 14 objektů, z toho 8 laténských a 6 středohradištních. Intruze dokládá osídlení polohy i v eneolitu a v období lužických popelnicových polí. Vedle běžných sídlištních jam nejasného určení ze středohradištního období byly prozkoumány i dva půdorysy zahlabených chat a 2 pece.

Miroslav Šmíd, ÚAPP Brno

Resumé:

Prostějov (Kataster Čechovice, Bez. Prostějov), „Úzké“. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

Obr. 31. Prostějov – Okružní ulice. Velkomoravské pohřebiště. Hrob č. 7. Grab Nr. 7.

PŘEROV (okr. Přerov)

Horní náměstí č. p. 26. Doba hradištní, středověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Roku 2000 byla realizována další etapa záchraného výzkumu při rekonstrukci domu č. p. 26 (parcela č. 330) na Horním náměstí v Přerově. Poloha naleziště je lokalizována na ZM 1 : 10 000, l. č. 25-13-12, od Z s. č. 382 mm, od J s. č. 246 mm. Výzkum byl prováděn ve vstupní chodbě domu (sonda I) a v místnosti v přízemí (sonda II). V sondě I bylo zachyceno mohutné souvrství od doby středohradištní do 13. století. Již v hloubce kolem 0,5 m od úrovně současného povrchu se objevily mladohradištní vrstvy, datovatelné do 11. století. Byl zde také zachycen sídlištní objekt z počátku 12. století s hliněnou podlahou. Ve východním profilu sondy I překrývaly vrstvy s materiálem z 10. a 11. století základ kamenného zdiva, které mělo šířku 0,6 m a bylo orientováno ve směru západ-východ. Jako materiál byl použit místní travertin a zdivo bylo spojováno jen hlinítm pojivem. Shodnou stratigrafickou situaci jsme zjistili již při výzkumu v roce 1998 na parc. č. 343 (dům č. p. 20), kde bylo také zachyceno základové zdivo stavby, které bylo překryto vrstvou s materiálem z 11. století (Čizrnář-Kohoutek 1999, 157).

Neméně závažné poznatky přinesl odkryv v sondě II. Podařilo se zde zachytit jihovýchodní nároží stavby (obj. č. 900), odkryté v předchozím roce, které se v těchto místech dochovalo do výšky téměř 5 m. Do jejího základu byla vevázána základová partie hradby o šířce 1,9 m (tedy naprosto shodná se šířkou zdiva stavby č. 900), jejíž nástavba byla k objektu č. 900 již přiložena na spáru. Potvrdil se tak předpoklad, že stavba č. 900 byla oddělena od plochy náměstí zděnou hradbou. Severní profil sondy II zachytil mohutné souvrství, kdy pod vrstvami ze 17. a 18. století se již objevily vrstvy s mladohradištní keramikou, které překrývaly výraznou vrstvu dřevěného odpadu patrně z období výstavby opevnění za Boleslava Chrabrého ze samého počátku 11. století.

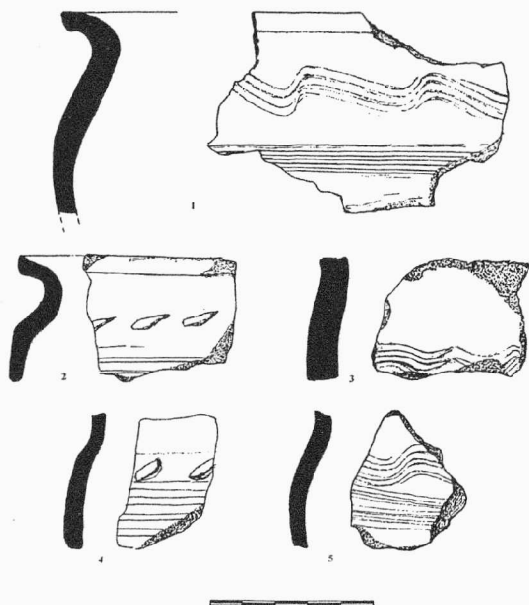
Jiří Kohoutek, ÚAPP Brno

Literatura:

Čižmář, Z. - Kohoutek, J. 1999: Výzkum v historickém jádru města Přerova, AH 24, 151-160.

Resumé:

Přerov (Bez. Přerov), Horní Platz Nr. 26. Burgwallzeit, Mittelalter (13.-15. Jh.). Siedlung. Rettungsgrabung.

**Obr. 32. Přerov- nemocnice. Výběr keramiky.
Keramikauswahl.**

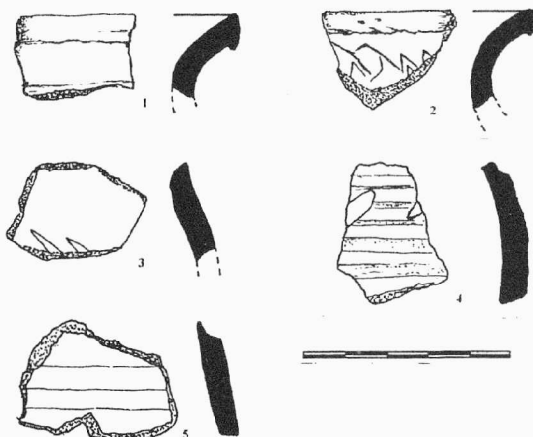
PŘEROV (okr. Přerov)

Nemocnice. Doba středohradištní. Sídliště. Povrchový průzkum.

V červnu roku 1999 byl v areálu přerovské nemocnice na místě dnes stojící budovy okresního hygienika porušen sídlištní objekt ze střední doby hradištní. Získaný střepový materiál není příliš početný, přesto je však dostatečně typický pro výše uvedené období (obr. 32). Povrch keramiky byl zdoben zejména vlnicí, horizontálními rýhami a šikmými vrypy. Současně s výše uvedenými nálezy bylo terénními pracemi narušeno osídlení z mladší doby hradištní.

Ulice Trávník. Doba mladohradištní. Sídliště (?). Povrchový průzkum. Uložení: M. J. A. Komenského, Přerov.

Při zemních úpravách mezi ulicemi Trávník, Bayerova a Kozlovská bylo v měsíci srpnu 2000 narušeno osídlení z mladší doby hradištní. Povrchovým průzkumem byl získán nečetný soubor střepové keramiky (obr. 33). Ve výzdobě převažují šikmé vrypy a horizontální rýhy.

**Obr. 33. Přerov, ul. Trávník. Výběr keramiky.
Keramikauswahl.**

Ulice Na Loučkách. Doba mladohradištní. Sídliště. Povrchový průzkum. Uložení: M. J. A. Komenského, Přerov.

Výkopem vodovodního potrubí bylo v měsíci listopadu 2000 narušeno osídlení z mladší doby hradištní. Povrchovým sběrem na hromadách vybagrované hlíny byla získána pouze střepová keramika. Již v roce 1998 byl v ulici Na Loučkách při pokládání el. kabeláže narušen mladohradištní objekt. Lze předpokládat, že zde bylo v 11.-12. století soustředěno osídlení. Nová lokalita doplňuje

soupis zbytků mladohradištního osídlení v rámci města Přerov.

Zdeněk Schenk, FF MU Brno

Resumé:

Přerov (Bez. Přerov), Krankenhaus. Mittlere Burgwallzeit. Siedlung. Terrainbegehung.

Přerov (Bez. Přerov), Trávník Str. Jüngere Burgwallzeit. Siedlung (?). Terrainbegehung.

Přerov (Bez. Přerov), Na Loučkách Str. Jüngere Burgwallzeit. Siedlung. Terrainbegehung.

PŘEROV (k. ú. Předmostí, okr. Přerov)

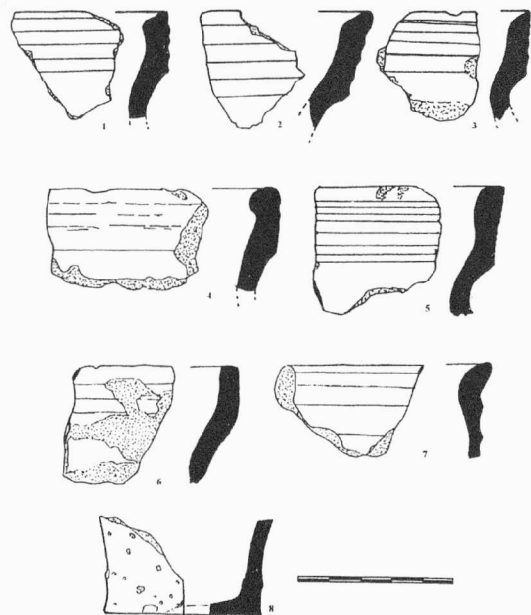
„Díly“. Středověk. Sídliště. Povrchový sběr. Uložení: Autor.

Během povrchového průzkumu prováděném v letech 1993-2000 na polykulturní lokalitě v trati „Díly“ byl získán menší soubor středověké keramiky z 13.-15. století (obr. 34: 1-7). Kromě fragmentu ložtického poháru (obr. 34: 8) byl nalezen také železný hrot z kuše.

Zdeněk Schenk, FF MU Brno

Resumé:

Přerov (Kat. Předmostí, Bez. Přerov), „Díly“. Mittelalter (13.-15. Jh.). Siedlung. Terrainbegehung.

Obr. 34. Přerov- Předmostí. Výběr keramiky. Keramikauswahl.

PRŠTICE (okr. Brno-venkov)

Intravilán obce. Novověk. Náhodný nález.

Při bagrování kanalizace v intravilánu obce si dělníci povšimli v zemině naložené na nákladní automobil části meče, informovali o tomto nález referenta a nález mu předali. Jednalo se o rukojeť opletenou drátkem ze žlutého kovu, ochranný koš a část zlomené čepele, těsně pod košem ohnuté téměř do pravého úhlu. Další část čepele byla nalezena ve vybagrované hlíně. K poškození meče došlo zřejmě při jeho vyzvednutí. V době převzetí nález byl výkop již zahrnutý a nebylo tedy možné zjistit bližší nálezové okolnosti. Přibližnou polohu nálezu, v místech zavezeného rybníka, určuje na ZM ČR 1 : 10 000 bod vzdálený 26 mm od Z s. č. a 234 mm od J s. č. Patrně renesanční meč byl předán do sbírek Technického muzea v Brně.

Martin Geisler, ÚAPP Brno

Resumé:

Prštice (Bez. Brno-venkov), Intravilan der Gemeinde. Neuzeit. Streufund.

RAJHRADICE (okr. Brno-venkov)

Okraj obce. Středověk. Náhodný nález

Na jaře roku 2000 nalezl pan Pavel Vaněk z Brna-Chrlic na smetišti v Rajhradících bronzovou nádobku. Bohužel k nálezu nejsou známy žádné bližší okolnosti, podle nichž by bylo možno nádobu přesně datovat a určit její funkci. Jde o značně neobvyklý tvar, který na první pohled připomíná keramické trojnožky. Ty však při zhruba stejné výšce mají minimálně dvojnásobný průměr. Odlomená bronzová nožka podobného tvaru se našla při výzkumu hradu Tepenec v roce 1999, měla však průřez ve tvaru zaobleného trojúhelníka. Materiál z hradu je datován do 14. století (referát P. Procházkové na konferenci o záchraných výzkumech v roce 1999 v Brně dne 10. 5. 2000). Jedinou odpovídající analogii jsem našel ve sbírkách Národního muzea v Budapešti. Jde o velmi podobnou masivní bronzovou nádobku kotlovitého tvaru na třech nožkách s naznačenými chodidly a s tulejkovitou rukojetí. Od našeho exempláře se liší poněkud kulovitějším tělem s náznakem prohnutí hrdla, absencí žebírka na konci tuleje a navíc má kolmo k rukojeti umístěnou výlevku nasazenou těsně pod okrajem. Nádoba pochází z Csongrádu v Potisí a je datována do 15. století. Hlavně s ohledem na antropomorfní nožky není považována za běžnou kuchyňskou keramiku, ale předpokládá se její speciální použití při vaření vody (Lovag 1999, 108-109, Abb. 300). Podobné závěry můžeme vztáhnout i na naši nádobku.

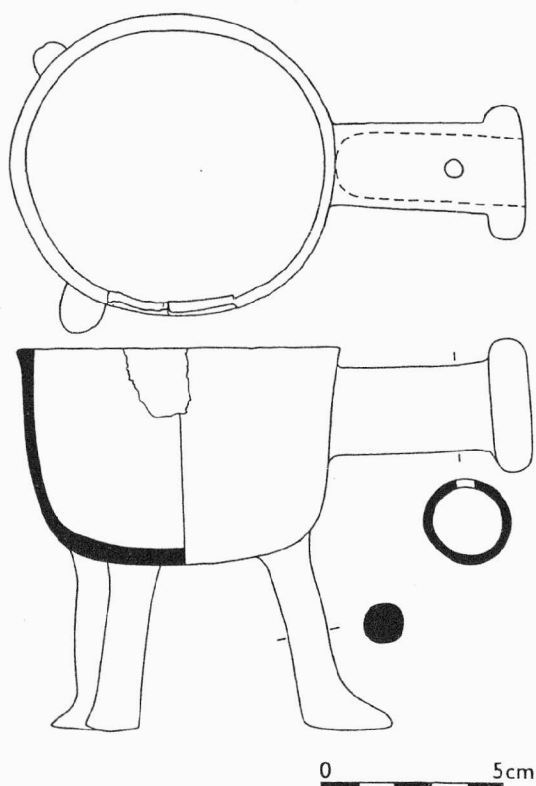
Stanislav Stuchlík, AÚ AV ČR Brno

Literatura:

Lovag, Z. 1999: Mittelalterliche Bronzegegenstände des Ungarischen Nationalmuseums. Catalogi Musei Nationalis Hungarici. Seria Archaeologica III, Budapest.

Resumé:

Rajhradice (Bez. Brno-venkov), Intravillan der Gemeinde, Kehrlichtplatz. Mittelalter (15. Jh.). Ein gegossener Bronzedreifuß. Einzelfund.

Obr. 35. Rajhradice. Bronzová nádobka. Bronzedreifuß.

ROUCHOVANY (okr. Třebíč)

Kostel Panny Marie. Středověk, novověk. Kostel a fara. Záchranný výzkum.

V listopadu byl skutečně dohled při výkopech pro plynofikaci fary a kostela v Rouchovanech. Běžná středověká a novověká keramika ze 14. až 16. století byla nacházena zejména před budovou fary. Ke staršímu osídlení pak patřily nálezy keramiky a vypálené mazanice z mladohradištního období. Pocházely ze sídlištní vrstvy částečně porušené probíhajícím výkopem. Nacházel se na mapovém listu ZM 10 č. 24-33-17, 331 mm od Z s. č., 135 mm od J s. č. Nalezena byla keramika, kterou můžeme datovat do období 12. až poloviny 13. století. Mladohradištní osídlení je v této lokalitě poměrně husté a koncentruje se v místech dnešní návsi. Keramika se neliší od mate-

riálu získaného již dříve v těsné blízkosti zmíněné vrstvy (Obšusta 1999, 455-457). Celá lokalita byla tedy osídlena již v mladohradištním období a výskyt archeologických nálezů můžeme s velkou pravděpodobností očekávat při jakémkoliv terénním záahu.

Petr Obšusta, Západomoravské Muzeum Třebíč

Literatura:

Obšusta, P. 1999: Přehled výzkumů 39, 455-457

Resumé:

Rouchovany (Bez. Třebíč), Panny Marie Kirche. Mittelalter, Neuzeit. Kirche und Pfarrhaus. Rettungsgrabung.

RUDKA (okr. Brno-venkov)

Intravillan obce. Vrcholný středověk a novověk. Sídlíšť. Záchranný výzkum.

V březnu 2000 byla hloubením plynofikační rýhy uprostřed intravillanu na levobřeží Bobravy před jižním štítem domu č. p. 26 (ZM ČR 1 : 10000, list 24-32-16, 5 mm od Z s. č. a 133 mm od J s. č.) v hloubce 0,8-1,2 m protnuta vrstva šedo-hnědé jílovité hlíny, obsahující větší množství vrcholně středověké a novověké keramiky. V získaném souboru představuje nejstarší nálezy fragment zesíleného okraje zásobnicové nádoby, vyrobené z keramické masy se silnou příměsí tuhy, který lze datovat nejdříve do 14. století.

Milan Salaš, MZM Brno

Resumé:

Rudka (Bez. Brno-venkov), Intravillan der Gemeinde. Hochmittelalter (14.-15. Jh.), Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

SOBOTOVICE (okr. Brno-venkov)

Intravillan obce. Středověk. Sídlíšť. Záchranný výzkum.

Na profilu výkopu pro vodovodní potrubí byla ve středu obce při hlavní komunikaci zjištěna jáma, v jejíž výplni byly nalezeny střepy tuhé zásobnice ze 13. století. Místo nálezu určuje na ZM ČR 1 : 10 000 24-34-19 bod vzdálený 168 mm od Z s. č. a 20 mm od J s. č.

Martin Geisler, ÚAPP Brno

Resumé:

Sobotovice (Bez. Brno-venkov), Intravillan der Gemeinde. Mittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

STAŘEČ (okr. Třebíč)

Kostel sv. Jakuba. Středověk, novověk. Kostel. Záchraný výzkum.

Počátkem měsíce června byly zahájeny stavební práce na odvlhčení zdiva kostela sv. Jakuba. Obec je v písemných pramenech poprvé připomínána k roku 1257 (CDM III, 262) a existence farního kostela pak k roku 1311 (CDM VII, supl. 183). Při zmíněných stavebních úpravách bylo obnaženo vnější zdivo místy až do hloubky 2 m. Bylo zdokumentováno napojení renesanční věže postavené roku 1597 ke staršímu středověkému zdivu kostela přízdně na spáru. Věž má zachování původní omítky s renesančními prvky a čtyřicetihodinovým ciferníkem s datací 1597. Dále bylo na západní straně zjištěno zdivo tvořící původní presbytář středověkého kostela. Jednalo se o destrukci dvou rovnoběžných zdí o šířce 1 m, nalezených těsně pod dnešní úrovní terénu. Vzhledem k šířce výkopu 0,5 m nebylo možno zdivo dále sledovat. Nicméně toto zdivo dokládá orientaci středověkého kostela a jeho presbytáře k východu. Z důvodu zvětšení a rozšíření kostela bylo původní zaměření lodi kostela změněno barokní přestavbou na dnešní severní orientaci. Terén neumožňoval přestavbu v původním směru Z-V a tak došlo k rozšíření ve směru J-S. Délka původní středověké lodi se stala šířkou nové lodi barokní a v poměru byla zvětšena i délka nové lodi a presbyteria. Stavba tedy představuje nikoli ojedinělý příklad barokní přestavby, kdy došlo vzhledem k terénní situaci a potřebě zvětšení vnitřního prostoru kostela ke změně jeho orientace k severu. Bylo nalezeno několik zlomků středověké a novověké keramiky spolu s kamenickým článkem a zlomky novověkého skla, použitého ve vitrážích kostelních oken.

Že změna orientace kostela zejména v barokním období nebyla nic výjimečného dokládá barokní přestavba kostela Panny Marie v nedalekých Přibyslavicích, kde také došlo ke změně orientace.

Petr Obšusta, Západomoravské Muzeum Třebíč

Resumé:

Stařeč (Bez. Třebíč), Sv. Jakub Kirche. Mittelalter, Neuzeit. Kirche. Rettungsgrabung.

STRACHOTÍN (okr. Břeclav)

Kostel sv. Oldřicha. Středohradištní období, vrcholný středověk, novověk. Sídliště, pohřebiště. Záchraný výzkum. Uložení: MMG Břeclav (inv. č. A6589-A6603, přír. č. 25/2000).

Dne 27. 2. 2000 bylo při cestě přes obec Strachotín zaznamenáno narušení prostoru kolem kostela sv. Oldřicha neohlášenými stavebními pracemi. Kromě již zasypaných výkopů podél severní,

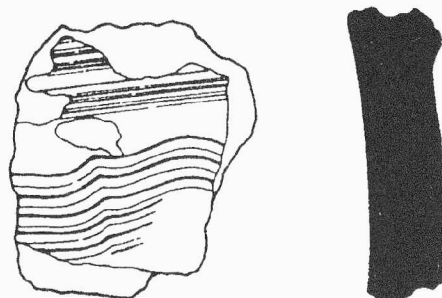
západní a jižní stěny kostela, které zřejmě souvisely s odvlhčováním základů stavby, probíhala ve vzdálenosti asi 1,5 m od severní zdi přibližně 8 m dlouhá, 0,3 m široká a 0,8 m hluboká rýha směřující ven z ohrazeného pozemku k místní komunikaci. Výkop, jehož výplň tvořila jednolitá tmavě hnědá vrstva se zlomky lidských kostí, cihel a drobných kaminků, nezasáhl žádný archeologický objekt. Na hromadách vytěžené zeminy ležely větší i menší kusy lidských kostí (fragmenty lebek, pánví, dlouhé kosti, obratle i prstní články). Nalezeny byly také zbytky keramických nádob z 13.-15. století a novověké zlomky skla. Ojedinělým prvkem v získaném souboru byl středohradištní střep (obr. 36). Stavební práce pravděpodobně porušily jen planýrovací vrstvu, která se vytvořila po roce 1872, kdy došlo ke zrušení kostelního hřbitova. Starší nálezy, které lze spojovat jak s nedalekým středohradištním pohřebištěm, tak s mladším hřbitovem z 11.-18. století, zachyceným přímo u kostela sv. Oldřicha (Měřinský 1985, 219), se do zmíněné planýrky dostaly nejspíše až během pozdějších stavebních úprav kostela (starší je z roku 1575, mladší z roku 1872; Zemek - Zimáková a kol. 1969, 608).

Michal Přichystal, FF MU Brno

Renáta Švecová, MMG Břeclav/FF MU Brno

Literatura:

- Měřinský, Z. 1985: Archeologická topografie katastrálních území obcí v oblasti vodního díla Nové Mlýny. JM 21, sv. 24, 205-220.
- Zemek, M. - Zimáková, A. a kol. 1969: Strachotín. In: Nekuda, V. (red.): Břeclavsko. Vlastivěda moravská, sv. 61. Brno, 606-608.

Obr. 36. Strachotín (okr. Břeclav). Kostel sv. Oldřicha. Zlomek středohradištní nádoby (MMG Břeclav, inv. č. A 6596). The church of St. Oldřich. A potsherd belonging to the period of the Great Moravian Empire.

Summary:

An archaeological layer was ascertained during building works around the church of St. Ol-

dřích at Strachotín. The layer originated after cancellation of the churchyard in 1872. The authors found fragments of human bones, vessels of the 13. - 15. century and modern glass on piles of exploited earth. A potsherd belonging to the period of the Great Moravian Empire represents a solitary find (fig. 36).

ŠAKVICE (okr. Břeclav)

Kostel na návsi. Středověk, novověk. Jáma vyplněná lidskými kostmi. Záchraný výzkum.

Výkop plynové přípojky směřující k severní zdi kostela v Šakvicích porušil v těsném sousedství základového zdiva rozsáhlou jámu vyplněnou lidskými kostmi. Ve vyházené hlíně byly nalézány novověké střepy. Ze spodních částí profilu, z hloubky 150-200 cm, se podařilo vyzvednout fragmenty středověkých nádob. Nálezová situace nedovolovala rozlišit, zda keramika v této úrovni datuje uložení kostrového materiálu už někdy v průběhu 14.-15. století, nebo zda k zaplňování jámy došlo až v novověku a při poklizení kostí z narušovaných hrobů byly tehdy sesbírány a přimíchány k antropologickému materiálu rovněž středověké střepy. Na nutnost archeologického zásahu upozornil pracovníky muzea pan L. Měšťan.

Ondrej Šedo, Regionální muzeum Mikulov

Resumé:

Šakvice (Bez. Břeclav), Intravillan der Gemeinde, Kirche. Mittelalter, Neuzeit. Mit Menschenknochen ausgefüllte Grube. Rettungsgrabung.

ŠTERNBERK (okr. Olomouc)

Farní kostel Zvěstování Panny Marie. Vrcholný středověk, novověk. Zjišťovací výzkum.

Městský úřad ve Šternberku inicioval archeologický výzkum v kostele Zvěstování Panny Marie ve Šternberku (kostel je zapsán v Ústředním seznamu kulturních památek ČR pod číslem 8001972), který probíhal v kostele ve dnech od 10. července do 30. srpna roku 2000. Výzkum provádělo Archeologické centrum Vlastivědného muzea Olomouc. Archeologickému výzkumu předcházela nedestruktivní archeogeofyzikální průzkum, který provedli pracovníci firmy Geodrill s.r.o. Brno a Archeologického ústavu AV ČR Brno. Při tomto průzkumu se pomocí půdního radaru a dipólového elektromagnetického profilování hledají geofyzikální anomálie (Hašek - Peška - Tomešek 2000a). Naměřené výsledky byly ověřeny pedologickou sondáží a pomocnými vrty (Hašek - Peška - Tomešek 2000b). Vlastní archeologický výzkum navázal na tyto informace, neboť probíhal uvnitř kostela a to v těchto místech: v kapli Panny Marie Pomocnice

(sonda 1), při bočním oltáři Svatého kříže (sonda 2), v kapli pod schodištěm vedoucím na kazatelnu (sonda 3), před novou oltářní mensou postavenou roku 1986 (sonda 4), před bočním vchodem do kostela na severozápadní straně (sonda 5). Dále byl proveden průzkum a následná dokumentace současné barokní krypty, která se nachází pod kostelem. Na základě výsledků archeogeofyzikální prospekce byla vyznačena sonda 1, která leží v ose kaple Panny Marie Pomocnice. Po odstranění břidlicové dlažby a zásypu se objevila cihlová barokní krypta o rozměrech 1,3x1,2x0,94 m. Krypta měla cihlovou klenbu i podlahu. V kryptě se nacházely dvě dřevěné bedny. Větší bedna byla situována blíže závěru kostela na straně epištolní. Menší ležela na straně evangelijní, obsahovala cínovou schránku bez nápisů s kosterními ostatky robustního muže v podobě dolních končetin a části pánve, které se po vyjmutí rozpadaly na prach. Věk bylo možno určit jen přibližně, okolo 50 let, výška 192,2 ± 4,49 cm. Muž trpěl stařeckou artrózou (Drozdová 2000, 15-18). Ostatky byly zabaleny v jemné barevné látce, dále byla ve schránce nalezena zcela ztrouchnivělá listina s pečetí augustiniánského konventu z červeného vosku. Jak vyplývá mj. i z historických souvislostí, mělo by se s největší pravděpodobností jednat o ostatky Alberta II. ze Šternberka (Čermák - Peška - Vrána 2000).

Větší bedna obsahovala rovněž cínovou schránku, ale s rytými nápisy o uložených ostatcích. Nalezené neúplné kosterní pozůstatky patřily, ve shodě s nápisy, Petrovi ze Šternberka a jeho ženě Anně Rebece z Kravař. Ostatky byly od sebe odděleny podélnou přepážkou, která rozčlenila cínovou schránku na dvě části. Větší kostra patřila robustnímu muži se silně vyvinutým svalstvem a výškou 187,3 ± 4,49 cm; určení věku podle obrusu zubů 45-55 let, na skeletu jsou patrné artritické změny (Drozdová 2000, 4-9). Kostra Anny Rebečky se dochovala v silně fragmentárním stavu, proto i metrické zhodnocení je méně přesnější než v případě Petra ze Šternberka. Věk byl určen na 45-50 let a výška 164,4 ± 4,49 cm. Na ostatcích ženy se též dochovaly znaky osteoartrózy (Drozdová 2000, 10-14). V sondě 2, která byla položena v hlavní lodi před bočním oltářem sv. Kříže, byl odhalen zbytek zdi z lomového kamene o rozměrech: maximální délka 2,56 m, max. šířka 1,10 m, max. výška 0,30 m. Objevená část zdi je možná součástí původního gotického kostela, případně se může jednat o pozůstatek mladších renesančních přestaveb. Ve vrstvě stavební sutě bylo nalezeno několik keramických zlomků ve značně fragmentárním stavu (zlomek středověké pokličky, zlomek okraje z novověkého polévaného poháru a zlomek kachle). V sondě 2 se dále našly části kostrových pohřbů. Ostatky dvou jedinců ležely na zádech v natažené poloze, z koster se dochovaly pouze dolní končetiny. Nepodařilo se zachytit stopy rakví

ani výkopů hrobových jam. Na S konci sondy v lodi kostela se našla část cihlového schodiště o rozměrech: max. délka 1,12 m, max. šířka 0,60 m, max. výška 0,46 m. Schodiště asi patřilo k renesanční hrobce, kterou nechal vybudovat prelát M. Gašínský z Gašínu (1608-1618) před oltářem sv. Filipa a Jakuba (dnes sv. Kříž), která se patrně dnes nachází pod novou oltářní mensou. Sonda 4 ležela před novou oltářní mensou v hlavní lodi kostela a ukázala nám pod dnešní podlahou mohutnou vrstvu z malty a kamení o síle 0,50 m, níže bylo zachyceno jen rostlé podloží. Tato vrstva sloužila pravděpodobně pro lepší stabilitu kostela nebo podlahy. V této vrstvě se neobjevily žádné archeologické nálezy. Sonda 3 se nacházela pod schodištěm vedoucím na kazatelnu v boční kapli Panny Marie Pomocnice. V této sondě byly do hloubky jednoho metru zachyceny pouze dvě suťové vrstvy bez nálezů, pocházející nejdříve z doby barokní přestavby. Sondou 5 jsme vykopali v hlavní lodi mezi řadami lavic u bočního vstupu do kostela. Zde byla odkryta část původního schodiště, které vedlo z kostela do dodnes zachované krypty. Dnešní vstup do krypty je mimo vlastní kostel před západním průčelím. Schodiště bylo zasypáno stavební suti, patrně ještě v 18. století, snad ze sanitárních důvodů, nebo při změně funkce kostela z klášterního na farní u příležitosti zrušení augustiniánského kláštera ve Šternberku. Z bezpečnostních důvodů nemohlo být celé schodiště obnaženo.

V další fázi výzkumu bylo naším úkolem otevřít a zdokumentovat kryptu pod kostelem. Dnešní krypta je z větší části barokního původu a vznikla při stavbě nynějšího kostela. Skládá se ze vstupního schodiště, předsíně a chodby, která spojuje čtyři pohřební komory. Vstupní schodiště se nachází před hlavním vstupem do kostela a překrývá ho velká pískovcová deska. Vstupní otvor má rozměr 1,62x0,91 m. Když sestoupíme po schodech dolů, dostaneme se do malé předsíně. Nynější schodiště bylo postaveno pouze z cihel, na délku měří 2,16 m, na šířku 0,90 m, výška od dnešního povrchu je 2,74 m. Předsíň je do výšky 1,70 postavena ze smíšeného zdiva z cihel a lomového kamene. Od této výšky je zdivo předsíně spolu s valenou klenbou vystavěno jen z cihel. Předsíň má délku 2,50 m, šířku 1,90 m a výšku 2,22 m. Celá chodba má rozměry 17x2,20x2,00-2,18 m, a do výše jednoho metru je, stejně jako zdi ve všech komorách, postavena z lomového kamene a cihel. Od jednoho metru výše jsou zdi a valené klenby postaveny pouze z cihel. I když charakter chodby je stejný po celé její délce (použitý materiál, pojivo, cihly, kameny) lze rozdělit chodbu na dvě nestejně části – chodba 1 a chodba 2. Při pohledu na půdorys krypty se zdá, že nový vstup je postaven dodatečně spolu s chodbou 1. V celé kryptě jsou stejné také podlahy vytvořené z lité malty o tloušťce cca 0,10 m, pod nimi je skalnaté podloží, které místy prostupuje do

zdi. Na levé straně zmiňované chodby se nacházejí vstupy do pohřebních komor 1 a 2, na straně pravé je vstup do pohřební komory 4 a závěr chodby tvoří vstup do pohřební komory 3.

Komora 1 jako jediná obsahovala kostrový pohřeb augustiniánského kanovníka Kazimíra Herdína, v anatomické poloze a ve značně poškozené prkenné rakvi. Kostra se dochovala vlivem vlhkosti ve velmi špatném stavu, proto lze věk určit jen rámcově (30-70 let); stav nálezu nedovolil ani stanovit věk mrtvého (Drozdová 2000, 19-23). Samotná komora 1 má obdélný půdorys o rozměrech 7,90x3,30x2,20 m se dvěma rovnoběžnými cihlovými podstavci pro rakve o rozměrech 6,24x0,30x0,30 m. I v ostatních komorách najdeme podobné zidky. Ve stěně naproti vchodu se ve výšce 0,80 m od podlahy nachází větrací otvor vedoucí k větrací šachtě, která se postupně zužuje, až se vytrácí vysoko ve stěně kostela. Komora 2 má poněkud méně pravidelný půdorys, což odpovídá složitějšímu stavebnímu vývoji, jako by na sebe byly s menší boční odchylkou napojeny dvě obdélné komory. Maximální délka komory činí 7,90 m, max. šířka 3,10 m a max. výška 1,90 m. Zde se dochovaly relikty středověkého zdiva. Jak naznačují dosavadní výsledky výzkumu, jedná se o zbytky původní gotické kaple, místo prvotního uložení Alberta II. ze Šternberka. Pozůstatky gotického zdiva se našly na levé straně od vchodu do komory (pohled dovnitř z chodby), kde se v nezazděných lunetách nachází část gotického pilíře, patrně pozůstatek zaklenutí krypty. Malá část stěny krypty ve středě zbytku litého jádra zdi se dochovala také z obou stran vchodu do komory. Charakter těchto zdí naznačuje možnost, že jde o část obvodového zdiva z původní gotické krypty. Pojivo středověkého zdiva v komoře 2, malta s velkými vápennými oky, odpovídá pojivu části zdiva v komoře 4 a také reliktu zdi v sondě 2. Ve stěně komory 2 bylo navíc objeveno zasypané schodiště z cihel o délce 1,80 m, šířce 0,80 m a výšce 1,80 m, které ústilo do kostela (viz sonda 5) a z něhož se podařilo odhalit pouze první dva schody. Výsledkem složitěho stavebně historického vývoje této partie krypty je přítomnost čtyř podstavců na rakve (délka 2,80-3,10 m, šířka 0,30 m a výška 0,30 m) a dvou větracích otvorů, které jsou umístěny naproti vchodu. Vchod do komory 3 se nachází na konci spojovací chodby a její půdorys je obdélný o rozměrech 2,80x2,00x1,80 m. I v této komoře byl objeven naproti vchodu větrací otvor s větracím kanálkem, lomícím se někam pod podlahu kostela. Stojany na rakve jsou zde také a mají tyto rozměry: 2,00x0,30x0,30 m. Komora 4 má obdélný půdorys a rozměry 7,50x3,30x2,22 m. Na stěně naproti vchodu se nachází relikv původního zdiva kostela - zeď z lomového kamene spojená maltou s velkými vápennými oky (zeď 914). Dvě zidky na rakve mají rozměry 2,20x0,30x0,30 m.

Zjišťovací archeologický výzkum prokázal jednoznačně pozůstatky starší gotické krypty v prostoru komory 2, ve které bylo patrně původní místo uložení ostatků Alberta II. ze Šternberka. Gotické architektonické články, druhotně použité jako stavební kámen, byly objeveny také při vizuálním průzkumu současné krypty. Bylo objeveno současné místo uložení ostatků obou významných zakladatelů, tj. Alberta II. ze Šternberka a Petra ze Šternberka, čímž výzkum naplnil své hlavní cíle.

Jaroslav Peška, Jakub Vrána, AC VM Olomouc

Literatura:

Čermák M. - Peška J. - Vrána J. 2000: Pozoruhodné objevy v kostele Zvěstování Panny Marie ve Šternberku. Střední Morava 11, Olomouc, 4-17.

Drozdová E. 2000: Antropologický rozbor kosterních pozůstatků objevených v kostele Zvěstování panny Marie ve Šternberku. Odborný posudek uložený na AC VMO.

Hašek V. - Peška J. - Tomešek J. 2000a: Zpráva o archeogeofyzikální prospekci na akci Šternberk, okr. Olomouc - kostel Zvěstování Panny Marie. Uloženo na AC VMO.

Hašek V. - Peška J. - Tomešek J. 2000b: Zpráva o archeogeofyzikální prospekci na akci Šternberk, okr. Olomouc - kostel Zvěstování Panny Marie, doplňkový průzkum. Uloženo na AC VMO.

Hosák L. 1936: Historický místopis země Moravsko-slezské, V. Olomoucký kraj. Brno. 605-608.

Kaňák B. - Koudela M. - Mracký J. 1996: Šternberk slovem a obrazem. Litomyšl.

Medek V. 1971: Osudy Moravské církve do konce 14. věku. Praha.

Mlčák L. - Žurek J. 1992: Stavebně-historický průzkum a návrh památkové obnovy augustiniánského kláštera ve Šternberku. Olomouc.

Richter V. 1953: Příspěvky k činnosti Frant. Ant. Grimma. Časopis Společnosti přátel starožitností, 61/1, Praha, 193-200.

Svátková L. 1977: Farní kostel Zvěstování Panny Marie ve Šternberku. Sborník památkové péče v Severomoravském kraji 3, Ostrava, 144-150.

Vlček P.-Sommer P.-Foltýn D. 1998: Encyklopedie českých klášterů. Praha, 87, 103-105.

Resumé:

Šternberk (Bez. Olomouc), Pfarrkirche Zvěstování Panny Marie. Hochmittelalter, Neuzeit. Vorläufige Sondierung.

ŠTERNBERK (okr. Olomouc)

Farní ulice 5 (čp. 69), parcely č. 9, 12, 13, 14. Novověk. Zjišťovací sondáž.

Lokalizace: ZM ČR 1 : 10000, rok vydání 1997, list 14-44-25; 264 mm od Z, 267 mm od J s. č.

V prosinci 2000 byla v rámci stavebně-historického průzkumu sklepení bývalého augustiniánského kláštera při kostele Zvěstování Panny Marie provedena sondáž, která vyloučila možnost hypotetické existence dalšího patra sklepení. Celkem byly vyhloubeny čtyři výkopy. Sonda 2/00 odkryla v zadržené nícě torzo barokní latríny a poskytla množství materiálu datovaného od 18. do první poloviny 20. století, mj. se podařilo rekonstruovat džbán s modrou malbou Ježíše Krista na bílém podkladu.

Karel Faltýnek, Státní památkový ústav v Olomouci

Resumé:

Šternberk (Bez. Olomouc), Farní Gasse Nr. 5. Neuzeit. Der Kloster. Vorläufige Sondierung.

ŠTERNBERK (okr. Olomouc)

Hlavní náměstí před č. o. 15, parcela č. 253. Sídlištní vrstvy. Novověk. Záchranný výzkum.

Lokalizace: ZM ČR 1 : 10000, rok vydání 1997, list 14-44-25; 241 mm od Z, 253 mm od J s. č.

Záchranný výzkum byl vyvolán výkopem pro přípojku plynovodu v centru města. Sonda (1 x 1,6 m) byla kopána do hloubky 1,2 m. Její dno tvořila minimálně 0,2 m silná vrstva štětu z ostrohranných úlomků kamene, obsahující keramiku z druhé poloviny 15.-16. století. Nebyl zaznamenán nálezkem keramiky středověké, kterou můžeme očekávat v nižších vrstvách. Původní úroveň povrchu náměstí tedy mohla být v 15. století až o 1 m nižší než dnes.

Hana Dehnerová, SPÚ v Olomouci

Prameny:

Dehnerová, H. 2000: Šternberk, Hlavní náměstí, před č. 15. Nálezová zpráva č. D-330 uložená v archivu SPÚ v Olomouci.

Resumé:

Šternberk (Bez. Olomouc), Hlavní Platz vor Nr. 15. Neuzeit. Siedlungschichten. Rettungsgrabung.

TELČ (okr. Jihlava)

Státní zámek, nám. Zachariáše z Hradce I. Vrcholný středověk, novověk. Sídliště. Záchranný výzkum. Uložení: Muzeum Vysočiny, Telč.

V rámci rekonstrukce severního paláce telčského zámku byly během podzimu roku 2000 prováděny výkopy podél jeho stěn s cílem zlepšit odvodnění celé budovy. Na severní straně budovy šlo o terasu s výhledem do zámeckého parku, na jižní straně potom o prostor zámeckého nádvoří a hospodářského dvora.

Výkop na odvodnění severní strany paláce na terase, který dosahoval hloubky 1-1,5 m, obnažil část zpevňovací kamenné zdi, jejíž patu se nepodařilo zachytit. V celé své délce proříznul mohutnou vrstvu navážky nezjištěné mocnosti, která je tvořena písčitohlinitou stavební sutí s úlomky kamenů, cihel, kostí a kuchyňských keramických nádob. Spodní část zpevňovací zdi by mohla naznačovat vynášecí kamenno-cihlový pas na dně výkopu. Z tohoto úseku, tzn. ze západní části výkopu, pocházelo nejvíce nálezů, především zlomků keramických nádob, jejichž větší část náleží druhé polovině 15. až první půli 16. století. Ostatní předměty můžeme zařadit do následujících období až do 20. století.

Výkopy podobného charakteru jako v případě terasy byly prováděny i na jižní straně severního paláce, na zámeckém nádvoří. Po uvolnění zdi do hloubky cca 1 m byla obnažena jižní základová zeď severního paláce, tvořená převážně nahrubo opracovaným kamenem, méně pak cihlami. Zajímavější zeď se podařilo odkrýt 4 m východně od západních arkád pod opěrným pilířem v severozápadní části nádvoří. Kamenná zeď se skládá z nahrubo opracovaného kamene, který je spojován kvalitní maltou. Byla přízděná kolmo na základovou zeď severního paláce a podle toho, že se jí podařilo zachytit v celém profilu výkopu, pokračuje s největší pravděpodobností dál přes zámecké nádvoří paralelně se západními arkádami směrem k jižnímu paláci. Na korunu kamenné zdi byl posazen cihlový základ přibližně čtvercového půdorysu pro opěrný pilíř. Celá nálezová situace byla překryta písčitohlinitou sutí s úlomky kamenů, cihel a kuchyňského odpadu, na které je v současné době položena kamenná dlažba.

Poslední výkopová linie byla vyhloubena podél jižní stěny severního paláce na „hospodářském dvoře“ u hospodářské místnosti zvané „Kornírna“. Základové zdi této budovy překryla suťovitá navážka stejného složení jako v případě zámeckého nádvoří. Pod renesančním kamenným portálem (zhruba uprostřed stěny) se nacházel přitesaný kamenný skalní výchoz, využitý jako základ stěny paláce.

Suťová navážka spolu s kuchyňským odpadem posloužila ke zvýšení terénu pro vybudování terasy na severní straně zámku. Stejnému účelu posloužila i stavební suť na zámeckém nádvoří a hospodářském dvoře. Mocnost vrstvy, která vyrovnávala nerovnosti původního podloží, svědčí o mohutné stavební aktivitě v areálu středověkého hradu. Zeď, odhalená na zámeckém nádvoří, patří spíše k renesanční fázi stavby. Šlo zřejmě o základovou zeď nerealizovaného projektu nebo stavby později zrušené. Celou archeologickou situaci, sledovanou na terase, zámeckém nádvoří i hospodářském dvoře, můžeme na základě keramických nálezů datovat do doby přestavby středověkého hradu na renesanční zámek ve druhé polovině 16. století.

David Zimola, Muzeum Vysočiny Jihlava

Resumé:

Telč (Bez. Jihlava), Schloss, Zachariáše z Hradce Platz 1. Hochmittelalter, Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

TELNICE (okr. Brno-venkov)

„Úzké“ a „Za mlýnem“. Středohradištní období. Sídliště. Záchranný výzkum.

Na trase Vírského oblastního vodovodu v polních tratích Úzké – Za mlýnem (ZM ČR 1 : 10000 list 24-43-11, v ose mezi body Z s. č., J s. č. ([280, 73], [300, 49]) mm) bylo v rámci záchranného archeologického výzkumu prozkoumáno celkem 12 objektů. Poměrně velký soubor nálezů pochází především z „polozemnice“, která náležela středohradištnímu období. V blízké trati Přední díly (1954) byla prozkoumána mohyla se středohradištními hroby (Belcredi - Čižmář - Koštuřík - Oliva - Salaš 1989). Nalezený objekt je prvním dokladem soudobého sídlištní osídlení a využívání nekropole v této lokalitě.

Petr Kos, ÚAPP Brno

Literatura:

Belcredi, L. - Čižmář, M. - Koštuřík, P. - Oliva, M. - Salaš, M. 1989: Archeologické lokality a nálezy okresu Brno-venkov, Brno.

Resumé:

Telnice (Bez. Brno-venkov), „Úzké“ u „Za mlýnem“. Siedlung. Mittlere Burgwallzeit. Rettungsgrabung.

TĚŠETICE – KYJOVICE (okr. Znojmo)

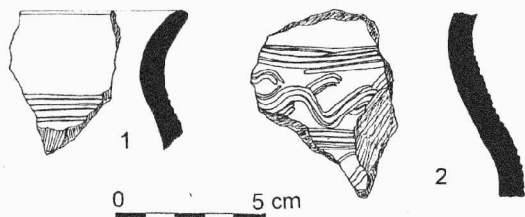
Údolní nádrž Těšetice. Doba starohradištní (středohradištní?). Sídliště. Povrchový průzkum.

V nevelké vzdálenosti od archeologicky zkoumané neolitické osady v poloze „Sutny“ u Těšetic-Kyjovic byly nalezeny slovanské a zřejmě i eneolitické nálezy. Místo nálezu je ve spodní části prudkého jižního svahu na severním břehu údolní nádrže Těšetice. Při poklesu vodní hladiny v roce 2000 se našlo několik zlomků keramiky, které mají starohradištní, příp. středohradištní charakter. Tři zlomky keramiky pochází pravděpodobně z jedné nádoby vejčitého tvaru s ven vyhnutým okrajem a výzdobou pomocí vlnic a rýh na výdutí (obr. 37: 1-2). Keramika pochází z výplavového kuželu splaveného z vyšších poloh a mohou indikovat dosud neznámou lokalitu v „Tvořihrázském lese“. Ve vzdálenosti 10 m východním směrem od nálezů slovanské keramiky se zjistila nevýrazná kulturní vrstva obsahující silně zvětřalé zlomky keramiky a několika kusů ŠI (2 ústěpy a čepel z rohovce typu Krumlovský les varianty I a II). Nalezená keramika je oranžové až hnědé barvy a je zhotovena ze silně písčité hmoty. Nálezy jsou zřejmě eneolitického stáří. Kulturní vrstva je postupně rozplavována kolísající hladinou vodní nádrže.

Milan Vokáč, Martin Moník, FF MU Brno

Resumé.

Těšetice-Kyjovice (Bez. Znojmo), Stausee Těšetice. Äneolithikum, Ältere (mittlere?) Burgwallzeit. Siedlung. Terrainbegehung.

Obr. 37. Těšetice-Kyjovice, slovanská středohradištní keramika. Keramikauswahl.

TŘEBÍČ (okr. Třebíč)

Kostel Nejsvětější Trojice. Středověk, novověk. Hřbitov, kostel. Záchranný výzkum.

V průběhu měsíců května a července došlo ke stavebním úpravám při pokládce kabelů NN a odvlhčení zdiva kostela. Pozdně gotický kostel byl renesančně přestavěn v letech 1564-73. Po roce 1605 vznikl při kostele městský hřbitov, protože

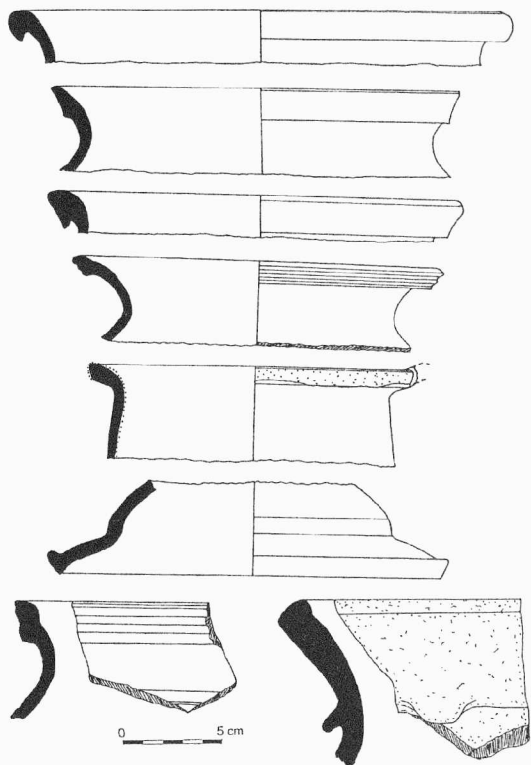
původní hřbitov při kostele sv. Martina již nepostačoval svému účelu a nebylo možno jej dále rozšiřovat. Kostel Nejsvětější Trojice byl barokně upraven v letech 1661-67 a byl také nově vysvěcen. Roku 1701 byla na severní straně přistavěna hranolová věž a roku 1775 byl upraven vnitřek kostela s valenou lunetovou klenbou (Bartušek 1969, 47, 69, 73). Během odstranění terénu při vnějších zdech bylo odkryto rozšíření základů asi o 0,2 m pod dnešním pětibokým presbytářem. Byly nalezeny jednotlivé fragmenty lidských kostí v neanatomické poloze. Při průzkumu byly ještě objeveny tři kamenné náhrobníky použité jako schodišťové stupně hlavního vstupu procházející věží z roku 1701. Náhrobníky jsou patrně středověkého stáří a svým nevhodným umístěním jsou značně poškozeny („ošlapání“ částí tvořící náslapnou plochu schodu).

Blahoslavova I, Zámostí. Novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

V průběhu celého roku probíhala rekonstrukce objektu na zmíněné parcele, která není dosud ukončena. Jednalo se o dům č. 106 v židovské čtvrti s údajnou renesanční dispozicí. Objekt tvořil také hranici židovské čtvrtě, která probíhala právě v místech soutky. Původní objekt byl zbořen a nahrazen novostavbou. Při sledování přestavby byly nalezeny pouze zlomky atypické novověké keramiky. Důležitým zjištěním byl objev velmi úzké průchozí soutky s prampouchy mezi západní zdí a sousedním objektem. Existence těchto úzkých uliček (soutek) je doložena i na dalších místech židovské čtvrti. Dalším významným zjištěním je nález novověkého prevetu ústíciho do zděného kanálu probíhajícího při východní straně parcely. Tento prevet, vnesený na mohutných kamenných krakorcích, patřil k sousednímu objektu a časově je možno jej zařadit do 18.-19. století.

Karlovo nám. 37. Středověk, novověk. Městská parcela. Záchranný výzkum.

Při přestavbě a rekonstrukci objektu na zmíněné parcele došlo k odtěžení části plochy dvora. Vzhledem k existenci starší zástavby byl na větší části plochy pouze odstraněn moderní stavební odpad. Pouze v JV koutě parcely došlo k porušení středověké odpadní vrstvy s keramikou náležící do 15. století. Pozornost rovněž zaslouží nález neporušeného dutého keramického předmětu diskovitěho tvaru neznámého účelu. V moderním stavebním odpadu byl rovněž nalezen profilovaný kamenický článek o rozměrech 70 x 40 x 25 cm. Tento gotický článek tvořil původně ostění středověkého portálu vjezdu a patrně byl druhotně použit v pozdější stavební konstrukci.

Obr. 38. Třebíč, vnější nádvoří zámku. I. č. 13/2000. Keramika 15. stol. Keramikauswahl (15. Jh.).

Obr. 39. Třebíč, vnější nádvoří zámku. I. č. 13/2000. Výběr materiálu. Materialauswahl.

Areál zámku, baziliky sv. Prokopa a hospodářské objekty. Středověk, novověk. Klášter. Záchraný výzkum.

Při obnově inženýrských sítí v areálu bývalého benediktinského kláštera došlo k narušení několika archeologických situací. Výkopy měly značný rozsah a tvořily vhodnou archeologickou sondu zejména v hospodářské a vnější části areálu kláštera. Hloubka dosahovala místy až 3 m. Nicméně ani tyto rozsáhlé terénní práce nepřinesly očekávaný rozsah středověkého osídlení. V hospodářské části areálu nedošlo k narušení archeologických středověkých vrstev a je tedy záhadou, jak a čím se projevovala jistě rozsáhlá hospodářská činnost kláštera. Skalnaté podloží vystupovalo místy až těsně k povrchu a pouze na několika místech se vyskytovaly těsně pod dnešním povrchem starší úroveň komunikace. Ani výkopy v přízemí gotické věžové brány s klíčovými střílnami nepřinesly žádný materiál či náznak zvrstvení. Nikterak četné archeologické nálezy byly objeveny na vnějším nádvoří bývalého kláštera. Zde se objevila vrstva z 15. století indikující nám pravděpodobně stavební úpravy po dobytí kláštera Matyášem Korvínem roku 1468. Tato vrstva se nacházela přímo na podloží a dosud nevysvětlitelná je absence starších vrstev či nálezů souvisejících se založením či chodem kláštera ve 12.-13. století. Potvrzen byl pouze průběh hradební, asi 2,5 m široké zdi v místech tarásku dnešního parku, která probíhala od tzv. konírny k věžové bráně a uzavírala vnější klášterní nádvoří ze západní strany. Z novodobých odpadních vrstev byly zachráněny tři gotické kamenické články. Velice zvláštní je nálezový hiát z období 12.-13. století nejen při tomto terénním výzkumu, ale početné nálezy nepocházejí ani ze starších výzkumů.

Petr Obšusta, Západomoravské Muzeum Třebíč

Literatura:

Bartušek, A. 1969: Umělecké památky Třebíče. Brno.

Resumé:

Třebíč (Bez. Třebíč), Nejsvětější Trojice Kirche. Mittelalter, Neuzeit. Gräberfeld, Kirche. Rettungsgrabung.

Třebíč (Bez. Třebíč), Blahoslavova Str. 1, Záměstí. Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

Třebíč (Bez. Třebíč), Karlovo Platz 37. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Třebíč (Bez. Třebíč), Schloss, Basilika Sv. Prokop. Mittelalter, Neuzeit. Kloster. Rettungsgrabung.

TVAROŽNÁ (okr. Brno-venkov)

„Kopečky“. Novověk. Plužiny. Záchraný výzkum.

Lokalizace: ZM ČR 1 : 10 000, list 24-43-02, v souřadnicích Z s. č., J s. č.: ([928,261], [306,261], [323,261]) mm.

Výkopovou rýhou DOK byly zachyceny 4 archeologické objekty (viz. kap. Doba bronzová). Do období novověku náleží dva rovnoběžné žlaby o hloubce cca 0,5 m a šířce 0,4-0,6 m, které výkopová rýha příčně prořala. Podle nálezů, jež byly učiněny ve výplni jednoho z objektů, lze uvažovat o přelomu 19.-20. století. Oba žlaby patrně souvisejí se zaniklými polními nebo zahradními parcelami.

„Pod kopci“. Středověk, novověk. Cesta. Záchraný výzkum.

Lokalizace: ZM ČR 1 : 10 000, list 24-43-02, v souřadnicích Z s. č., J s. č.: ([323,261], [210,304]) mm.

Výkopovou rýhou DOK bylo zachyceno několik archeologických objektů (viz kap. Neolit, Doba bronzová, Doba železná, Doba římská a stěhování národů). Jeden řez poskytl příčný profil zaniklou vozovou cestou pravděpodobně z období středověku, která byla funkční až do novověku. Vozová cesta vedla v minulosti podél levého břehu potoka Rokytnice od Velatic a směřovala zřejmě k nedalekému bývalému zájezdnímu hostinci Maxlůvka, případně k mostku přes Tvaroženský potok pod návrším Santon. Nálezový materiál, který by umožnil přesnější dataci komunikace, nebyl bohužel nalezen.

Petr Kos, ÚAPP Brno

Literatura:

Kos, P. 2000a: Tvarožná 2000, Kopečky, NZ ÚAPP Brno, č.j. 309/00.

Kos, P. 2000b: Tvarožná 2000, Pod kopci, NZ ÚAPP Brno, č.j. 310/00.

Resumé:

Tvarožná (Bez. Brno-venkov), „Kopečky“. Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

Tvarožná (Bez. Brno-venkov), "Pod kopci". Mittelalter, Neuzeit. Verkehrsweg. Rettungsgrabung.

TÝN NAD BEČVOU (okr. Přerov)

Hrad Helfštýn. Středověk. Hrad. Zjišťovací výzkum.

Ve dnech 28. 8.-8. 9. 2000 proběhl zjišťovací výzkum v JZ předpolí středověkého hradu

Helfštýna, tj. v prostoru pravěkého hradiska. Účelem výzkumu bylo zjištění stáří terénních útvarů v blízkosti jižní části hradeb, kde průběh vybíhajícího valového opevnění působí dojmem vstupu do areálu. Během výzkumu byly otevřeny čtyři sondážní výkopy. Tři z nich přímo na pozůstatcích „valů“, jeden přes bývalou přístupovou cestu (zjištěny opěrné pilíře). Ve výkopech bylo kromě kamenných destrukcí nalezeno větší množství keramického materiálu (14.-15. století), na základě kterého byla tato valovitá tělesa datována do období středověku. S velkou mírou pravděpodobnosti se jedná o středověké palebné postavení, porušující v těchto místech průběh opevnění z doby popelnicových polí. Součástí grantového úkolu „Archeologické památky střední Moravy I – okres Přerov“ MK ČR se ve spolupráci s Muzeem Komenského v Přerově stalo pořízení celkového geodetického plánu zbytků fortifikace po celém obvodu vrcholové plošiny. Časové zařazení do ostrého úhlu konstruovaného mohutného valu s vnějším příkopem, který se nachází za hradbami na samém V okraji lokality, může potvrdit pouze budoucí archeologický výzkum.

Jaroslav Peška, Arkadiusz Tajer, Jakub Vrána, AC VM Olomouc

Resumé:

Týn nad Bečvou (Bez. Přerov), Burg Helfštýn. Mittelalter. Burgwall. Vorläufige Sondierung.

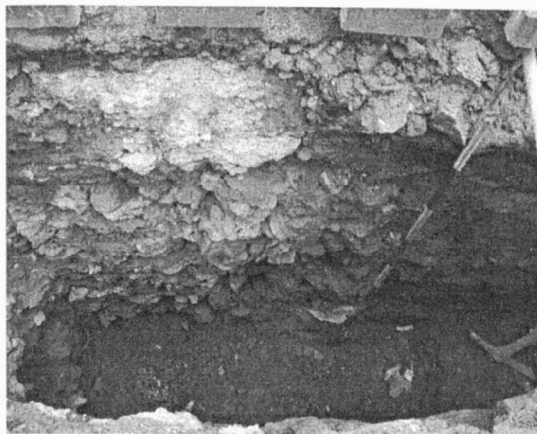
UHERSKÉ HRADIŠTĚ (okr. Uherské Hradiště)
Hradební ulice, parc. č. 653/33. Středohradištní období, novověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Při opravě kanalizace narazili dělníci v místech nově budované přípojky v prostoru před parkovištěm Klubu kultury (na nároží Hradební a Poštovní ulice) na pozůstatky dřevěné palisády, která pokračovala jižním směrem - tedy již mimo vlastní výkop. Palisáda se nacházela v hloubce 3,60-3,65 m pod úrovní současného terénu. Vzhledem k absenci nálezů, které by palisádu datovaly, je její stáří možné stanovit jen stratigraficky. Možné středohradištní (?) stáří dřevěné konstrukce se ovšem jeví opodstatněné i s ohledem na místo nálezu, v jehož blízkosti se již dříve podařilo R. Snášilovi a R. Procházkovi zachytit takto datovanou dřevěnou konstrukci. V rámci výzkumu byly sledovány i novověké vrstvy a nálezy.

Kollárova, Svatováclavská ul., parc. č. 622/1 a 653/39. Novověk. Barokní opevnění. Zjišťovací záchraný výzkum.

Při sledování výkopu kanalizace Komerční banky, který procházel nádvořím této instituce a

směřoval severním směrem na ulici Kollárovu, byla na rozhraní dvora a ulice zachycena destrukce kamenné zdi. Zeď tvořily na maltu kladené kameny, zcela výjimečně i cihly. Zeď procházela ve směru SZ-JV. Zachycena byla v šíři 200 cm a délce 48 cm. Od vlastní silnice na ulici Kollárově byla vzdálena 50-80 cm. Zeď začínala 30-55 cm pod současným povrchem a svou výškou přesahovala hloubku vlastního výkopu, tedy 220 cm. Základovou spáru se proto nepodařilo zachytit.

Obr. 40. Uherské Hradiště, Kollárova-Svatováclavská ul. Zeď barokního bastionu. Barockmauerwerk.

Vzhledem k poloze zdi i jejímu charakteru lze předpokládat, že výkop kanalizace porušil 11. barokní bastion sv. Josefa. Ten byl vybudován v průběhu 18. století. Jeho zánik je možné klást do období konce 18. až do druhé poloviny 19. století, kdy jednotlivé obranné prvky městského opevnění ztrácely svůj význam a docházelo k jejich likvidaci. Do tohoto období je možné datovat také objekt zjištěný na nádvoří banky. Jeho výplň tvořila 30-100 cm mocná kulturní, propálená vrstva se značnou koncentrací zlomků novověkých cihel i několika novověkých střepů a zvířecích kostí.

Dana Menoušková, SM Uherské Hradiště

Literatura:

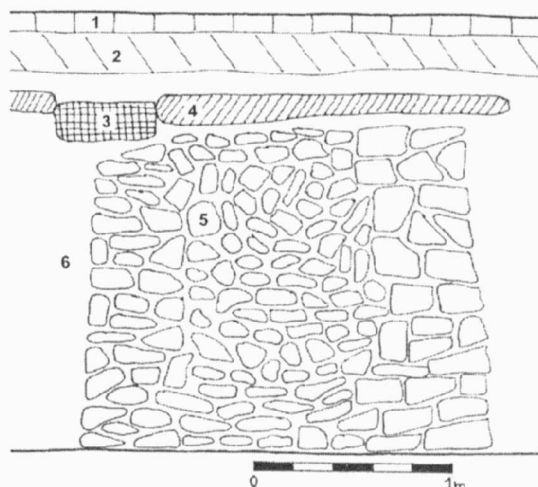
Fišer, B. 1921: Uherské Hradiště. Topografie.

Gardavský, Z. 1978: Uherské Hradiště centrum – průzkumy a rozbory. Předpokládaný vývoj územního opevnění historického jádra. Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů.

Resumé:

Uherské Hradiště (Bez. Uherské Hradiště), Hradební Str. Parcelle Nr. 653/33. Mittlere Burwallzeit, Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

Uherské Hradiště (Bez. Uherské Hradiště), Kollárova Str., Parcelle Nr. 622/1, 653/39. Neuzeit. Fortifikation. Rettungsgrabung.

Obr. 41. Uherské Hradiště, Kollárova-Svatováclavská ul. Zeď barokního bastionu. 1: dlažba, 2: šedé jíly, 3: beton, 4: propálená vrstva, 5: kámen, 6: kompaktní hnědá hlína. Barockmauerwerk.

VALTICE (okr. Břeclav)

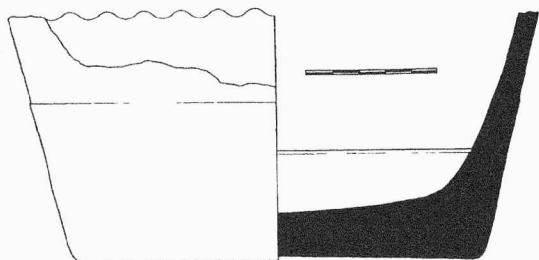
Ulice Pod Zámkem a Lázeňská. Vrcholný středověk. Sídliště. Povrchový sběr na narušené lokalitě. Uložení: MMG Břeclav (inv. č. A6653-A6678; A6771-A6831; A6912-A6994, př. č. 30/2000; 34/2000; 38/2000).

V intravilánu města Valtice, mezi ulicemi Pod Zámkem a Lázeňská, vedle budovy policie - za parkovištěm, byla v průběhu měsíce března 2000 skrývkou do hloubky 30-100 cm narušena archeologická situace. Na obnažené ploše 50 x 70 m byly v tmavě šedé jílovité hlíně rozsety větší i menší fragmenty keramických nádob. Na některých místech byly viditelné i kumulace střepů nebo větších částí nádob, poškozených snížením terénu. V jihovýchodní části plochy se objevil půlkruhový obrys, tvořený do oranžova propálenou hlinou. Uvnitř půlkruhovitěho útvaru (výplň byla písčítá) se nacházelo seskupení drobných zlomků šedé tenkostěnné keramiky. Na povrchu porušené kulturní vrstvy byly nalezeny také zvířecí kosti, celý kamenný brousek, zlomky mazanice a zkorodovaného železa. Střepy indikují přítomnost více keramických typů, např. zásobnice (obr. 42), běžné hrnce různých velikostí, misky, pokličky jak ploché tak zvonovité, pohárek, nádobky s výlevkou, kahan

apod. (obr. 43). Na základě typologických a chronologických znaků fragmentů nádob a kvality keramické hmoty byl soubor datován do 14.-15. století.

Porušení kulturních vrstev ze 13. až 15. století zaznamenal již v roce 1976 J. Unger, kdy na tomto místě probíhala výstavba nového sídliště v ulici Lázeňská (Unger 1978, 89).

Podobná situace se na ulici Pod Zámek a Plnín objevila také roku 1998, kdy při hloubení rýhy pro STL plynovod došlo k narušení archeologických kontextů, které zdokumentovali pracovníci z detašovaného pracoviště AÚ AV ČR Brno v Dolních Dunajovicích. Na profilech výkopu zaznamenali 6 různých situací: A-tvorba půdního horizontu; B-recentní zásah; C-navážka stavební suti; I-mladší sídlištní horizont (14. století); II-požárová vrstva; III-starší sídlištní horizont (13. století). Nálezová zpráva s podrobnými informacemi o této akci je k dispozici na Středisku pro archeologii doby římské a stěhování národů v Dolních Dunajovicích.

Obr. 42. Valtice (okr. Břeclav). Zrekonstruovaná část zásobnice.

Zum Teil rekonstruierte Keramik.

Podle písemných zpráv došlo v průběhu česko-rakouského válečného sporu v letech 1330-1336 několikrát k poplenní města Valtice. Během vzájemných vojenských potyček v zimě 1336/1337, kdy rakouskou stranu ve Valticích vystřídal vojsko Jana Lucemburského, město vyhořelo (Zemek 1970, 51). Tomuto datu by snad mohl odpovídat destrukční horizont zachycený při záchranném výzkumu AÚ AV ČR v roce 1998.

Renáta Švecová, MMG Břeclav/FF MU Brno

Literatura:

Unger, J. 1978: Funde mittelalterlicher Keramik aus Valtice (Bez. Břeclav), PV 1976, 89.

Zemek, M. (ed.) 1970: Valtice, Brno.

Resumé:

Valtice - Intravilan. Hochmittelalter. Oberflächensammlung. Im Intravilan der Stadt Valtice, Bezirk Břeclav, zwischen Straßen Pod Zámek und

Lázeňská wurde eine archäologische Fundstelle gestört. Auf einer Fläche von cca 50x70 m ist es zum Abräumen des Oberbodenhorizontes in einer Tiefe von 30-100 cm gekommen. An der Oberfläche des abgeräumten Platzes war eine große Anzahl von keramischen Scherben verstreut. An einigen Orten befanden sich Scherbenkumulationen oder größere Gefäßteile, die durch das Abräumen zerstört wurden. Im SO Quadrat der gestörten Fläche hat man einen halbkreisförmigen Umriß entdeckt. Der Umriß war aus verbranntem Lehm gebildet und innerhalb gab es eine Kumulation von kleinen feinen grauen Scherben. Außer Keramik, die ins 14.-15. Jahrhundert datiert ist, wurden noch Tierknochen, ein Schleifstein, verbrannte Lehmstücke und korrodiertes Brucheisen gefunden.

Obr. 43. Valtice (okr. Břeclav). Výběr keramiky z porušené středověké kulturní vrstvy.

Auswahl der Keramik aus der gestörten mittelalterlichen Kulturschicht.

VALTICE (okr. Břeclav)

„Zámecký park“. Novověk. Umělá jeskyně - grotta. Zjišťovací výzkum.

V srpnu 2000 provedli pracovníci archeologického oddělení SPÚ v Brně zjišťovací výzkum tzv. Pekla ve valtickém zámeckém parku. Jde o umělou jeskyni postavenou nejspíše ve druhé čtvrtině 19. století. Archeologický výzkum jako součást stavebně historického průzkumu si kladl za cíl vyřešení několika otázek, souvisejících s původní podo-

bou stavby. Během týdenního výzkumu byly otevřeny celkem 3 sondy.

Sonda č. 1 byla situována v místech tušeného, dnes však již neexistujícího vstupního prostoru v severní části stavby. Místy až 0,40 m mocná vrstva druhotně přemístěné sprašové hlíny zde pokrývala kamennou suť, tvořenou balvany značných rozměrů. Svými rozměry se podobaly kamenným blokům dochovaného obložení stěn, z čehož můžeme usuzovat, že pochází ze zhrouceného stropu jeskyně a byly původně přilepeny maltou k dochované cihelné jeskynní klenbě. Zřejmě původní hlavní vchod byl jimi pouze druhotně zatrasen. Za cenné zjištění můžeme považovat odhalení vytesaného nápisu, představujícího zřejmě jméno vlastního tvůrce stavby.

Sonda č. 2 odkryla více než čtvrtinovou část bočního apsidálního prostoru. Ve stavební suti, vyplňující prostor do hloubky zhruba 1,0 m byly odkryty dvě zidky přiléhající kolmo ke stěnám a sbíhající se ve středu apsidy. Spočívaly na maltou zpevněném, vyhlazeném dně a bezesporu nesly největší tíhu dnes již nedochovaného točitého schodiště v přístavku, který měl původně asi podobu věže.

Sonda č. 3 byla položena v centrální části jeskyně. Nadloží tvořily celkem 4 vrstvy. Dvě z nich byly černošedé popelovité promísené silně uhlíky, jedna světlehnědá písčité. Poměrně silná byla doběla zbarvená písčité vrstva silně promísená vápnem. Tvořila ji vápenná malta, původně použitá jako pojivo při obkládání stěn a stropu kameny. Dno sondy tvořila dosud kompaktní maltová vrstva s úhledně vyskládanými křemičitými oblázky, jejichž velikost se pohybovala od 0,03 do 0,07 m.

Co se týče nálezů, výzkum jimi příliš neoplýval. Prakticky jediným historicky cennějším artefaktem je protektorátní mince z roku 1942, která svědčí o tom, že jeskyně byla vzhledem ke své poloze v bezprostřední blízkosti státní hranice využívána i za druhé světové války patrně jako kryt.

*Hana Palátová, Radmila Stránská, Petr Vitula
SPÚ v Brně*

Resumé:

Valtice (Bez. Břeclav) „Park hinter dem Schloss“. Neuzeit. Grotte. Feststellungsgrabung.

VALTICE (okr. Břeclav)

Bezejmenná trať. Novověk. Vesnice. Záchraný výzkum.

Při výstavbě areálu fy. CATIS, která se nachází cca 500 m západně od intravilánu Valtic, se podařilo nalézt doklady novověkého osídlení. Lokalita se nachází v nadmořské výšce 180 m n. m. Je

rozložena na levém břehu vodoteče, která ústí do rybníku Nesyt. Jedná se tedy o inundační území. Na trase kanalizace se pod ornici podařilo lokalizovat poměrně mocnou kulturní vrstvu (minimálně 30 cm silnou) s početnými nálezy keramiky a osteologického materiálu z průběhu 16. století. V tomto období zde tedy mohla existovat samostatná usedlost, kterou se nám ovšem nepodařilo zachytit a kterou nelze spojovat s tehdejším rozsahem intravilánu Valtic.

Zdeněk Čížmář, ÚAPP Brno

Resumé:

Valtice (Bez. Břeclav). Neuzeit. Dorf. Rettungsgrabung.

VELKÉ BÍLOVICE (okr. Břeclav)

„Úlehle“. Pravěk, středověk. Sídliště. Povrchový sběr. Uložení: MMG Břeclav (inv. č. A6687-A 6770, přír. č. 33/2000).

Dne 1. 4. 2000 byl proveden povrchový průzkum v trati „Úlehle“, ležící asi 3 km SSZ od Velkých Bílovic a přibližně 0,5 km SZ od kóty 262,2 m n.m. („Zimarky“). Ve východní části uvedené trati, na temeni jednoho z JV výběžků svahu klesajícího k bezejmennému pravému přítoku Bílovického potoka, bylo během akce, vyvolané hlubokou orbou před výsadbou nových vinic, získáno větší množství archeologických nálezů. Lokalita se nachází v nadmořské výšce od 210 do 216 m a je určena na ZM 1:10 000, listu 34-21-24 souřadnicemi 122-145 mm od Z s.č. a 266-276 mm od J s.č.

Na ploše cca 50 x 250 m bylo nalezeno 73 keramických zlomků, 13 zvířecích kostí se stopami po řezání, 7 silicitových ústěpů, 1 zlomek mazanice a 2 železné artefakty (oválná přezka a kulatý plíšek). Tyto předměty obvykle tvořily prostorové koncentrace, odrážející hlubokou orbou narušené objekty.

Datování nové lokality je vzhledem k absenci výzdoby na keramických zlomcích obtížné. Podle složení keramického těsta, kvality výpalu a celkového vzhledu je možné část střepů zařadit do kultury s lineární keramikou a do doby bronzové, zbývající jen rámcově do pravěku a středověku.

*Michal Přichystal, FF MU Brno
Renáta Švecová, MMG Břeclav/FF MU Brno*

Summary:

The authors discovered by surface survey a new archaeological site in the locality „Úlehle“ lying about 3 km NNW from Velké Bílovice. The obtained ceramic material belongs partly to the Neolithic (Linear Pottery culture) and Bronze Age,

the rest can be dated only generally to the Primeval and Middle Ages.

VĚROVANY (okr. Olomouc)

Intravilán obce. Starohradištní a mladohradištní období. Sídliště. Záchraný výzkum.

Při záchraném archeologickém výzkumu prováděném v roce 2000 na stavbě rodinných domů a komunikace v obci Věrovany, byly objeveny stopy starohradištního a mladohradištního osídlení (srov. kap. Doba bronzová).

Z časně slovanského období byly objeveny čtyři objekty: mělce zahluobená chata s ohništěm, dvě zásobní jámy a jeden sídlištní objekt. V každém objektu byly nalezeny zlomky keramiky z nádob pražského typu, v chatě zlomek pražnice. Ze starohradištního období pochází jeden objekt.

Pozdně hradištní období je na lokalitě zastoupeno příkopem a řadou kůlových jamek jdoucích souběžně s příkopem. Dá se předpokládat, že tvořily oporu pro vnitřní konstrukci valu, nebo lehkou palisádu. Průběh příkopu byl prozkoumán v délce 40 metrů devíti řezy. Maximální šířka byla 3,5 m, hloubka 1,40 m. Příkop vedl souběžně s hranou terasy ve vzdálenosti cca 30 m od její hrany ve směru S-J. Zásyp příkopu poskytl sice početný, ale velmi zlomkovitý materiál. V řezu č. IX byly v hloubce 0,30 m nalezeny části psiho skeletu v anatomické poloze.

Filip Šrámek, AC VM Olomouc

Resumé:

Věrovany (Bez. Olomouc), Intravillan der Gemeinde. Ältere Burgwallzeit, Spätere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

VESELÍ NAD MORAVOU (okr. Hodonín)

Sadová ul. Novověk. Pohřebiště. Záchraný výzkum.

Při stavbě rodinného domu manželů Kolářových z Frýdku-Místku bylo v září roku 1999 objeveno pohřebiště. Na tuto skutečnost bylo Masarykovo muzeum v Hodoníně upozorněno prostřednictvím Městského úřadu Veselí nad Moravou.

Celkem bylo probádáno 68 kostrových hrobů. Vedle ucelených nálezových celků bylo zaznamenáno i větší množství rozrušených hrobů. Nalezené kosterní pozůstatky byly podrobeny antropologickému zkoumání ze strany RNDr. L. Horáčkové Ph.D. a MUDr. L. Vargové z oddělení lékařské antropologie Anatomického ústavu Lékařské fakulty MU v Brně.

Kostrové hroby se nacházely v Milokošti (část Veselí nad Moravou), poblíž polohy zvané „Za cigánovým“, ve vzdálenosti cca 150 m od regulovaného toku řeky Moravy. Jednotlivé hroby byly zapuštěny do hrubého žlutošedě zbarveného štěrku (velikost frakcí kolísala). V začištěném profilu byly dobře pozorovatelné nánosy popsané hmoty. Jednotlivé hroby se vzájemně respektovaly, přičemž bylo zjištěno celkem 5 horizontů pohřbů, často od sebe oddělených pouhými 15-20 cm štěrku. Jedinou odlišností byla orientace zemřelých, která kolísala také v rámci jedné vrstvy. Pouze jeden horizont (č. 3) byl typický jednotnou orientací zemřelých.

Při kopání hrobů muselo dojít k porušení sídliště, nebo alespoň kulturní vrstvy datovatelné do 11. století, protože zlomky nádob byly jednak v zásepě jednotlivých hrobů, ale také u 4 hrobů i v ústních dutinách zemřelých. S velkou pravděpodobností se jedná o reziduum pohanských zvyklostí, které na základě slovenských analogií přežívají až do 17. století (rušití církevní hodnostáři na pohanské zvyklosti při pohřbívání poukazují ještě v mladších etapách novověku). Několik pohřbů bylo zaznamenáno v dřevěných rakvích.

Zemřelí byli bez milodarů, zjištěny byly pouze anorganické součástky oděvu. Tak se podařilo objevit několik párů bronzových spínacích háčků (podobné se našly v bazilice sv. Jiří na Pražském hradě). Uvedené bronzové předměty jsou jedinými chronologicky citlivými předměty, jejich dolní hranice výskytu spadá do přelomu 16. a 17. století.

Podle antropologického posudku se podařilo objevit kosterní pozůstatky 185 jedinců, z toho bylo 98 dospělých, 82 dětí a 5 mladistvých. Poměr mezi muži a ženami byl skoro vyrovnaný (50 mužů, 40 žen a 8 neurčitelných). Na základě antropologického posudku je zřejmé, že se podařilo odkrýt část pohřebiště obsahující jednotný vzorek populace.

Pavel Šůtora, Masarykovo muzeum v Hodoníně

Resumé:

Veselí nad Moravou (Bez. Hodonín), Sadová Str. 16.-17. Jh. Gräberfeld. Rettungsgrabung.

VRACOV (okr. Hodonín)

Stará ul. 16. století Sídliště. Záchraný výzkum.

Při výstavbě kanalizace v obci Vracov byla v místě označeném souřadnicemi Z:J 154:130 a 173:132 na mapě č. 34-22-09 v měřítku 1 : 10000 zjištěna a vypreparována vrstva tvořená humózním pískem s kusy dřeva a keramických fragmentů. Tyto byly polévány hnědozelenou glazurou na vnější i vnitřní straně. Vrstva o mocnosti 60-70 cm probí-

hala po celé délce ulice Stará. Mimo zlomků keramiky byly objeveny i opracované kusy dřeva - prkna.

Pavel Šůtora, Masarykovo muzeum v Hodoníně

Resumé:

Vracov (Bez. Hodonín), Stará Str. 16. Jh. Si-edlung. Rettungsgrabung

ZLÍN (k. ú. Malenovice u Zlína okr. Zlín)

Hrad Malenovice. Středověk. Hrad. Záchranný výzkum.

Při snižování úrovně povrchu v prostoru nádvoří malenovického hradu a následné výměny dlažby došlo k objevu základového zdiva staršího objektu, který byl později překryt výstavbou pozdně gotického paláce za Tetourů z Tetova v první třetině 16. století. Zjištěná délka objektu byla kolem 3,5 m, šířka objektu přesahovala 4 m a šířka základového zdiva dosahovala 1,4 m (dochováno do výše 0,25 m). Zcela nepochybně se jedná o součást nejstarší zástavby z druhé poloviny 14. století, která byla zjištěna v roce 1999 (Kohoutek - Vácha - Vrla 2000, ArchHist 25, 188). V případě nově objeveného objektu se jedná s největší pravděpodobností o přístavbu ze západní strany k původnímu hradnímu paláci s hrotitými okny, zdobenými freskovou výzdobou, ovšem na rozdíl od předchozího paláce s orientací delší osou ve směru sever-jih. Základovou spáru nově zjištěného objektu překrývala kulturní vrstva, zejména ze severní strany, z níž byly získány nevýrazné fragmenty keramiky z přelomu 14.-15. století.

Jiří Kohoutek, ÚAPP Brno

Jana Langová, Muzeum Jv Moravy Zlín

Resumé:

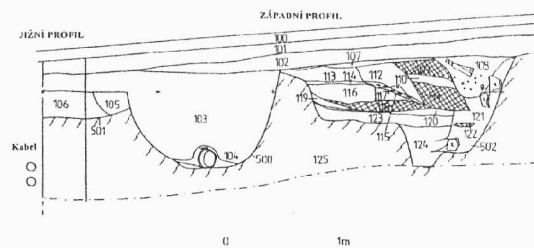
Zlín (Kataster Malenovice u Zlína, Bez. Zlín), Burg Malenovice. Mittelalter (14. Jh.). Burg. Rettungsgrabung.

ZNOJMO (okr. Znojmo)

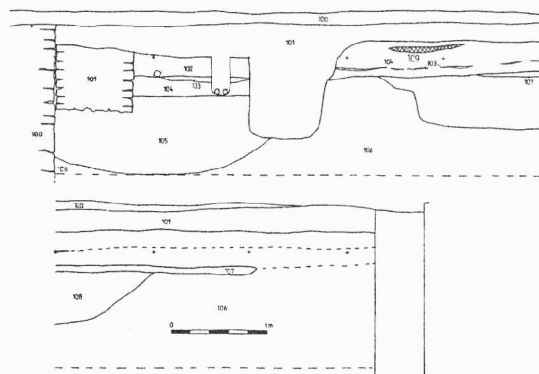
Dolní Česká ul. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum v trase VN a NN v ulici Dolní Česká a okolí prokázal intenzivní aktivitu, spojenou s budováním a rozvojem středověkého a raně novověkého města. Nachází se uvnitř vlastního středověkého městského jádra, respektive na jeho východním okraji. Na rohu ulic Dolní Česká a Zámečnická byly v druhotné poloze identifikovány v hloubce 30 cm zlomky středověké keramiky, které se dají pouze rámcově zařadit do průběhu 14.-15. století. Nejdůležitější zjištění pak byla učiněna před domy č. 8 a 10 v ulici Dolní

Česká, kde byly zjištěny dva středověké zahloubené objekty ze 13. a první poloviny 14. století (jámy 501-502), dále pozůstatky keramického vedení (kanalizace, vodovod) ze 16. století (jáma 503; obr. 44). V prostoru kláštera se pak objevily v druhotné poloze pozůstatky lidských skeletů, které se nedaly blíže časově zařadit.

Obr. 44. Znojmo, ul. Dolní Česká. Profil výkopu kabelu NN se středověkými a novověkými objekty. Schnitt mit mittelalterlichen und neuzeitlichen Objekten.

Obr. 45. Znojmo, nám. Svobody 16. Stratigrafická situace v severním profilu výkopu. Die stratigraphische Situation im Nordprofil.

Nám. Svobody. Středověk, novověk. Město, opevnění. Záchranný výzkum.

Ve dnech 15. 5.-15. 6. 2000 proběhl archeologický dohled a záchranný archeologický výzkum před budovou č. 16 na náměstí Svobody. Ten byl vyvolán záměrem vybudovat v tomto prostoru vodovodní přípojku pro Moravskou agrární Znojmo a. s.

Prostor nám. Svobody a vlastní rýha se nachází u severního okraje historického jádra města Znojma, v místě, kde dnes stojí pozůstatky středo-

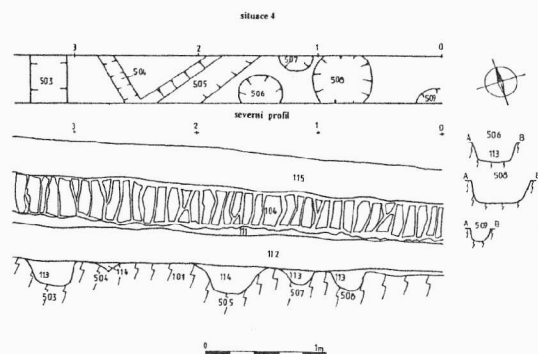
věkého opevnění (Horní, nebo-li Pražská brána). Ve výkopu o šířce 0,5 m, hloubce 1,6 m a délce cca 25-30 m se podařilo v méně porušené části o délce 10 m zachytit 10 archeologických vrstev a dvě zdi. Za důležitý nález lze pokládat zeď 900, v níž byla identifikována část městského středověkého opevnění - hradby, která plynule navazovala na JZ roh brány (obr. 45).

Ul. Zelenářská, Malá Mikulášská, Pasiřská, Mikulášské náměstí, U branky, odbočka ke Kaplance, Tkalcovská. Středověk. Město. Záchraný výzkum.

Od června do září 2000 probíhal, při výstavbě kabelu NN a VN, archeologický dohled a záchraný archeologický výzkum v prostoru historického městského jádra na výše zmíněných ulicích. Rýhy pro uložení kabelů byly vykopány těsně před uliční čarou současných domů, v terénu, který byl na rozdíl od středu komunikací méně poškozen recentními zásahy. Podloží je v dotčeném prostoru tvořeno zvětřalými horninami Dyjského masívu, v ulici U branky pak byla zachycena i poměrně mohutná vrstva váté spraše. Do nich byly zahlučovány i relativně početné pravěké a středověké objekty. Ulice, ve kterých probíhal záchraný archeologický výzkum, leží na svahu, který má jižní sklon směrem k toku Dyje. Nadmořská výška zde kolísá v rozmezí 275-295 m n. m.

Středověké nálezy lze rozdělit na dva okruhy. Jedna náleží do období raného středověku (12./13. století) a dále středověké nálezy z průběhu 14. století, spíše pak jeho druhé poloviny. Nejdůležitější poznatky ze staršího úseku (12./13. století) jsme získali ze situace 4 v ulici Zelenářská. Zde se již mimo drobných objektů nadzemních staveb z období kultury únětické podařilo zachytit pravděpodobně nároží dřevěného plotu, který se v půdorysu projevil jako základový palisádový žlab (obr. 46). V jeho zásypu se podařilo nalézt několik zlomků keramiky, které lze klást do přelomu 12./13., případně první poloviny 13. století. Za pozornost stojí především větší střep ze dna nádoby na níž se nachází značka, která připomíná podobu hracího plánu na mlýnek. Celkovou situaci je možno interpretovat jako pravděpodobný první přímý hmatatelný doklad existence samostatných dvorců, které měly ve 13. století stát kolem kostela sv. Mikuláše (Havlík 1999, 37). Nad těmito objekty se nacházela poměrně mohutná vrstva (112), z níž pocházejí pouze zlomky hrubé tuhé keramiky a hojných zlomků zvířecích kostí a především velký počet masivních kusů železné strusky, které zde v tomto období dokládají intenzivní železářskou výrobu. Nálezy 14. století lze spojit již s vlastním rozvojem středověkého Znojma a některé vrstvy i s požáry, které jsou známy z písemných pramenů. Požárové horizonty se podařilo zjistit v ulicích

Zelenářská a dále na Mikulášském náměstí, odbočce ke Kaplance a ulicích U branky a Tkalcovská.

Obr. 46. Znojmo, Zelenářská ul. Půdorys a profil situace 4 s palisádou 504-505. Grundriss und Profil des Befundes Nr. 4.

Ul. Slepá, Na kopečku, U brány. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Záchraný archeologický výzkum, který probíhal v měsíci září 2000 v rámci výstavby kabelu 22 kV a rekonstrukce kabelu 1kV v ulicích Slepá, Na kopečku a U brány, zachytil 10 archeologických situací. Nadmořská výška zde činí 270 m n. m. Středověké nálezy jsou zastoupeny dvěma zjištěnými podlahami středověkých zemnic (?), které se projeví jako mohutné vrstvy ulehleho žarem přepáleného jílu (ul. Slepá a U brány). Dále se podařilo zachytit 6 situací (jámy, kůlové jamky a vrstvy) z nichž byl získán hodnotný keramický materiál především z průběhu 14. století. Zastoupeny jsou však i nálezy z průběhu 16. století.

Divišovo nám., Jezuitské nám., Jezuitská ul. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

V rámci záchraného archeologického výzkumu při výstavbě STL plynovodu na Divišově a Jezuitském náměstí a Jezuitské ulici byly zjištěny, odkryty, zdokumentovány a ověřovány důležité a jedinečné archeologické situace, které poskytly významné informace o vývoji tohoto prostoru v rámci vývoje středověkého a raně novověkého Znojma. Vzhledem k hloubce výkopů, která dosahovala pouze 1,20 m, jsme nebyli schopni postihnout celý vývoj především Jezuitského a Divišova náměstí. Na obou náměstích lze předpokládat v nižších úrovních významnou sekvenci pravěkých vrstev na které může navazovat vrstva velkomoravská. Pravděpodobně od tohoto období (tj. od 9. století) zde můžeme předpokládat kontinuální vývoj až do novověku. Námi zjištěné archeologické situ-

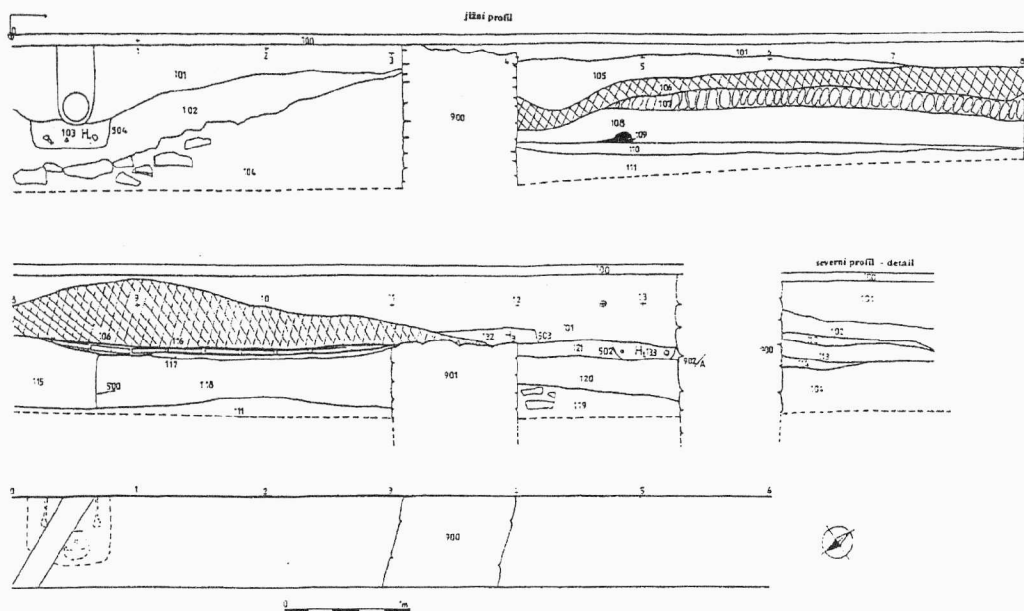
ace (zdi, vrstvy, kostrové hroby) se nacházely hned pod asfaltovou deskou a tenkým podsypem o síle pouze 10 cm. Lokalita se nachází na jednom z nejvyšších míst středověkého města a stavby na ní budované tedy zaujímají významné postavení. Nadmořská výška lokality činí 304 m n. m. Podloží je tvořeno horninami Dyjského masívu. Zatímco na Jezuitské ulici bylo v plné míře protnuto zvětralé skalní podloží, které se nacházelo již cca v rozmezí 40-50 cm pod současným povrchem, v prostoru Divišova a Jezuitského náměstí se ho nepodařilo zachytit a tak lze soudit, že od počátku Jezuitské ulice směrem k Divišovu náměstí podloží mírně klesá a celá plocha má tak mírný jižní sklon.

Z písemných pramenů a interpretací víme, že kostel sv. Michala archanděla byl pravděpodobně kostelem arcijáhenským. Svátek sv. Michala archanděla připadá od období Velké Moravy (tedy 9. století) na 29. září. Proto lze v patrociniu sv. Michala archanděla případně spatřovat promítnutí starších sídelních tradic, snad i ze starší sakrální stavby. To lze však prokázat pouze výzkumem a prozatím se jedná pouze o teorii. Patrocinium sv. Michala mělo funkci ochránce okolní aglomerace a původně byl pravděpodobně farou pro celé území tehdy vznikajícího středověkého města. Byl postaven pravděpodobně v roce 1103 a to mimo tehdejší areál románského města, pravděpodobně pro samostatný okrsek, související s osadou Bala. Obnoven byl roku 1422. Proboštský dvůr vedle kostela zvyšuje ještě význam celého místa. V 15. století je konstatován jeho špatný stavební stav a od poloviny století je kostel přestavován z původního bazilikálního trojlodí s kaplí Navštívení P. Marie na halu. Součástí přestavby byla také novostavba věže. Po přestavbě lodi došlo ke ztracení původního presbytáře a stavbě nového na počátku 16. století, který byl dokončen v jeho první polovině. V 17. století došlo ke zřícení věže na loď kostela (Havlík 1999).

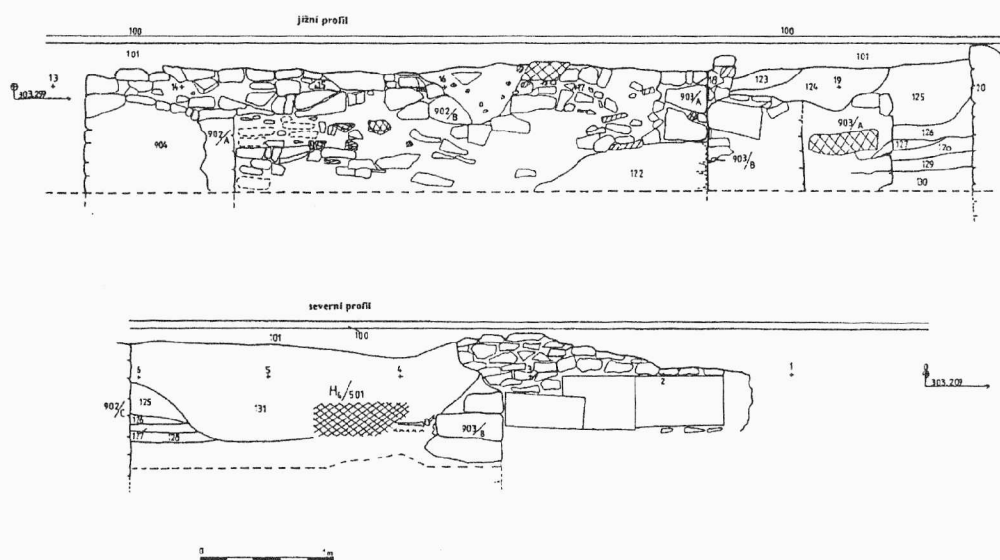
Poznatky, zjištěné záchranným výzkumem, tyto dosavadní údaje významně doplňují a rozšiřují. Stratigrafická sekvence o síle 1,2 m však zachytíla pouze nekompletní situaci od 14. století. Za důležitý poznatek pokládáme fakt, že v tomto prostoru, tedy mezi presbytářem dnešního kostela sv. Michala a bývalou Jezuitskou kolejí (dnešní budova Okresního archivu) fungovala nejméně od poloviny 14. století pravděpodobně světská městská zástavba kamenných domů. Nelze ovšem vyloučit, že tyto domy byly součástí širšího areálu kostela sv. Michala archanděla. Zachyceny byly dva půdorysy těchto domů. Jeden je tvořen vnějšími zdi 900 a 901. Mezi nimi se podařilo objevit tři úrovně původních podlah tohoto domu, přičemž nelze vyloučit ještě další úrovně ve větší hloubce. Nejstarší podlaha byla tvořena vrstvou udusaného jílu (110), na němž spočívaly zuhelnatělé, rozpadlé zbytky dřevěné konstrukce stavby. Mladší podlaha byla

tvořena velmi jemným světle okrovým pískem do něhož byly uloženy říční oblázky. V jedné z částí tohoto domu pak vznikla nejmladší podlaha, která byla tvořena pálenými čtvercovými dlaždicemi o straně 17-18 cm. Na této úrovni spočívala mohutná požárová vrstva, která svědčí o katastrofickém zániku celého domu (obr. 47). Druhý dům tvoří nároží s opěrným pilířem, které je tvořeno zdi 903A a B (obr. 49). Nebylo bohužel zachyceno jeho napojení na dům 1, jelikož značná část základů zničil závěr presbytáře boční kaple, vzniklé v průběhu 16. století, případně na přelomu 16./17. století. Podle nálezů keramiky z požárového horizontu, zdobené mj. radélkovou a kolkovanou výzdobou, je zcela zřejmé, že domy byly zničeny ještě ve 14., maximálně na přelomu 14./15. století. K domu 1 se z vnější strany přimykala řada sídlištních vrstev v nichž byly objeveny nesporné doklady o pasířské výrobě v tomto prostoru (jehličky, střížky a zlomky plechů z barevných kovů, drobné slítky). Tytéž nálezy byly zachyceny i v požárovém horizontu domu 1. Mezi nimi vyniká bronzová jehlice s klikatkovitě ukončenou hlavicí.

V 15. století se přestavuje loď a v 16. pak nový presbytář. Pravděpodobně se stavbou presbytáře, ale nejpozději v 2. polovině 16. století se započalo také s budováním boční kaple, kterou se podařilo zachytit výzkumem. Při menším plošném odkryvu se pak podařilo odhalit větší část závěru této boční kaple a jeho napojení loď (obr. 49). Tvořily ji zdi 902A-D přičemž ve zdi 902A se podařilo nalézt relikt starého zdiva s bílou tvrdou vápennou maltou, označeného jako 904, který je zcela jistě starší než zdi středověkých domů 1 a 2. Nelze však s jistotou říct k jaké stavbě náleží. Kaple měla ostře lomená nároží bez bočních pilířů. K překvapením patří i nález mocné vrstvy gotických kamenických článků z 15. století z bývalé lodi kostela (obr. 48). Jedná se o části pilířů ve tvaru tři čtvrtě kruhu a několik zlomků okenních říms a žeber. Na většině článků je zachovaná původní malovaná výzdoba. Na pilířích je to černá malba tvořící kvádrový motiv, na žebru je to pak celoplošný žlutý nátěr předělený opět černým páskem. Všechny články se nacházely v maltovém výlitku uvnitř samotného závěru boční kaple, pouze žebro bylo vyňato ze zdi 902C. Zánik kaple je překvapivě mladý. Zanikla totiž nejdříve až na počátku 20. století. Bohužel přesnější datum se nám nepodařilo zjistit. Nachází se totiž ještě na katastrální mapě z roku 1900. V rámci výzkumu se podařilo zachytit též 4 porušené i neporušené kostrové hroby, jejichž datace je ovšem kvůli absenci nálezů sporná. Podle stratigrafické situace však nejstarší z nich můžeme zařadit do průběhu 15. století. Při celkové interpretaci námi zjištěných situací bohužel nemáme oporu ve starších archeologických výzkumech. Žádné nálezy ani písemné zprávy nepocházejí ani z roku 1992, kdy zde byla z Divišova náměstí ke kostelu vykopána rýha

Obr. 47. Znojmo, Jezuitské nám. Stratigrafická situace jižního a části severního profilu s částí půdorysu výkopu v prostoru domu 1.
Stratigraphische Situation des S und N Profiles im Bereich des Hauses Nr. 1.

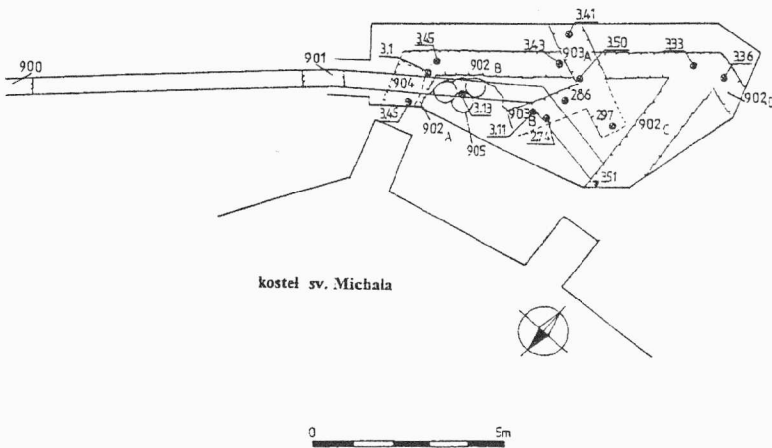

Obr. 48. Znojmo, Jezuitské nám. Celková stratigrafická situace severního a jižního profilu v prostoru závěru boční kaple kostela sv. Michala.
Stratigraphische Situation des S und N Profiles im Bereich der Hl. Michael Kirche.

pro kanalizaci, která zcela jistě porušila obvodovou zeď lodi boční kaple a podle ústních sdělení narušila i řadu dalších zcela zásadních archeologických situací, včetně kostrových hrobů.

Ul. Jugoslávská, Na návrší, Polská. Středověk. Sídliště, vesnice. Záchranný výzkum.

V rámci záchranného archeologického výzkumu při výstavbě kabelu NN ve Znojmě - ul. Jugoslávská, Na návrší a Polská - se podařilo zachytit a zdokumentovat 2 archeologické situace, které reprezentovaly navážkové vrstvy se sporadickými nálezy keramiky z období pravěku a středověku. Nálezy ze středověku lze zařadit do průběhu 13.-14., respektive 15. století. Zajímavá je přítom-

Obr. 49. Znojmo, Jezuitské nám. Celkový plán výzkumu.
Gesamtplan der Grabungsfläche.

nost několika střepů ze středohradištního období. Všechny zlomky se nacházely v druhotné poloze. Přesto však naznačují možnost středověké usedlosti v nejbližším okolí místa nálezu.

Ul. Pražská, Slovenská, Dvořákova, Boční. Středověk. Město. Záchraný výzkum.

Při výstavbě kabelu NN na ulicích Pražská, Slovenská, Dvořákova, Boční byl realizován záchraný archeologický výzkum, který se soustředil na rekognoskaci liniových výkopů. V jeho rámci se podařilo zachytit a zdokumentovat 3 archeologické situace, které reprezentovaly 2 navážkové vrstvy s hojnými nálezy z průběhu 16. století v ulici Dvořákova (situace 2 a 3) a nahodilé keramické zlomky pravděpodobně ze stejného období na rohu ulic Pražská a Slovenská (situace 1). Nálezy dokládají poměrně výrazný rozvoj severního předměstí. V souborech jsou zastoupeny především zlomky keramiky a také velký počet fragmentů keramických kachlů z kamen s různými motivy.

Kollárova ul. č. 4. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

V rámci rekonstrukce objektu na Kollárově ulici 4 ve Znojmě byl proveden archeologický dohled a následný záchraný výzkum na STL přípojkou plynu. Výkop probíhal těsně u Vlkovy věže v prostoru křižovatky. Přes celou řadu recentních porušení se podařilo zachytit relikt stratigrafické situace s keramikou 14. století. V prostoru základové spáry a výkopu základu současné budovy se podařilo

nalézt keramiku, kterou lze zařadit do průběhu 19. století.

Zdeněk Čížmář, ÚAPP Brno

Literatura:

Havlík, L. E. 1999: Dějiny královského města Znojma a Znojemského kraje, 1999, 37, Brno.

Resumé:

Znojmo (Bez. Znojmo), Dolní Česká Str. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo), Svobody Platz. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Fortifikation. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo), Zelenářská, Malá Mikulášská, Pasiřská Str., Mikulášské Platz, U branky, Kaplanka, Tkalcovská Str. Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo), Slepá, Na kopečku, U brány Str. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo), Divišovo Platz, Jezuitské Platz, Jezuitská Str. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo), Jugoslávská, Na návrší, Polská tr. Mittelalter. Dorf. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo), Pražská, Slovenská, Dvořákova, Boční Str. Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

Znojmo (Bez. Znojmo), Kollárova Str. 4. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

ZNOJMO (okr. Znojmo)

Václavské nám. 1, parc. č. 10. Středověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum byl vyvolán záměrem hloubit výkop pro drenáž podél obvodové zdi dvorního traktu domu v rámci jeho rekonstrukce. Plocha výzkumu se nachází v severní části středověkého města, kde se důvodně předpokládá předlokační osídlení. Akce proběhla na přelomu února a března roku 2000.

Ve výkopu bylo zjištěno mohutné navážkové souvrství, dodatečně přispané k již stojícímu baroknímu traktu. Jen místy dosáhl výkop středověkých a pravěkých vrstev, většinou v jihovýchodní části rýhy. Bazální pravěké souvrství (109, 115), tvořené černohnědou hlínou klesalo k jihovýchodu. Bylo narušeno mladohradištními zásahy s nerozpoznatelnými hranicemi. Výše se nacházela nálezově bohatá vrstva rámcově z 13. století (110). Severněji byla zjištěna snad středověká nebo mladohradištní vyrovnávací vrstva 105.

Rudolf Procházka, Archaia Brno

Prameny:

Procházka, R. 2000: Znojmo – Václavské nám. 1. Nálezová zpráva o provedení archeologického výzkumu, NZ Archaia, archív pracoviště Brno, č.j. 5/2000.

Resumé:

Znojmo (Bez. Znojmo), Václavské Platz Nr. 1., Parzelle Nr. 10. Mittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

ZNOJMO (okr. Znojmo)

Okolí kostela sv. Mikuláše. Středověk, novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

V oblasti, která byla popsána v článku v kap. Doba bronzová (Znojmo, okolí kostela sv. Mikuláše), se nad oblázkovou vrstvou nacházely 2 kulturní vrstvy o mocnosti 30-40 cm, datované do období středověku. Zajímavé je, že kulturní vrstva přímo nad vrstvou oblázků obsahovala keramický materiál datovaný až do první poloviny 14. století. Z téhož období pochází materiál z požárových vrstev mocných až 10 cm, zachycených na většině z 12 profilů, které je možné dát do souvislosti s požárem města v roce 1335. Nad ní se nacházela vrstva, která vznikala v souvislosti se snahou obyvatel této městské části zabránit rozbahnění ulice. Obsahovala množství drobných kamének, zvířecích kostí, zejména čelistí prasete domácího. Ojedinelé keramické fragmenty datují tuto vrstvu do 17.-18. století. Výše popsaný profil, který byl překryt dlažbou z lomového kamene (kočičí hlavy), byl dokumentován na ulicích U branky, Na kopečku, U kap-

lanky, J část Mikulášského náměstí. Důkaz o výrobní činnosti a práci s ohněm uvnitř středověkého města přinesl 1,0 m vysoký profil v ulici Pasířské, ve kterém se střídaly světlé oranžovočervené vrstvy mazanice s tmavými černohnědými humózními vrstvami (každá o mocnosti 5 cm). Bohužel, vzhledem k nedostatku keramického materiálu nebylo možno jej blíže časově zařadit. Pouze rámcově je možné zařadit do období středověku část chaty v ulici Tkalcovská. Zachycené torzo o délce 1,40 m byla v J části porušeno výkopem plynu a v S části základy vstupní branky do města (17. století?). Součástí chaty byly 3 hrotité kůlové jamky zahluobené do skalnatého podloží a 3 vrstvy cca 1 cm silných pískových výsypek (podlah). V prostoru před výše zmiňovanou vstupní brankou na ulici Tkalcovskou byly zachyceny ve vzdálenosti 12 m od sebe dvě 1 m široké zdi nasměrované JV a JZ směrem – směřující po trajektorii půloblouku k sobě. Lze se domnívat, že se jedná o zdivo, které tvořilo baštu, součást hradebního opevnění města, které se začalo budovat po roce 1260. Nad torzem zdíva a v okolí bašty se nacházela kulturní vrstva mocná až 1 m, obsahující množství keramického materiálu datovaného do 17. století.

V prostoru, kde ulice Velká Mikulášská ústí do S části Mikulášského náměstí, se nacházely dva objekty obytného charakteru, zařaditelné do 14. století. Objekty mísovitého profilu o šířce 2 m měly dna vymazána 10-20 cm silnou vrstvou jílovité hlíny.

V samém centru dnešního Mikulášského náměstí se narazilo při výkopu šachty na základy románské církevní stavby s centrální dispozicí. Má rozměry 6,4x5,4 m a je orientována ve směru V-Z s vstupem pravděpodobně na Z straně. Podlaha, vyskládaná z pečlivě opracovaných čtvercových dlaždic, se nachází asi 1 m pod dnešní úrovní terénu. Dlaždice byly uloženy na skalnatém podloží do malty a upraveny do roviny. Obvodové zdivo bylo vystaveno z lomového kamene (horniny dyjského masivu), jehož lom je možné hledat v nejbližším okolí Znojma. Vzhledem k torzovitému zachování zdiva není možné určit velikost a tvar vnitřního prostoru stavby. Od nálezu stavby, cca 20 m Z směrem se nachází současný kostel sv. Mikuláše a v jeho okolí blíže nedatovaný funerální osek. Při samotném výzkumu stavby nebyly nalezeny insignie, které by stavbu blíže časově zařadily, přesto je možné se domnívat, že se jedná pravděpodobně o kapli sv. Mikuláše, postavenou v době vlády moravského úředního knížete Lutolda (1091-1112). Kaple byla jistě využívána také v roce 1190, kdy ji moravský úřední kníže Konrád III. Ota daroval v zakládací listině Louckému klášteru. Z písemných pramenů není zřejmé, kdy kaple přestala sloužit svému účelu. Již v roce 1220 je sv.

Mikuláši zasvěcen kostel, který stál na místě kostela dnešního a v roce 1335 při požáru Znojma vyhořel.

Tomáš Berkovec, JMM Znojmo

Resumé:

Znojmo (Bez. Znojmo), Umgebung der Heiligen Nikolaus Kirche. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

ZNOJMO (okr. Znojmo)

Hradiště Sv. Hypolita. Středohradištní období, středověk. Sídliště, pohřebiště. Záchraný i systematický výzkum.

Odborná veřejnost na stránkách Přehledu výzkumů již po několik předchozích let postrádala informace o průběhu a výsledcích archeologických prací na velkomoravském výšinném Hradišti sv. Hypolita ve Znojmě. Přerušení v tradičně předkládaných zprávách nastalo poté, co v rámci transformace ústavů ČSAV, uskutečněné v r. 1993, přešla s odchodem B. Klímy z Archeologického ústavu na Masarykovu univerzitu organizace a vedení zdejších výzkumů opět na MU (katedru historie její pedagogické fakulty). Toto vysokoškolské pracoviště zahájilo první výzkumné práce na lokalitě již v r. 1949 a zabezpečovalo je až do r. 1957. Po dlouhém přerušení nastala v r. 1986 pod patronací AÚ AV ČR druhá etapa bádání. Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity ale již v r. 1993 od MK ČR obdržela dekret, umožňující jejímu pracovníkovi pokračovat v archeologické práci na Hradišti sv. Hypolita a v jeho zázemí. Vedle Ústavu archeologie a muzeologie FF MU se tak katedra historie PdF MU stala dalším vysokoškolským pracovištěm v ČR, které nejen provádí samostatné archeologické výzkumy, ale také postupně vyhodnocuje a zpracovává jejich výsledky.

Plnění všech úkolů spojených s touto činností však bylo a stále je velmi náročné na čas a finance. Od počátku se kompletní příprava, organizace, zabezpečování prostředků a všech prací opíralo pouze o vedoucího výzkumu. Teprve v r. 2000 rozšířili vedení expedice dva noví členové - Mgr. Petra Čermáková a Mgr. Zdeněk Šašinka, kteří se úspěšně zapojili do vědeckovýzkumné i organizační činnosti. Každoročně všichni výzkumu ve Znojmě věnují velkou část své dovolené a hodně svého osobního volna také v průběhu celého roku. Vždy se velmi obtížně zajišťovaly nejnnutnější finanční prostředky na platy brigádníků, na chod budované expedice a také její jednoduchou úpravu a údržbu. Většina dílčích stavebních prací se na základně uskutečňovala svépomocí o víkendových studentských brigádách a vybavení se pořizovalo z různých drobných sponzorských darů. Situace si vyžádala zásadní řešení. Proto v r. 1994 došlo k ustavení

Nadačního fondu sv. Hypolita. Na jeho založení se podílel rytířský řád Křižovníků s červenou hvězdou v Praze, který do NF vložil dva obytné objekty v hospodářském traktu svého proboštství na Hradišti. Druhým spoluzakladatelem byla PdF MU, která poskytla část mobiliáře na dovybavení expedice, pomohla s odměnami studentů a smluvně se zavázala podporovat chod základny hrazením elektřiny, vody a topiva. Je zde třeba jasně konstatovat, že bez existence Nadačního fondu a také ochotné, nehonorané pomoci jmenovaných kolegů, členů správní rady NF, bychom dnes již rozhodně nedokázali úspěšně zvládat všechny náročné úkoly spojené s výzkumem Hradiště sv. Hypolita ve Znojmě.

Po obtížných začátcích se díky obětavé práci také několika studentů postupně dále rozebíhala všestranná činnost archeologické expedice. Důležité bylo to, že se vlastní terénní bádání ani v tom nejtěžším období nezastavilo a stále pokračovalo. Jistou odměnou se za toto úsilí staly překvapivé objevy několika posledních let, které podstatnou měrou doplnily obraz velkomoravského Znojma, nejen jako obrovské pevnosti, politického ústředí celé jihozápadní Moravy, ale také jako velmi starobylého církevního centra (objev základů dvou kamenných kostelů). Tato překvapivá zjištění vyvolala živý zájem o lokalitu, která dlouhou dobu stála neprávem na okraji zájmu archeologů i široké veřejnosti.

Podrobnější informace o všech archeologických šetřeních na Hradišti sv. Hypolita ve Znojmě v letech 1992-1999 společně s jejich stručným vyhodnocením předložíme buď v následném vydání Přehledu výzkumů, nebo v obsírnější podobě v samostatném pojednání na stránkách jiného odborného periodika. Souběžně však také budeme průběžně publikovat významné dílčí výsledky jednotlivých výzkumů s jejich podrobnou analýzou.

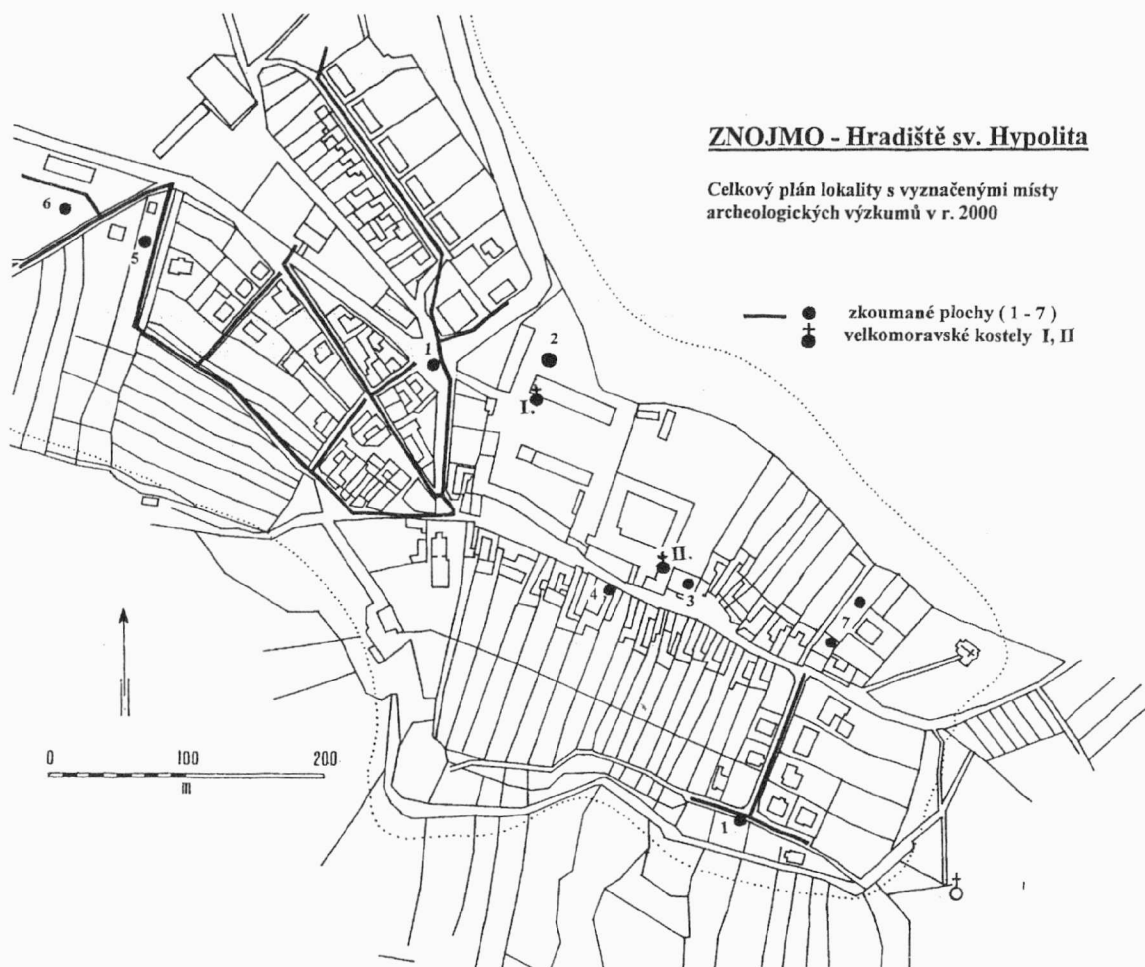
Stejně jako v každé z předchozích sezón, tak i v roce 2000 se naše pozornost soustředila do několika míst vnitřního hradu i opevněného předhradí. Terénní práce měly opět především charakter záchraňovacích akcí a byly vázány buď na výstavbu či úpravu domů, ale hlavně pak na výkop kanalizace v obci. Přibýlo několik náročných zásahů přímo pod podlahami starých rekonstruovaných domů. Pro tento druh výzkumu jsme začali užívat označení "podomní archeologie", a výraz se velmi rychle uchytil i v tisku. Navíc se mimo záchraňovací akce podařilo otevřít plochu také přímo v hospodářském traktu proboštství, v dosahu zdejšího velkomoravského kostela č. I.

1. Stavba kanalizace (plánek - č. 1)

Představovala v posledních letech vůbec největší stavební podnik v obci. Rozeběhla se hned na počátku ledna a s měsíční přestávkou v dubnu

ZNOJMO - Hradiště sv. Hypolita

Celkový plán lokality s vyznačenými místy
archeologických výzkumů v r. 2000

Obr. 50. Znojmo, hradiště Sv. Hypolita. Celkový plán lokality.
Gesamtplan der Lokalität.

probíhala celý rok a významně zasáhla do života Hradiště.

Postupně byly totiž všechny komunikace na Hradišti (v areálu celého opevněného předhradí a také v ulici Nad přehradou v prostoru vnitřního hradu) poškozeny širokou a také značně hlubokou rýhou. Ta svým dnem, mnohdy až 3m pod dnešním povrchem, protínala tvrdé skalní podloží. Výkop porušoval desítky archeologických objektů a samotných památek. Práce byly velmi náročné a někdy i zdoluhavé. Těžko se dala předpokládat rychlost jejich postupu. Vždy po vybagrování rýhy v dílčím úseku se uložilo potrubí a rýha se zasypala. S ohledem na plynulou práci a potřebu stálého archeologického dozoru byl angažován jeden zaškolený spolupracovník, jehož činnost se po odborné stránce o víkendech stále sledovala. Tímto způsobem se nám podařilo seriózně prošetřit celou trasu budovaných kanalizačních stok, zachránit a zdokumentovat více než 100 objektů různého stáří (pravěk až středověk) a také 23 hrobů. Absolutní většina z nich patřila velkomoravskému období, ale zachytili jsme i popelnicové (žárové) hroby z mladší doby římské. Podrobné informace o celoročním zachraňovacím

výzkumu na trase kanalizace jsou v současné době soustředěny do podoby připravované rozsáhlé nálezové zprávy.

2. Sonda probošství („Za stodolou“, plánek - č. 2)

V souvislosti s objevem základů velkomoravského kostela č. I. bylo a také v několika příštích letech bude potřebné detailněji prozkoumat blízké i vzdálenější okolí této starobylé stavby, které je dosud téměř neprošetřeno. Především rozlehlejší prostranství severně od kostela může podle některých náznaků poskytnout zajímavá zjištění. Terén se zde pozvolna sklání k severovýchodu, aby potom na okraji ostrožny přešel náhle ve strmá úbočí. Tuto poměrně rozlehlou prostorou SZ rohu vnitřního hradu však v průběhu minulých staletí, ale i v nedávné době hodně poškodily nejrůznější úpravy a stavební zásahy. Nyní jí dominuje velká stodola, která jako v pořadí pátý objekt částečně překryla zmíněný velkomoravský kostel. Za ní se v současnosti na volném prostoru stále více rozrůstá nepovolená skládka s mocností navažek až 2 metry. Obava ze stále komplikovanějšího případného výzkumu nás vedla k tomu, aby se kromě hlavních

zachraňovacích prací na stavbě kanalizace právě zde otevřela plocha o rozsahu 126m². Skládala se z hlavní čtvercovité skrývky s několika drobnými rozšířeními a jedním sondážním řezem, vybíhajícími k budově stojící stodoly.

Slabý hlinitý pokryv k severu mírně skloněné podložní skály zde po odstranění nejnovějších návážek dosahoval max. mocnosti 60 cm. Východní polovinu skrývky až na skalní podloží porušila výstavba prostorného kamenného objektu, jehož 70 cm silnou a na kvalitní vápennou maltu stavěnou západní zeď jsme částečně obnažili. Dotýkala se samého okraje skryté plochy a byla budována z kamene. Do plochy výzkumu výrazněji zasáhla kra kamenů a malty s cihlami a také zlomky střešní krytiny (tašky, korýtká - prejzy). Zachycená budova musela v širším období novověku (17.-18. století) představovat větší hospodářský objekt. Její zborcená zeď a střeška byly následně ještě překryty hlinitou navážkou. Lépe se podařilo studovat méně porušenou nálezovou situaci v západní a severní části plochy. Nápadně zde v kontrastu se světlým a na povrchu zvětralým skalním podložím vystupovalo několik zásahů - do skály zasekaných objektů. Patřilo k nim především několik rovnoběžně a ve směru Z-V situovaných žlábků, vzdálených od sebe 120-210 cm. Dosahovaly max. šířky 40 cm a zahlobení ve svém středu max. 20 cm. Ve východní polovině skryté plochy žlábky končily, aby po různé široké mezeře opět pokračovaly dál. Na podobné žlábky jsme při výzkumech Hradiště narazili již častěji, ale dosud se nepodařilo přesně vypátrat a definovat jejich význam. Zachytili jsme je rovněž přímo v místech I. kostela, kde dva z nich procházely podložím v lodi této stavby. Byly tedy mladší a drobné zlomky keramiky jejich vznik zasazovaly do pozdní doby hradištní a následného období středověku.

Východní polovině skryté plochy dominovala velkomoravská polozezemnice o ploše přibližně 4x4 metry, s podlahou mírně zasekanou do skalního podloží (obj. 457). Pro sklon terénu bylo větší schodkovité zasekání patrné v linii její jižní stěny, zatímco na východním okraji směrem k severu postupně vyznívalo. Dům v místě jeho severní stěny rušil jeden z výše zmíněných žlábků a další procházel přibližně středem objektu. Zbytky kamenné pece s červenavě propálenou skálou se zachytily v SZ rohu stavení. Vně SV rohu se nacházela v půdorysu kruhová a v řezu vakovitá jáma, vysekaná 45 cm do skály. Měla rovné dno a patrně plnila funkci malé zásobní jámy či sklípku. Jihozápadní nároží velkomoravského domu porušovala nepravidelně obdélníkovitá hrobová jáma (hrob č. 410) o rozměrech 120x70 cm, orientovaná SZ-JV, která obsahovala kosterní pozůstatky malého dítěte. Z nich se zachovala jen větší část ve švech rozpadlé a silně zvětralé lebky. V místě hrudi ležela potom velká zláčená

náušnice s oboustranným hrozníčkem. Do zásepů hlouběji zasekané hrobové jámy se dostalo několik střepů keramiky z výplně objektu. Nálezová situace tedy stratigraficky přesněji doložila chronologické vazby. Nejstarší zde byla polozezemnice, vybudovaná někdy počátkem druhé poloviny 9. století, což dokládá keramický materiál, získaný ze zásepů spolu s některými dalšími součástkami domácího inventáře. Závěrem 9. století, již po zániku objektu, došlo k uložení pohřbu dítěte. Nakonec v pozdní době hradištní porušily objekt žlábky neznámého významu. Posledním objektem byla potom v novověku velká kamenná budova, patrně stodola či stáj. Její prostor se v rámci prošetřování okolí I. velkomoravského kostela stane v příštích letech také předmětem podrobnějšího zkoumání.

3. Sonda Plíšek-Molíček (plánek - č. 3)

Začátkem července 2000 přistoupil D. Molík, nový majitel domu stojícího v těsném sousedství kostela sv. Hypolita (ulice Křížovnická 24, p.č. 8/2 k. ú. Znojmo-Hradiště) k zásadní přestavbě svého stavení. Po určité době se tak znovu naskýtal vhodná příležitost prozkoumat další část centrálního prostoru hradiště, především okrajovou oblast zde již několikrát zkoumaného kostelního pohřebiště a hřbitova. Jeho počátky spadají podle výsledků posledních výzkumů do velkomoravského období a konec do závěru 18. století (Klíma 1999, 52-55).

Z východní poloviny původního stavení zůstalo nakonec jen obvodové zdívo překryté střešou. Uvnitř byly odstraněny příčky, podlahy i svrchní navážková vrstva. Po komplikovanějším jednání nám majitel umožnil vstup na staveniště a termínované provedení zachraňovacího výzkumu. Vzhledem k omezeným prostorovým možnostem uvnitř stavení se muselo přistoupit k etapovitě skrývce na celkem třech prostorově omezených sondách. Situaci jen částečně usnadňoval větší sklep v severozápadním kvadrantu zastavěné plochy, který se zahluhoval do podložní skály a jehož cihlová klenba jasně prozrazovala rozsah poničení zdejší nálezové situace. Do tohoto prostoru se přemísťovala část vytěžené zeminy. Skalního podloží, jež se mírně sklánělo k jihovýchodu, jsme dosáhli v hloubce 60-90 cm. V rámci zmíněných tří sond se podařilo vysledovat pokračování nekropole. Celkem se zde na ploše přibližně 25m² prošetřilo 20 kostrových hrobů (z toho šest dětských), uložených většinou v zasekaných hrobových jámách, s dlaněmi umístěnými v pánvi. Většina z nich postrádala mlodary. Pouze v několika se objevily bronzové záušnice menší velikosti. Všechny objevené hroby lze rámcově vřadit do mladohradištního období, většinou do 11. století. Za zmínku stály tři pohřby malých dětí, uložené pod šikmo postavenými velkými kamennými bloky. Ty vytvářely podobu schránky. Rychle probíhající průzkum musel vynechat po-

měrně široké pásy, o které chtěl stavebník opřít nově budované příčky vnitřního zdiva. Nesvolil k odebrání zeminy v těchto blocích, pod nimiž jsme ještě rozhodně mohli zachytit další hroby rozlehleho pohřebiště. Kromě zmíněných hrobů jsme narazili také na dvě velkomoravské polozemnice (obj. 455 a obj. 456), které jsme však mohli prozkoumat jen zčásti. Měly obvyklý charakter a drobné nálezy s keramikou je rámcově zařazovaly do druhé poloviny 9. století.

4. Sonda Dungl (plánek - č. 4)

Při pokračování úplné přestavby rodinného domu v centru obce (Křížovnická 25, p.č. 52/1) a tedy v jižním sousedství probošství i kostela sv. Hypolita, došlo v závěru výzkumné sezóny k rozebírání jižní a východní obvodové stěny starého domu. Již v předchozí sezóně se pod podlahami obou východních místností provedlo archeologické šetření. Kromě objektů a památek velkomoravského stáří se v samotném JV rohu bouraného domu zachytila část polozemnice (obj. 378) s typickým inventářem mladší doby římské. K nejhodnotnějším nálezům patřily vedle ozdobné části kostěného hřebene hlavně střepy tzv. šedé keramiky, z nichž jsme mohli rekonstruovat větší část misky. Celý zásyp objektu, který pokračoval pod základové zdivo (nároží) domu, nebylo možné v r. 1999 prošetřit. K tomu jsme mohli přistoupit teprve v sezóně 2000. Se svolením majitele se tak prozkoumala další část zásypu, z něhož se vyzvedly téměř všechny chybějící střepy zmíněné nádoby. Dnes je již kompletně rekonstruována. Objekt (obydlí) z mladší doby římské se však stále ještě nepodařilo v úplnosti prozkoumat. Známe jeho západní, snad větší část. Zásyp pokračuje totiž i pod sousední obytné stavení. Prošetřená plocha polozemnice dosáhla rozměrů 280x (dostupných) 250 cm. Měla rovné dno zasekané 25 cm do podložní skály.

5. Sonda Novotný (plánek - č. 5)

Pro plánovanou výstavbu svého nového rodinného domu na parcele č. 436/1 obdržel K. Novotný výjimku ze stavební uzávery. Parcela se však již rozkládá na západním okraji Hradiště, za pásem hlavního velkomoravského opevnění (předhradí) a téměř sousedí s příkopem zasekaným do skály. Celý pás předpolí dosud nebyl na žádném úseku prošetřován a budil proto zvědavost i zájem. Po shrnutí povrchové hlinité půdy o mocnosti do 30 cm se na celkové ploše 15x10m objevila souvislá sprašová vrstva bez výraznějších zásahů zahloubených objektů. Začištění skřívky potvrdilo absenci větších památek. Podařilo se zachytit pouze několik mělkých sníženin, obsahujících pouze ojedinelé a drobné střepy pravěkého i středohradištního stáří.

6. Sonda Karpíšek (plánek - č. 6)

Ještě dále západním směrem zahájil výstavbu svého rodinného domu P. Karpíšek. I když jeho parcela č. 711/2 byla vnějšímu opevnění ještě více vzdálená (přibližně 50m), stavební povolení stanovovalo podmínku předstihového archeologického prošetření místa. Tu ale stavebník nedodržel a bez oznámení o zahájení prací a tím také bez dohledu archeologa provedl vybagrování celé plochy do hloubky 250 cm. Přitom došlo ke zničení větší části prostorného velkomoravského objektu, jehož zbytek se jasně vyrýsoval v jižní okrajové stěně výkopu. Ihned se iniciovalo jednání na OÚ, pozastavení stavby, sankční opatření a zachraňovací výzkum. Poškozený objekt připomínal zbytek příkopovité jámy o šíři 300 cm (ve směru Z-V) s max. zahloubením 150 cm. Jižním směrem jsme v následně skryté ploše sledovali její pokračování. Oba zvlněné okraje jámy probíhaly přibližně ve směru SZ-JV, tedy šikmo skrytou plochou. Po úzkém přerušení se v samotném rohu skřívky zachytilo další ostré zahloubení, které respektovalo zmíněnou linii. I když byl objekt značně poničen, lze uvažovat o jeho funkci. Tu nám pomáhají přiblížit i nálezy v jeho zásypu. Z příkopovitého dna jsme vyzvedli několik větších zvířecích kostí a ze svrchní vrstvy zásypu kameny, kusy propálené hlíny, mazanice a zbytky větších ohořelých trámů. Nechyběly ani střepy velkomoravské keramiky, brousek, hrot šípů, šídlo a zlomek přeslenu. S ohledem na podobu zahloubení nelze dost dobře uvažovat o běžné odpadní jámě. Naopak přítomnost ohořelých trámů, směr a průběh zahloubení spíše vnucují představu o jednoduché linii předsunutého opevnění, které mohlo v nejvíce exponovaných a nejsnáze přístupných místech posilovat hlavní obranu velkomoravského Hradiště. Tuto představu ale bude třeba ještě ověřit dalším terénním výzkumem.

7. Sonda Mikudim - Danielovič (plánek - č. 7)

Po třinácti letech se členové archeologického týmu opět vrátili na parcelu č. 19/1 (ulice Křížovnická 10), která změnila majitele. V r. 1987 zde byl při dostavbě skleníku prozkoumán výrobní hospodářský objekt (velkomoravská mlýnice) s početnou kolekcí keramických nádob (Klíma 1990, 50).

V tomto roce jsme byli v dubnu novým majitelem vybídnuti k provedení výzkumu v prostoru za novostavbou jeho rodinného domu, kam hodlal umístit velký bazén. Místo bylo značně porušeno základovými pasy asanovaného starého domu a také poměrně velkým sklepem. Při východním okraji parcely jsme však zjistili neporušený terén a zde na ploše 6x2 m provedli šetření. Po odstranění svrchní navážkové vrstvy a hlinité půdy se podařilo začistit mírně zvlněné skalní podloží. Na něm se oproti žlutavému podkladu jasně vyrýsovaly čtyři obdélníkovité jámy s delší osou orientovanou přibližně ve

směru Z-V. Do dvojité severnější jámy byly uloženy silně porušené a přeházené ostatky dospělého jedince (hrob č. 385). Dětský hrob v jeho jižním sousedství (hrob č. 386) se zachoval podstatně lépe. Pouze v místě chodidel jej přeřal základ stojící kamenné zdi. Ještě jižněji byly zachyceny jen východní okraje dalších dvou hrobových jam rozhodně velkomoravského stáří (hroby č. 387 a 388). Po třiceti centimetrech je ale obě překrývala zmíněná kamenná zeď. Patrně již při její výstavbě, někdy v 18.-19. století, došlo k porušení a vybrání hrobových jam. Jen kostička dítěte s pěknou hrozníčkovitou náušnicí zůstala přehlédnuta a zachována ve větší úplnosti.

V prázdninovém období jsme po dohodě s majitelem provedli v severní části jeho zahrady ještě dvě další plošné skrývky. Jednu o rozloze 90 m² a druhou 36 m². Ta druhá nebyla daleko vzdálena od výše zmíněného hospodářského objektu. Obě skrývky obnažily ve 40-55 cm skalní podloží, v němž se vyrýsovaly tmavší zášpy několika mělkých sídlištních objektů. K hlavním náležím patřily především zlomky velkomoravské, ale i pravěké keramiky a menší kolekce drobných předmětů (šídla, přesleny ad.).

Vzhledem k dlouhodobé výstavbě kanalizace můžeme jubilejní 15. výzkumnou sezónu na Hradišti sv. Hypolita ve Znojmě označit za celoroční, současně velmi náročnou, ale v každém případě opět vydařenou. Hodnotná zjištění, na celkové prošetřené ploše 450 m² (bez kanalizace), posunula dále naše znalosti o lokalitě a také dokreslila obraz tohoto velkomoravského hradiště, které právě v posledních letech začalo vydávat jedinečná svědectví o svém významném postavení mezi velkomoravskými centry. Pevně věříme, že se záhy dočkáme dalších velkých objevů, které budeme moci představit široké veřejnosti prostřednictvím publikací, studií, článků, ale také formou stálé výstavy přímo na lokalitě.

*Bohuslav Klíma, Pedagogická fakulta MU Brno,
Zdeněk Šašinka, Petra Čermáková, Nadační fond
sv. Hypolita, Brno*

Literatura:

- Klíma, B. 1990: Výsledky druhé výzkumné sezóny na velkomoravském výšinném hradišti ve Znojmě. PV 1987, 49-52. Brno.
- Klíma, B. 1999: Hradiště sv. Hypolita ve Znojmě. Deset let archeologických výzkumů velkomoravského centra (1986-1995). In: Sborník prací PdF MU, řada spol. věd č. 17, 3-65. Brno.
- Klíma, B. 2001: Velkomoravská církevní architektura na Hradišti sv. Hypolita ve Znojmě. In: Velká Morava mezi východem a západem. Sborník z konference (v tisku). Brno.

Resumé:

Die Organisierung der archäologischen Arbeiten auf dem großmährischen Burgwall Pöltenberg in Znojmo und die Ergebnisse der hiesigen fünfzehnten Grabungssaison (Bez. Znam).

Die archäologische Forschungen auf dem großmährischen Burgwall Pöltenberg in Znojmo /Znam/ verliefen in den Jahren 1986 bis 1993 unter der Regie des Archäologischen Instituts der AV ČR. Und nach diesem Jahr gingen sie mit dem Forschungsleiter an den Lehrstuhl für Geschichte der Pädagogischen Fakultät der Masaryk Universität in Brno über. Die archäologischen Forschungen kann man dank dem Stiftungsfonds des hl. Hippolytus realisieren, der die komplette organisatorische, vorbereitende und eigentlich auch wissenschaftliche Tätigkeit und finanziellen Mittel sichert. Der Stiftungsfonds wurde im Jahre 1994 von der Pädagogischen Fakultät und dem Ritterorden der Kreuzherren mit dem roten Stern gegründet. Alle Mitglieder seines Verwaltungsrates arbeiten in ihrer Freizeit ohne Anspruch auf Belohnung.

Die Forschungssaison 2000 war sehr anspruchsvoll und man kann sie als ganzjährig bezeichnen. Sie war hauptsächlich mit dem Kanalisationsbau verbunden. Aber es kam auch zu einer Reihe von anderen, vor allem Rettungsgrabungen und einigen planmäßigen Sondagen.

1. Der Kanalisationsbau (auf dem Plan - Nr. 1)

stellte die größte Bautätigkeit in der Gemeinde dar. Die Ausgrabungsrillen führten durch alle Straßen und die Ausgrabungsarbeiten forderten ständige Kontrolle. Nur dank dem gelang es die ganze Strecke zu durchforschen und allmählich mehr als 100 Objekte und 23 vor allem großmährische Gräber zu entdecken.

2. Sonde – Propstei (auf dem Plan Nr. 2)

Forchte die Fläche 126 m² nördlich von der großmährischen Kirche Nr. 1. In dem östlichen Teil wurden die Grundmauern eines neuzeitlichen Wirtschaftsgebäudes entdeckt, in westlichem Teil wurde dann ein eingetieftes Haus in den Maßen 4 x 4 m und mit einem kleinen Keller gefunden. Das Objekt wurde durch ein Kindergrab beschädigt, das einen vergoldeten Traubenohrring enthielt. In ost-westlicher Richtung beschädigte die ganze Sonde die im Felsenuntergrund ausgehauenen Rillen aus dem Mittelalter. Ihre Funktion stellte man bis heute noch nicht fest.

3. Sonde Plíšek – Molík (auf dem Plan Nr. 3).

Im Haus in der Křižovnická – Straße Nr. 24, in enger Nachbarschaft zur St. Hippolytus Kirche (großmährische Kirche II.) wurde ein Teil eines umfangreichen Gräberfeldes durchsucht, das dank

schon früher durchgeführter Forschungen bekannt ist. Auf einer Fläche von 25 m² befanden sich 20 jungburgwallzeitliche Skelettgräber. Zu den interessantesten gehörten drei Kindergräber die von großen Steinblöcken bedeckt waren.

4. Sonde Dungal (auf dem Plan Nr. 4).

Man orientierte sich hier auf die Beendigung der vorigen Forschung des eingetieften Hauses aus der jüngeren Römerzeit. Man gewann interessante Funde, vor allem eine Schale (die sog. Graue Keramik) und einen verzierten Beinkamm.

5. Sonde Novotný (auf dem Plan Nr. 5)

Die Forschung im Vorfeld des Burgwalls entdeckte auf einer Fläche von 150 m² leider keine Siedlungsobjekte.

6. Sonde Karpíšek (auf dem Plan Nr. 6)

Der grössere Teil der Siedlungsfläche war leider infolge der Baggerarbeiten fast völlig ver-

nichtet. Im restlichen Teil wurde vielleicht ein Stück eines vorgeschobenen Grabes gefunden, das etwa 150 cm tief und 300 cm breit war.

7. Sonde Mikudim – Danielovič (auf dem Plan Nr. 7)

In diesem Gebiet arbeitete man in drei Sonden (140 m²). Meistens handelte es sich um eine normale Siedlungsfläche nur mit kleineren Objekten. Nur in der engeren Nähe des Hauses in der Křižovnická Straße 10, wurden vier schon in der Vergangenheit teilweise beschädigte Gräber entdeckt (vielleicht handelt sich um ein Teil des Gräberfeldes). In Kindergrab Nr. 386 gelang es, einen silbernen körbchenförmigen Ohrring zu gewinnen.

Wir setzen voraus, daß die Grabungsarbeiten auf dem Burgwall Pöltenberg auch in Zukunft erfolgreich bleiben und die einzigartige Bedeutung dieses wichtigen Zentrums des Großmährischen Reiches noch mehr beweisen.

PD 4423a

H2. 2000. (2001).